SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T001

Nyordsverkstaden

Varje år samlar språkforskare ord som nyss har kommit in i svenskan. På fritids uppfinner barnen egna ord för saker som saknar namn och röstar fram årets fritidsord.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	1 eftermiddag, ca 60 min	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-25 barn, i par eller tretal	2	Inne	45 minuter

Förberedelser

- Titta på Isofs senaste nyordslista och välj 5-6 ord som barnen kan förstå. Skriv dem på lappar.
- Skriv en lista med 10 saker som saknar namn att börja med, t.ex. känslan när strumpan blir blöt inne i skon, ljudet när någon smaskar, den sista kakan som ingen vågar ta.
- Gör en ordboksmall på A5: ruta för ordet, vilken sorts ord (sak, gör-ord, hur något är), förklaring, exempelmening och bild.
- Ta fram klisterprickar till omröstningen.

Material

- A5-mallar eller vanligt papper
- Pennor och färgpennor
- Lappar med riktiga nyord
- Klisterprickar
- Pärm eller snöre och klädnypor till ordboken

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka saker som behöver ord, hur ordet ska låta och vilket ord som vinner.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte skriver flytande ritar förklaringen och en vuxen skriver ordet. Barn med andra modersmål kan låna in ord från sitt språk, vilket är ett av de vanligaste sätten nya ord uppstår.

Upplägg

1. Samling (10 min): Läs upp tre riktiga nyord utan förklaring. Barnen gissar vad de betyder. Avslöja svaret och prata om varför nya ord behövs när något nytt dyker upp.
2. Ordfabriken (5 min): Visa tre sätt att göra ord. Slå ihop två ord, låna från ett annat språk eller ge ett gammalt ord en ny betydelse. Ge ett exempel på varje.
3. Uppfinn (20 min): Paren drar en sak utan namn eller hittar på en egen och skapar ett ord för den. De fyller i ordboksmallen med förklaring, exempelmening och bild.
4. Ordprovet (10 min): Varje par läser sin exempelmening högt utan att förklara. De andra gissar vad ordet betyder. Klarar gruppen att gissa är ordet tydligt.
5. Omröstning (10 min): Alla får tre klisterprickar att sätta på de ord de själva vill använda. Ordet med flest prickar blir årets fritidsord.

Avslutning

Fritids ordbok sätts upp i hallen. Årets fritidsord skrivs stort på dörren och personalen använder det på riktigt resten av terminen.

Vill ni mer?

- Ordspaning: under en vecka samlar barnen ord de hör i korridoren, hemma eller i spel som de tror är nya, och kollar dem i Isofs nyordssök.
- Nyordslista för hela skolan: varje klass lämnar in ett ord och fritids håller omröstningen.

Lgr22

Språk och kommunikation: ord som uttrycker behov, känslor och åsikter, att samtala, lyssna och pröva hur ett ord uppfattas av andra. Berör skapande genom bilderna i ordboken.

Underlag

Isof: Nyord: https://www.isof.se/svenska-spraket/nyord

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T002

Spökhistoriefabriken

Släck lamporna, tänd en ficklampa och bygg en spökhistoria tillsammans. Grupperna drar kort med en person, en plats och något konstigt, hittar på ett slut som ingen väntar sig och berättar i mörkret.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	1 eftermiddag, ca 75 min	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i grupper om 4-5	3	Inne	1 timme

Förberedelser

- Mörklägg ett rum så gott det går, t.ex. med filtar över fönstren.
- Gör tre högar med kort, ca 10 i varje. Vem: en vaktmästare som aldrig sover, en katt med ett blått öga. Var: källaren under matsalen, en buss som står still mitt i natten. Konstigt: en dörr som är varm, fotspår som tar slut mitt på golvet.
- Välj en kort spökhistoria att läsa högt som uppvärmning. Välj en som även de yngsta klarar.
- Bestäm en tydlig signal och en tänd lampa i ett hörn för den som vill ut ur mörkret.

Material

- Ficklampor, en per grupp
- Filtar för mörkläggning
- Korthögar Vem, Var och Konstigt
- Papper och pennor
- Saker för ljudeffekter: plastpåse, kastrullock, en knarrig dörr

Inköp: Ficklampor om sådana saknas, ca 100 kr

Barnens inflytande

Grupperna väljer hur läskigt det får bli, vilket slut historien får och om de vill berätta fritt, läsa eller visa sin serie.

Alla ska kunna vara med

Ha ett ljust hörn för barn som inte vill vara i mörker. Den som inte vill berätta kan sköta ljudeffekterna eller ficklampan.

Upplägg

1. Uppvärmning (10 min): Läs en kort spökhistoria i halvmörker. Prata om vad som gjorde den läskig: ett ljud, en plats, något som inte stämmer.
2. Dra kort (5 min): Varje grupp drar ett Vem-kort, ett Var-kort och ett Konstigt-kort.
3. Bygg historien (25 min): Bestäm vem huvudpersonen är, vad hen gillar och vad hen är rädd för. Välj slut: lyckligt, otäckt eller med en vändning. De äldre skriver stödord, de yngre ritar en serie i fyra rutor.
4. Ljudprov (10 min): Grupperna väljer två ljud som ska höras i historien och övar in dem.
5. Berättarstund (25 min): Alla sitter i ring i mörkret. Gruppen som berättar håller ficklampan. Efter varje historia säger publiken vilket ögonblick som var mest läskigt.

Avslutning

Berättarstund i mörker med ficklampa och ljudeffekter. Historierna kan spelas in och spelas upp igen på halloween.

Vill ni mer?

- Kedjehistoria: ficklampan skickas runt ringen och var och en lägger till en mening.
- Skrivtävling: de äldre skriver sin historia färdigt och läser en mildare version för de yngre.

Lgr22

Språk och kommunikation: berätta för andra, lyssna och samtala om hur en berättelse är uppbyggd. Berör skapande genom serier och ljud.

Underlag

Barnens bibliotek: Skriv en spökberättelse: https://www.barnensbibliotek.se/artiklar/skriv-en-spokberattelse

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T003

Tankeverkstaden

Kan man vara kompis med någon man aldrig har träffat? Är det fusk att titta i facit? I tankeverkstaden finns inga rätta svar, bara bra skäl. Barnen väljer frågan själva och övar på att tänka högt tillsammans.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	45-60 min, kan upprepas varje vecka	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
8-14 barn i ring, gärna åldersblandat	1	Inne, Ute	30 minuter

Förberedelser

- Välj en startpunkt: en bilderbok, en bild, en kort film eller en händelse från fritids, t.ex. ett bråk om vems tur det var.
- Skriv tre samtalsregler på ett stort papper: en pratar i taget, säg varför du tycker så, det är okej att ändra sig.
- Ta fram en talpinne eller mjuk boll som visar vem som har ordet.
- Skriv följdfrågor på en lapp till dig själv: Varför tror du det? Kan du ge ett exempel? Är det någon som tänker annorlunda? Vad skulle hända om alla gjorde så?

Material

- Talpinne eller mjuk boll
- Stort papper och tuschpennor
- Bilderbok, bild eller kort film som startpunkt
- Post-it-lappar

Barnens inflytande

Barnen formulerar frågorna, röstar fram vilken som ska prövas och styr samtalets riktning.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte vill prata inför gruppen kan skriva eller rita sitt svar, eller först prata med en kompis. Håll gruppen liten för barn som lätt blir överväldigade.

Upplägg

1. Startpunkt (10 min): Läs boken, visa bilden eller berätta händelsen.
2. Frågor (10 min): Barnen säger frågor som de undrar över. Den vuxna skriver upp alla på det stora pappret.
3. Välj fråga (5 min): Barnen röstar med post-it-lappar på den fråga de helst vill prata om.
4. Samtal (20 min): Talpinnen går runt. Den vuxna ställer följdfrågor men säger inte sin egen åsikt. Barnen bygger vidare på varandra: Jag håller med Ali för att... eller Jag tänker annorlunda eftersom...
5. Sista ordet (5 min): Den som vill säger en mening om vad hen tänker nu och om hen har ändrat sig.

Avslutning

Frågan och några citat från samtalet sätts upp på en tankevägg. Efter några veckor syns vilka frågor fritids har grubblat på.

Vill ni mer?

- Stå på linjen: ett påstående läses upp och barnen ställer sig längs en linje från håller helt med till håller inte alls med, och förklarar sin plats.
- Tankepromenad: par samtalar om en fråga under en promenad och byter par vid varje korsning.

Lgr22

Språk och kommunikation: samtala, lyssna, ställa frågor och framföra tankar, åsikter och argument om etiska frågor och vardagliga händelser.

Underlag

Thoughtful (tidigare SAPERE): Philosophy for Children: https://www.thoughtful.org.uk/
Skolverket: Fritidshemmet, ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del (2023): https://www.skolverket.se/download/18.11b7c76218b672df101212/1698754624596/pdf12050.pdf

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T004

Rygg mot rygg

Två barn sitter rygg mot rygg. Den ena har en bild eller ett bygge, den andra ska göra exakt likadant med hjälp av bara ord. Det blir skratt och missförstånd, och instruktionerna blir snabbt bättre.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	1 eftermiddag, ca 45 min	hela året	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-20 barn i par	2	Inne	30 minuter

Förberedelser

- Gör dubbla byggsatser: 6-8 klossar i olika färger per påse, samma innehåll i båda påsarna i ett par.
- Rita 6-8 enkla bilder med få former, t.ex. en sol i ett hörn och ett hus med tre fönster.
- Ställ stolar rygg mot rygg i par.
- Skriv lägesord med bildstöd på tavlan: över, under, bredvid, till vänster, till höger, i mitten, i hörnet.

Material

- Byggklossar i dubbla uppsättningar
- Enkla bilder att beskriva
- Papper och pennor
- Stolar
- Lägesord med bilder

Barnens inflytande

Barnen ritar egna bilder och bygger egna figurer som kompisen ska få beskrivna i nästa omgång.

Alla ska kunna vara med

Bildstöd för lägesorden hjälper barn med annat modersmål. Barn som har svårt att vänta på sin tur kan börja med en vuxen som beskriver.

Upplägg

1. Visa (5 min): Två vuxna gör en omgång där instruktionerna är otydliga och bygget blir fel. Barnen får säga vad som gick snett.
2. Omgång 1 (10 min): Paren bygger med klossar. Den som beskriver får inte titta, den som bygger får inte fråga.
3. Jämför (5 min): Vänd er om. Vilka ord hjälpte? Vilka ord ställde till det?
4. Omgång 2 (10 min): Byt roller. Nu får byggaren ställa frågor. Blev det lättare?
5. Ritomgång (10 min): Samma sak med bilder. En beskriver, en ritar.
6. Samling (5 min): Gör en lista med de bästa orden och tipsen.

Avslutning

Originalbilder och kopior sätts upp parvis på väggen. Gruppens lista med bästa instruktionsorden hänger kvar som stöd.

Vill ni mer?

- Viskleken: beskrivningen går via en budbärare, så byggaren hör den i andra hand.
- Guiden: ett barn leder ett annat med förbundna ögon genom en enkel bana med bara ord. En vuxen håller koll på säkerheten.

Lgr22

Språk och kommunikation: använda och förstå ord och begrepp för läge och riktning, lyssna och ställa frågor. Berör natur och teknik genom bygget och matematiska begrepp.

Underlag

Skolverket: Fritidshemmet, ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del (2023): https://www.skolverket.se/download/18.11b7c76218b672df101212/1698754624596/pdf12050.pdf
Nationellt centrum för svenska som andraspråk: Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt på fritidshemmet: https://www.su.se/enheter/nationellt-centrum-for-svenska-som-andrasprak/rad-och-stod/resurser-och-fordjupning/sprak--och-kunskapsutvecklande-arbetssatt-pa-fritidshemmet

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T005

Dialektdetektiverna

Hur lät svenskan i Skåne, på Gotland och i Norrbotten för länge sedan? Lagen lyssnar på gamla inspelningar och gissar var på kartan personen bodde. Efter sommarlovet fyller barnen på med ord de har hört på resor.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	1 eftermiddag, ca 60 min	sommar	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
8-20 barn i lag om 3-4	1	Inne	45 minuter

Förberedelser

- Lyssna igenom Isofs dialektkarta och välj 6-8 korta klipp från olika delar av landet. Anteckna varifrån de kommer.
- Sätt upp en stor Sverigekarta, utskriven eller ritad.
- Gör ett svarsblad per lag med en rad per klipp.
- Testa högtalaren så att ljudet hörs i hela rummet.

Material

- Dator eller platta med högtalare
- Stor Sverigekarta
- Svarsblad och pennor
- Klisterlappar för gissningar

Barnens inflytande

Barnen tar med egna ord och uttryck från släkt och resor och kan spela in en egen dialektmening till nästa omgång.

Alla ska kunna vara med

Barn med andra modersmål kan visa att deras språk också har varianter. Lagen väljer själva om någon skriver eller om en vuxen antecknar.

Upplägg

1. Uppvärmning (10 min): Säg samma mening på olika sätt. Har någon släkt som pratar annorlunda? Vilka ord säger mormor eller farfar som inte ni säger?
2. Klipp 1-4 (15 min): Spela varje klipp två gånger. Lagen skriver ord de uppfattade och gissar landskap.
3. Ledtrådar (5 min): Ge en ledtråd per klipp, t.ex. nära havet eller långt norrut, och låt lagen ändra sin gissning.
4. Klipp 5-8 (15 min): Samma sak, nu med kartan som stöd.
5. Facit (10 min): Visa var klippen kommer ifrån. Poäng för rätt landskap, bonuspoäng för rätt del av landet.

Avslutning

Laget med flest poäng blir årets dialektdetektiver. Kartan med gissningarna sitter kvar och fylls på efter lovet med ord barnen har hört.

Vill ni mer?

- Dialektinspelning: barnen intervjuar en vuxen på skolan eller i släkten som pratar en annan dialekt och spelar in en kort mening.
- Ordkartan: samla olika ord för samma sak, t.ex. vad man kallar en liten lekpark eller ett mellanmål, och märk ut var de används.

Lgr22

Språk och kommunikation: lyssna och samtala om språk och om hur människor uttrycker sig olika. Berör samhälle genom geografi och kulturarv.

Underlag

Isof: Dialektkartan: https://www.isof.se/dialekter/vara-dialektsamlingar/dialektkartan

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T006

Spionskolan

Ett hemligt meddelande har hittats i fritids brevlåda. För att läsa det måste lagen lära sig tre hemliga språk: morse, bokstavsbyte och osynlig skrift. Sist skickar varje lag ett eget kodat uppdrag till ett annat lag.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	1 eftermiddag, ca 90 min	sommar	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela gruppen i spionlag om 3-4	2	Ute, Inne	1 timme

Förberedelser

- Skriv ett startmeddelande i enkel kod, t.ex. varje bokstav flyttad ett steg i alfabetet, som berättar var nästa ledtråd finns.
- Gör kodnycklar: morsealfabetet, en kodskiva (två pappcirklar med alfabetet som vrids mot varandra) och en bokstavsmatris med koordinater.
- Pressa citronsaft i en kopp för osynlig skrift. Testa i förväg att skriften syns när papperet värms.
- Göm 3-4 ledtrådar på skolgården, en för varje kodtyp.

Material

- Papper, pennor och sax
- Pappcirklar och splitnålar till kodskivor
- Citron och tops eller pensel
- Hårfön för att få fram osynlig skrift
- Visselpipa eller ficklampa för morse

Inköp: Citroner, ca 20 kr

Barnens inflytande

Lagen hittar på egna koder och egna uppdrag och bestämmer själva hur svårt det ska vara.

Alla ska kunna vara med

Värme: en vuxen sköter hårfönen. Barn som har svårt med bokstäver kan börja med bildkoder och morse med ljud.

Upplägg

1. Larmet (10 min): En vuxen läser upp att ett hemligt meddelande har hittats. Lagen får startkoden och en kodnyckel.
2. Spionskola (25 min): Tre stationer, en per kodtyp. Lagen löser en kort övning på varje.
3. Jakten (25 min): Lagen följer ledtrådarna över skolgården. Varje ledtråd är skriven i en ny kod.
4. Eget uppdrag (20 min): Lagen skriver ett kodat uppdrag till ett annat lag, t.ex. en lek som ska genomföras.
5. Byt och lös (10 min): Lagen byter meddelanden, knäcker koden och genomför uppdraget.

Avslutning

Lagen visar upp sina kodnycklar. Klarade det andra laget att knäcka koden och göra uppdraget?

Vill ni mer?

- Morse i skymningen med ficklampa, eller med knackningar genom en vägg.
- Kodbok: varje barn gör en liten bok med sina favoritkoder och ett eget hemligt alfabet.

Lgr22

Språk och kommunikation: olika sätt att kommunicera och hur ett budskap tolkas av mottagaren. Berör lek och utevistelse genom jakten och logiskt tänkande.

Underlag

Det Danske Spejderkorps: Kodehoved, kodmärket för juniorscouter (PDF): https://dds.dk/node/2262

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T007

Popcornjuryn

Fritids blir filmjury. Barnen ser en kortfilm, pratar om vad som hände och hur det kändes, och sätter betyg med popcorn i stället för stjärnor. Recensionerna sätts upp utanför bion.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	1 eftermiddag, ca 75 min	vinter	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-25 barn, sedan i grupper om 3-4	2	Inne	45 minuter

Förberedelser

- Välj en kortfilm på 10-20 minuter som skolan har rätt att visa, t.ex. via kommunens mediecentral eller skolans filmtjänst. Se den själv först.
- Gör en recensionsmall: filmens namn, en rad om vad som händer, bäst var, jag kände mig, och fem popcorn att färglägga.
- Gör en känslotavla med bilder: glad, rädd, ledsen, spänd, arg, lugn.
- Ordna en bio: stolar i rader, mörkt rum och biljetter.

Material

- Projektor eller stor skärm
- Kortfilm
- Recensionsmallar
- Färgpennor
- Biljetter
- Känslotavla

Inköp: Popcorn om ni vill, ca 50 kr

Barnens inflytande

Nästa gång röstar barnen fram filmen bland tre förslag och bestämmer själva vad recensionsmallen ska fråga om.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte skriver ritar sin recension och berättar den för en vuxen. Barn som är känsliga för ljud kan sitta längst bak eller ha hörselkåpor. Fråga om allergier innan ni bjuder på popcorn.

Upplägg

1. Bion öppnar (5 min): Barnen visar biljett och sätter sig. En vuxen berättar att alla är filmkritiker i dag.
2. Titta (15-20 min).
3. Känslorunda (10 min): Varje barn pekar på känslotavlan och visar hur filmen kändes i början och i slutet.
4. Samtal i små grupper (15 min): Vad hände? Vem var viktigast? Vilket ljud eller vilken bild minns du? Vad hade du gjort?
5. Recension (20 min): Barnen fyller i mallen, ritar sin bästa scen och färglägger popcornbetyget.
6. Juryns beslut (5 min): Räkna ihop alla popcorn och läs upp fritids betyg.

Avslutning

Recensionerna sätts upp på en biovägg i hallen så att föräldrar kan läsa dem vid hämtningen.

Vill ni mer?

- Filmaffisch: gör en affisch med titel, en mening som lockar och popcornbetyget.
- Duell: se två kortfilmer och låt juryn utse en vinnare med motivering.

Lgr22

Språk och kommunikation: samtala om innehåll och budskap i olika typer av texter, här film, och sätta ord på känslor. Berör skapande genom bild.

Underlag

Region Gävleborg: Att se och samtala om film med barn, en vägledning (PDF): https://www.regiongavleborg.se/globalassets/kultur/verksamhetsomraden/film/cineasterna/filmhandledning---samtala-om-film-med-barn.pdf

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T008

Ordspelsturneringen

Fem ordspel, fem stationer och en poängtavla. Lagen tävlar i att förklara, rimma och bygga ord. Passar som start på läslovet i vecka 44.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	1 eftermiddag, ca 90 min	höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
12-30 barn i lag om 3	2	Inne	1 timme

Förberedelser

- Ställ upp fem stationer med instruktion på bordet. Förbjudna ord: förklara ett ord utan att säga tre förbjudna ord. Kategorier: fem saker på en viss bokstav på 30 sekunder. Rimkedjan: så många rim som möjligt på ett ord. Ordbyggaren: bilda ord av bokstäverna i ett långt ord. Ett ord var: laget berättar en historia ett ord i taget.
- Gör ca 30 kort till Förbjudna ord.
- Gör en poängtavla med lagens namn.
- Lägg en timer på varje station.

Material

- Ordkort
- Bokstavsbrickor eller egna bokstavslappar
- Timers eller äggklockor
- Poängtavla
- Papper och pennor

Barnens inflytande

Barnen gör egna kort till Förbjudna ord och kan föreslå en sjätte station.

Alla ska kunna vara med

Blanda lagen så att alla har någon som läser säkert. På Kategorier får barn med annat modersmål använda ord från sitt språk.

Upplägg

1. Lagindelning (10 min): Lagen väljer namn och läser igenom reglerna.
2. Stationer (60 min): 12 minuter per station. En vuxen eller ett barn från ett annat lag är domare.
3. Final (15 min): De två lag som har flest poäng möts i Förbjudna ord inför publik.
4. Prisutdelning (5 min).

Avslutning

Final med publik och prisutdelning med egengjorda medaljer. Vinnarlaget får välja vilket ordspel som ligger framme hela läslovet.

Vill ni mer?

- Ordspelsliga: en station varje fredag under en månad, med tabell.
- De äldre lär de yngre ett ordspel och leder det på F-3-fritids.

Lgr22

Språk och kommunikation: ordförråd, att förklara och beskriva och att lyssna på varandra. Berör lek genom spelet och samarbetet i lag.

Underlag

Läsrörelsen: Läslov vecka 44: https://www.lasrorelsen.nu/projekt/pagaende-projekt/laslov/

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T009

Deckarveckan

Fritids maskot har försvunnit. Under en vecka samlar detektivbyråerna ledtrådar, förhör misstänkta, skriver efterlysningar och läser deckare, tills de kan peka ut vem som gjorde det och varför.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka, 5 eftermiddagar	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i detektivbyråer om 4-5	3	Inne, Ute	3-4 timmar

Förberedelser

- Skriv brottet: något som försvinner (fritids gosedjur, pokal eller maskot), fyra misstänkta (personal som går med på att spela), ett motiv och fem ledtrådar som pekar mot en av dem.
- Gör ledtrådarna: en lapp med konstig handstil, fotspår i papper, ett kvitto, ett hårstrå på en tröja, ett meddelande med osynlig skrift.
- Skriv ett kort vittnesmål per misstänkt som personalen svarar utifrån vid förhören.
- Låna 10-15 deckare för barn på biblioteket, både bilderböcker och kapitelböcker.
- Gör detektivpärmar med anteckningsblock och mall för efterlysning.

Material

- Ledtrådar
- Detektivpärmar
- Lupper eller förstoringsglas
- Blyerts, tejp och vitt papper för fingeravtryck
- Citron för osynlig skrift
- Deckare från biblioteket
- Avspärrningsband eller snöre

Inköp: Lupper om sådana saknas, ca 100 kr

Barnens inflytande

Byråerna väljer namn, förhörsfrågor och vilka spår de följer. Deckarhyllan är fri att låna ur hela veckan.

Alla ska kunna vara med

Ledtrådar med bilder gör att barn som inte läser kan vara med fullt ut. Barn som inte vill fråga inför andra kan vara byråns tecknare eller fotograf. Värme vid osynlig skrift sköts av en vuxen.

Upplägg

1. Måndag: Brottet upptäcks. Byråerna bildas, väljer namn och undersöker brottsplatsen. Högläsning ur en deckare.
2. Tisdag: Spår. Barnen tar sina egna fingeravtryck med blyerts och tejp, jämför med ett avtryck från brottsplatsen och mäter fotspår.
3. Onsdag: Förhör. Byråerna skriver frågor i förväg och förhör de misstänkta. En frågar, en antecknar.
4. Torsdag: Efterlysning. Byråerna gör en efterlysning med signalement och avkodar ett meddelande skrivet med osynlig skrift.
5. Fredag: Avslöjandet. Varje byrå lägger fram sin lösning och sina bevis. Den skyldige erkänner och berättar sitt motiv.

Avslutning

Presskonferens på fredagen där byråerna redovisar sina bevis. Alla får ett detektivdiplom.

Vill ni mer?

- Egen deckargåta: byråerna skriver eller ritar en gåta som en annan byrå ska lösa.
- Låt 4-6 bygga hela brottet till nästa år, åt F-3.

Lgr22

Språk och kommunikation: ställa frågor, lyssna, argumentera utifrån bevis och samtala om deckare. Berör natur och teknik genom fingeravtryck och osynlig skrift.

Underlag

Malmö stad: Mysteriejakt och skrivarkurs, deckarverkstad på Stadsbiblioteket i Malmö: https://www.mynewsdesk.com/se/malmo/pressreleases/mysteriejakt-och-skrivarkurs-deckarverkstad-och-kampsport-aennu-en-aktiv-sommar-paa-stadsbiblioteket-i-malmoe-650964

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T010

Språkens vecka

På de flesta fritids talas många språk, men det märks sällan. Kring modersmålsdagen den 21 februari får varje språk på fritids synas och höras, och de som kan språket blir lärare.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka kring 21 februari	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	3	Inne	2-3 timmar

Förberedelser

- Ta reda på vilka språk som finns bland barn och personal. Fråga barnen själva. Fråga vårdnadshavare om någon vill läsa en saga eller lära ut en sång.
- Gör en stor språkkarta: en världskarta eller ett träd där varje språk får ett löv.
- Skriv hej, tack och vill du leka på alla språken med hjälp av barn, föräldrar eller modersmålslärare.
- Läs på om Sveriges nationella minoritetsspråk hos Isof och välj några ord eller en sång.
- Låna flerspråkiga bilderböcker på biblioteket.

Material

- Världskarta eller stort papper
- Pappersklipp till löv
- Flerspråkiga bilderböcker
- Papper och pennor till skyltar

Barnens inflytande

Barnen bestämmer själva om och hur de vill visa sitt språk och vilket ord, vilken lek eller sång de lär ut.

Alla ska kunna vara med

Inget barn ska behöva visa ett språk de inte vill visa. Barn som bara pratar svenska kan bidra med dialektord, tecken eller ett språk de håller på att lära sig.

Upplägg

1. Måndag: Språkkartan. Varje barn sätter upp de språk de kan, även några ord, och de språk de vill lära sig.
2. Tisdag: Hälsningsdagen. Hela eftermiddagen hälsar man på ett nytt språk. Barn som kan språket är lärare.
3. Onsdag: Sveriges minoritetsspråk. Finska, meänkieli, samiska, romska och jiddisch. Lär er hej och räkna till tre på några av dem.
4. Torsdag: Sagostund på flera språk. Samma bilderbok läses på två eller tre språk av barn, föräldrar eller personal.
5. Fredag: Språkkalaset. Barnen lär varandra en lek, en ramsa eller en sång på sitt språk.

Avslutning

Språkkalaset på fredagen och en flerspråkig välkomstskylt på fritids dörr som får sitta kvar.

Vill ni mer?

- Flerspråkig ordbok: ett ord per dag på alla fritids språk, samlat i en pärm.
- Bjud in en modersmålslärare eller en äldre som talar ett nationellt minoritetsspråk.

Lgr22

Språk och kommunikation: olika sätt att kommunicera och språkets betydelse för identitet. Berör samhälle genom nationella minoriteter.

Underlag

FN: International Mother Language Day, 21 februari: https://www.un.org/en/observances/mother-language-day
Isof: Nationella minoritetsspråk: https://www.isof.se/nationella-minoritetssprak

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T011

Teckenspråksveckan

Svenskt teckenspråk är ett eget språk med egen grammatik och har samma ställning i språklagen som de nationella minoritetsspråken. Under en vecka lär sig fritids bokstavera sina namn, teckna vardagsord och framföra en sång på tecken.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	2	Inne	2 timmar

Förberedelser

- Leta upp 20-30 vardagstecken i Svenskt teckenspråkslexikon: hej, tack, kompis, mat, ute, leka, sluta, hjälp, toalett och några färger.
- Skriv ut ett stort handalfabet och sätt upp det.
- Ta reda på om någon i personalen, bland föräldrarna eller barnen kan teckenspråk eller tecken som stöd, och fråga om de vill vara med.
- Välj en enkel sång att teckna.

Material

- Dator eller platta för lexikonet
- Utskrivet handalfabet
- Bildkort med dagens tecken
- Högtalare för sången

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka ord de vill lära sig, hittar på egna tecken-charader och väljer sång.

Alla ska kunna vara med

Tecken som stöd hjälper många barn som behöver bild och rörelse till språket. Barn med motoriska svårigheter tecknar så gott de kan, det är kommunikationen som räknas.

Upplägg

1. Måndag: Tyst ingång. Personalen hälsar bara med tecken. Samtal efteråt: hur kändes det? Hur pratar man utan ljud?
2. Tisdag: Bokstavera ditt namn. Alla lär sig handalfabetet och tecknar sitt namn. Namnlek i ring.
3. Onsdag: Dagens tecken. Fem vardagstecken används hela eftermiddagen, även vid mellanmålet.
4. Torsdag: Tyst lek. Följa John, tecken-charader och Kims lek helt utan ljud.
5. Fredag: Sångstund. Fritids tecknar en sång tillsammans och visar den för en annan grupp.

Avslutning

Fritids tecknar en sång för en annan grupp eller för föräldrar. Dagens tecken får leva kvar som vana.

Vill ni mer?

- Teckna en saga: en vuxen läser en bilderbok och barnen tecknar nyckelorden.
- Ortnamn på teckenspråk: leta upp tecknet för den egna orten i Isofs material.

Lgr22

Språk och kommunikation: olika sätt att kommunicera, språk utan ljud och ord för behov och känslor. Berör lek genom de tysta lekarna.

Underlag

Stockholms universitet: Svenskt teckenspråkslexikon: https://teckenspraklexikon.su.se
Isof: Svenskt teckenspråk: https://www.isof.se/svenskt-teckensprak

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T012

Debattveckan

Ska läxor förbjudas? Ska fritids ha godisdag på fredagar? Under en vecka tränar barnen på att argumentera, lyssna på motståndaren och byta sida. Veckan slutar med en debattfinal där publiken röstar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritidsklubben, i par och lag om 3	2	Inne	1-2 timmar

Förberedelser

- Samla 10-15 debattfrågor som rör barnen, gärna från förslagslådan. Blanda allvar och skoj: Hundar är bättre än katter. Mobiler ska vara förbjudna på fritids. Barn ska få bestämma sin egen läggdags.
- Gör argumentkort: Jag tycker... för att... Ett exempel är...
- Märk upp en linje på golvet från håller med till håller inte med.
- Gör ett schema för finalen: två lag om tre, en minut per talare, sedan frågor från publiken.

Material

- Maskeringstejp till golvlinjen
- Argumentkort
- Timer
- Röstlappar
- En talarstol eller pall

Barnens inflytande

Barnen föreslår och röstar fram finalfrågan och väljer roller: talare, frågeställare, domare eller tidtagare.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte vill tala inför andra kan vara domare, tidtagare eller skriva argument åt sitt lag. Tydliga tider och turordning hjälper barn med NPF.

Upplägg

1. Måndag: Var står du? Påståenden läses upp, alla ställer sig på linjen och några förklarar varför.
2. Tisdag: Argumentverkstad. Paren får en fråga och skriver tre argument för och tre emot.
3. Onsdag: Byt sida. Varje par försvarar den åsikt de inte har. Samtal om hur det kändes.
4. Torsdag: Ballongdebatten. Varje barn är en sak (en sax, en filt, en mobil) i en ballong som sjunker och ska övertyga publiken om varför just den ska få stanna kvar.
5. Fredag: Debattfinal. Lagen debatterar den fråga barnen har röstat fram. Publiken röstar före och efter.

Avslutning

Debattfinal inför F-3 eller föräldrar. Det lag som får flest i publiken att ändra sig vinner, inte det som låter mest.

Vill ni mer?

- Debattklubb en gång i månaden med en fråga som barnen tar med sig hem och diskuterar vid middagen.
- Koppla till fritidsstämman: debattera ett riktigt förslag innan det röstas om.

Lgr22

Språk och kommunikation: framföra egna åsikter och argument, lyssna och bemöta andras. Berör samhälle genom demokratiska samtal.

Underlag

English-Speaking Union: Resources (bl.a. guide för debattklubb i primary school och Balloon Debate): https://www.esu.org/resources/
Skolverket: Fritidshemmet, ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del (2023): https://www.skolverket.se/download/18.11b7c76218b672df101212/1698754624596/pdf12050.pdf

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T013

Poesiveckan

Världspoesidagen den 21 mars är startskottet. Under en vecka skriver barnen dikter på lappar, i trappor och med krita på skolgården, och avslutar med en poesiscen där den som vill läser upp.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka kring 21 mars	vår	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritidsklubben	2	Inne, Ute	1-2 timmar

Förberedelser

- Samla 10-15 korta dikter av olika slag: rim, haiku, nonsens, rap och dikter skrivna av barn. Biblioteket hjälper gärna till.
- Klipp ut ord ur gamla tidningar och lägg dem i en burk för urklippsdikter.
- Ordna en enkel scen: en pall, en lampa och gärna en mikrofon.
- Fråga om ni får skriva med krita på skolgården och sätta upp lappar i korridoren.

Material

- Gamla tidningar, sax och lim
- Färgade lappar
- Gatukritor
- Diktböcker från biblioteket
- Pall och lampa till scenen

Inköp: Gatukritor om sådana saknas, ca 50 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer form, ämne och om dikten ska vara hemlig, uppläst eller på väggen.

Alla ska kunna vara med

Ingen måste läsa upp, en kompis eller vuxen kan läsa ens dikt. Urklippsdikter fungerar för barn som tycker att det är jobbigt att skriva.

Upplägg

1. Måndag: Dikter som överraskar. Läs högt och rösta på favoriten. Vad gör en text till en dikt?
2. Tisdag: Urklippsdikter. Barnen drar ord ur burken och bygger en dikt.
3. Onsdag: Haiku och listdikter. Räkna stavelser 5-7-5 eller skriv en lista, t.ex. Saker som låter som fredag.
4. Torsdag: Hemliga dikter. Skriv dikter på lappar och göm dem i biblioteksböcker, på speglar och i trappor. Skriv kritdikter på skolgården.
5. Fredag: Poesiscenen. Den som vill läser upp, ensam eller med en kompis. Publiken knäpper med fingrarna i stället för att applådera.

Avslutning

Poesiscen på fredagen och en diktvägg som får växa resten av terminen.

Vill ni mer?

- Rap eller spoken word: skriv en vers till en enkel takt.
- Dikt på flera språk: översätt en kort dikt till de språk som finns på fritids.

Lgr22

Språk och kommunikation: leka med ord, uttrycka tankar och känslor och framföra en text för andra. Berör skapande genom uppläsning och kritdikter.

Underlag

Wikipedia: World Poetry Day: https://en.wikipedia.org/wiki/World_Poetry_Day

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T014

Sagoveckan med ledtrådslådor

Varje dag står en låda på bordet. I den ligger några föremål som hör till en saga. Barnen gissar vilken saga det är, och sedan berättas den, spelas med föremålen och görs om till en egen version.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	sommar	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
15-25 barn, i grupper om 4-5	2	Ute, Inne	2 timmar

Förberedelser

- Välj fem kända sagor, t.ex. Bockarna Bruse, Guldlock, Rödluvan, Hans och Greta och Pannkakan, gärna också en saga från ett land som barnen på fritids har koppling till.
- Packa en låda per saga med 3-4 föremål som ledtrådar, t.ex. en sked, en liten stol och en nalle till Guldlock.
- Ta fram sagorna som bilderböcker eller öva in att berätta dem fritt.
- Ordna en berättarplats ute med filtar i ring, gärna i skuggan.

Material

- Fem lådor eller skokartonger
- Föremål till ledtrådarna
- Sagoböcker
- Filtar
- Papper, färgpennor och snöre till sagostigen

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka sagor som får nya slut, vad som ska hända och vad som läggs i deras egen låda.

Alla ska kunna vara med

Föremålen gör att barn som inte förstår all svenska ändå kan följa med. Barn som inte vill berätta kan hålla i föremålen och visa dem i rätt ögonblick.

Upplägg

1. Dag 1: Gissa sagan. Ta upp en ledtråd i taget ur lådan. När sagan är gissad berättar en vuxen den fritt med föremålen.
2. Dag 2: Berätta igen. Barnen berättar sagan tillsammans, en mening var, och håller i föremålen när de dyker upp.
3. Dag 3: Byt en sak. Vad händer om vargen bara äter grönsaker eller bockarna är fyra? Grupperna hittar på en ny vändning.
4. Dag 4: Sagostigen. Grupperna ritar bilder till sagans delar som hängs upp i ordning längs en stig på skolgården.
5. Dag 5: Egen låda. Grupperna packar en låda till en saga de har hittat på, och de andra gissar.

Avslutning

Sagostigen på skolgården som föräldrar och andra grupper kan gå, och barnens egna ledtrådslådor.

Vill ni mer?

- Sagor från hela världen: varje dag en saga från ett land som någon på fritids har koppling till.
- Låt barnen berätta sagorna för förskolan intill med hjälp av lådorna.

Lgr22

Språk och kommunikation: lyssna på och återberätta berättelser och samtala om deras innehåll. Berör skapande genom bilderna och utevistelse genom sagostigen.

Underlag

Norrbottens museum: Sagoletare och Sagovetare, en interaktiv sagostund (pedagogisk handledning): https://norrbottensmuseum.se/media/y15ddapd/laerarhandledning-lapptaecken.pdf

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T015

Bilderboksjuryn

I radions barnbokpris är det barn som utser vinnaren. På fritids blir F-3 jury i en vecka: fem bilderböcker, en röstlåda och en bokprisgala där favoriten får sitt pris.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela F-3-fritids	2	Inne	1-2 timmar

Förberedelser

- Välj fem bilderböcker från det senaste året, gärna tillsammans med skolbibliotekarien. Låna två exemplar av varje om det går.
- Gör en juryblankett med bilder: glad, mittemellan eller ledsen gubbe för rolig, spännande och fina bilder, och en rad för därför.
- Gör en röstlåda och röstkort med bokomslagen avbildade.
- Bestäm en fast tid för högläsningen varje dag.

Material

- Fem bilderböcker
- Juryblanketter
- Röstlåda och röstkort
- Juryknappar eller namnskyltar
- Papper och färgpennor

Barnens inflytande

Barnen bestämmer vad som gör en bok bra och skriver eller säger motiveringen själva.

Alla ska kunna vara med

Bildblanketten gör att alla kan rösta utan att skriva. Finns en bok översatt kan den läsas på barnets modersmål hemma eller av modersmålsläraren.

Upplägg

1. Måndag: Juryn utses. Barnen får juryknappar. Första boken läses. Samtal: vad var bäst och varför?
2. Tisdag och onsdag: Bok 2 och 3. Efter varje bok fyller barnen i juryblanketten och ritar sin favoritbild.
3. Torsdag: Bok 4 och 5. Bokprat i små grupper där barnen försöker övertyga varandra om sin favorit.
4. Fredag: Hemlig omröstning med röstkort. Två barn räknar rösterna tillsammans med en vuxen.
5. Fredag: Bokprisgala. Vinnaren avslöjas och juryn läser sina motiveringar.

Avslutning

Bokprisgala med motiveringar. Vinnarboken får ett egengjort prismärke och ställs ut i skolbiblioteket. Skicka gärna juryns motivering till författaren via förlaget.

Vill ni mer?

- 4-6 gör samma sak med kapitelböcker under en hel termin.
- Lyssna på Barnradions bokpris under läslovet och jämför med fritidsjuryns smak.

Lgr22

Språk och kommunikation: lyssna på, samtala om och värdera berättelser och motivera sina åsikter. Berör demokrati genom omröstningen.

Underlag

Sveriges Radio: Barnradions bokpris: https://www.sverigesradio.se/barnradions-bokpris

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T016

Fritids guidebyrå

Barnen kan skolan bättre än någon vuxen. Under en vecka väljer de ut skolans bästa platser och hemligaste historier, övar in en guidning och tar med föräldrar, blivande elever eller en annan klass på visning.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i guidepar och guidegrupper om 3-4	3	Inne, Ute	2 timmar

Förberedelser

- Bestäm vilka gästerna är och när de kommer: föräldrar vid hämtning, förskolebarn som ska börja eller en annan fritidsavdelning.
- Ta fram en enkel karta över skolan och skolgården.
- Ta reda på 3-4 fakta om skolan att börja med: när den byggdes, vad ett rum användes till förr, vem gatan är uppkallad efter.
- Fråga vaktmästare, kökspersonal eller rektor om de vill bli intervjuade.

Material

- Karta över skolan
- Anteckningsblock
- Guideskyltar eller kepsar
- Gästbok
- Diplom

Barnens inflytande

Barnen väljer platser, berättelser och hur visningen ska gå till.

Alla ska kunna vara med

Guiderna arbetar i par så att ingen står ensam. Den som inte vill prata kan bära kartan, hålla tiden eller visa bilder.

Upplägg

1. Måndag: Platsjakt. Grupperna går runt och väljer två platser som gästerna måste se. Varför just där?
2. Tisdag: Forska. Grupperna intervjuar vaktmästaren, kökspersonalen eller äldre elever om sina platser. Finns det en historia eller ett rykte?
3. Onsdag: Skriv guidningen. 1-2 minuter per plats: hälsa, peka, berätta och ställ en fråga till gästerna.
4. Torsdag: Generalrepetition. Grupperna guidar varandra och ger tips. Hördes du? Tittade du på publiken?
5. Fredag: Visningsdag. Guiderna tar gästerna runt skolan.

Avslutning

Visning för riktiga gäster. Guiderna får diplom och gästerna skriver i gästboken.

Vill ni mer?

- Ljudguide: guidningen spelas in och spelas upp vid varje plats.
- Guidning på flera språk för nya barn och föräldrar.

Lgr22

Språk och kommunikation: anpassa språket efter mottagaren, berätta och svara på frågor. Berör samhälle genom skolans och närområdets historia.

Underlag

Museum für Franken: Children create a tour of selected exhibits (2026): https://www.museum-franken.de/en/museum/aktuelles/2026/06/kinder-führen-im-museum

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T017

Fritidsradion

Fritids startar en egen radio. Barnen gör intervjuer, reportage, väder och topplistor och sänder i slutet av varje vecka. Det som behövs är en platta eller dator och ett tyst hörn.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	4-6 veckor, en till två eftermiddagar i veckan	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
En redaktion på 8-12 barn som byts ut efter halva tiden	2	Inne	3 timmar

Förberedelser

- Välj inspelningsverktyg: skolans platta eller dator med inbyggd ljudinspelning. En extern mikrofon är bra men inte nödvändig.
- Bygg en studio i ett litet rum eller hörn med kuddar och tyg som dämpar ekot.
- Kolla skolans regler för inspelning och publicering. Sänd internt på fritids om ni inte har ett godkänt sätt att publicera.
- Gör en programmall: vinjett, nyhet, intervju, veckans fråga, avslutning.
- Gör en redaktionstavla med roller: programledare, reporter, tekniker och producent.

Material

- Platta eller dator
- Eventuellt mikrofon eller headset
- Kuddar och filtar
- Redaktionstavla
- Högtalare för sändningen

Inköp: Enkel mikrofon om ni vill, ca 300 kr

Barnens inflytande

Redaktionen bestämmer innehållet i varje program och vem som ska intervjuas.

Alla ska kunna vara med

Tekniker, producent och ljudeffekter passar barn som inte vill höras. Barn med andra modersmål kan göra ett inslag på sitt språk.

Upplägg

1. Vecka 1: Lyssna och lär. Lyssna på ett barnradioprogram och prata om delarna. Öva att tala en till två decimeter från mikrofonen.
2. Vecka 2: Intervjuskola. Öva öppna frågor (vad, hur, varför) och följdfrågor. Intervjua varandra.
3. Vecka 3: Reportage. Grupperna gör ett reportage om något på skolan, t.ex. hur maten lagas eller vad vaktmästaren gör.
4. Vecka 4: Första sändningen. Programmet spelas in i en tagning och sänds på fredagen.
5. Vecka 5-6: Fasta inslag. Väder, veckans fråga, boktips och fritids topplista. Rollerna byts varje vecka.

Avslutning

Varje fredag sänds veckans program på fritids. Sista programmet spelas för föräldrar vid hämtning eller på ett föräldramöte.

Vill ni mer?

- Direktsändning i högtalare under mellanmålet.
- Programutbyte med ett annat fritids: skicka program till varandra.

Lgr22

Språk och kommunikation: samtala, ställa frågor och använda digitala verktyg för att kommunicera. Berör skapande genom ljud och musik.

Underlag

Skolverket: Journalistiska presentationer, Podcast (Språk i naturvetenskap och teknik): https://www.skolverket.se/download/18.7e73551718e4edee3525/1710746933427/Journalistik_Forskola_Poddcast_A3_1-2.pdf

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T018

Fritidstidningen

Fritidsklubben startar en tidning med redaktion, nyhetsmöte och deadline. Reportrarna lär sig skilja nyheter från rykten, kolla fakta och skriva så att även de yngre förstår.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	4 veckor, två eftermiddagar i veckan	höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
En redaktion på 6-12 barn	1	Inne, Ute	2 timmar

Förberedelser

- Ta med några riktiga tidningar, gärna nyhetstidningar för barn, att bläddra i.
- Gör en tidningsmall på A3 eller i ordbehandlare: tidningsnamn, huvudnyhet, intervju, serie, tävling och boktips.
- Gör en redaktionstavla med uppslag och vem som gör vad.
- Skriv frågor för faktakoll: Vem säger det? Hur vet hen det? Kan vi kolla med en person till?
- Gå igenom regeln att ingen skrivs om eller fotograferas utan att ha sagt ja.

Material

- Tidningar att bläddra i
- Tidningsmall
- Platta eller kamera
- Dator eller papper, sax och lim
- Kopiator

Barnens inflytande

Redaktionen väljer tidningens namn, vad som är nyheter och vem som gör vad.

Alla ska kunna vara med

Tecknare, fotograf och serieskapare är lika viktiga som skribenter. På den lättlästa sidan räcker korta texter.

Upplägg

1. Vecka 1: Vad är en nyhet? Sortera exempel i tre högar: sant, rykte och reklam.
2. Vecka 1: Nyhetsmöte. Redaktionen spånar uppslag och fördelar jobben.
3. Vecka 2: Ut och fråga. Reportrarna intervjuar och fotograferar med lov. Varje nyhet kollas med två källor.
4. Vecka 3: Skriv och redigera. Det viktigaste först. Rubriken ska locka men inte ljuga. En kompis läser och ställer frågor.
5. Vecka 4: Layout och tryck. Sätt ihop, kopiera och dela ut.

Avslutning

Tidningen kopieras och delas ut till klasserna och föräldrarna. Ett exemplar sätts upp på anslagstavlan.

Vill ni mer?

- Ryktesgranskning: välj något som alla säger på skolan och ta reda på om det stämmer.
- Lättläst sida för F-3 med bilder och korta meningar.

Lgr22

Språk och kommunikation: skriva olika typer av texter, kommunicera ansvarsfullt och granska information. Berör samhälle genom medier och nyheter.

Underlag

The Guardian Foundation: NewsWise: https://theguardianfoundation.org/programmes/newswise
Mediemyndigheten: Medie- och informationskunnighet för dig: https://www.mediemyndigheten.se/barn-och-unga/for-barn/lar-dig-mer-om-natet/medie--och-informationskunnighet-for-dig/

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T019

Minnesbanken

Hur var det att gå i skolan när mormor var tio? Barnen intervjuar en äldre person i sin närhet, spelar in svaren och samlar de bästa historierna i fritids minnesbank.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3-4 veckor	vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritidsklubben, var för sig eller i par	2	Inne	2-3 timmar

Förberedelser

- Skicka hem en information om projektet och be om samtycke från den som intervjuas och från vårdnadshavare till inspelning.
- Ordna så att barn utan äldre släkting i närheten kan intervjua någon i personalen, en pensionär från en förening eller någon på ett äldreboende i närheten.
- Gör en frågebank med ca 20 frågor i teman: barndom, skola, lek, mat, arbete och minnen.
- Testa inspelning på platta eller telefon.

Material

- Frågebank
- Platta eller telefon för inspelning
- Papper och pennor
- Kopior av gamla foton som de intervjuade vill dela

Barnens inflytande

Barnen väljer vem de intervjuar, vilka frågor de ställer och vilket minne som ska med.

Alla ska kunna vara med

Var lyhörd för barn som har förlorat närstående eller saknar kontakt med släkten, och ha reservpersoner att intervjua. Intervjun kan göras på modersmålet och återberättas på svenska.

Upplägg

1. Vecka 1: Intervjuskola. Barnen intervjuar en vuxen på fritids som övning och tränar på öppna frågor och följdfrågor.
2. Vecka 1: Välj frågor. Varje barn väljer 6-8 frågor ur banken och skriver två egna.
3. Vecka 2: Intervjun. Görs hemma eller vid ett besök på fritids, 15-20 minuter.
4. Vecka 3: Välj ut. Barnen lyssnar och väljer det bästa minnet. De skriver en kort text eller gör ett ljudklipp på 1-2 minuter.
5. Vecka 4: Minnesbanken öppnar. Utställning med texter, kopior av foton och ljudklipp.

Avslutning

Minnescafé där de intervjuade bjuds in, ljudklippen spelas upp och barnen berättar vad de fick veta.

Vill ni mer?

- Då och nu: en tabell över saker som har förändrats och något som är precis likadant.
- Gör om ett minne till en serie eller ett kort hörspel.

Lgr22

Språk och kommunikation: ställa frågor, lyssna och återberätta. Berör samhälle genom hur livet har förändrats över tid.

Underlag

StoryCorps: Great Questions: https://storycorps.org/participate/great-questions/

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T020

Brevvänner

Fritids får brevvänner på ett fritids i en annan del av landet. Barnen skriver riktiga brev med frimärke, skickar teckningar och gåtor och väntar på svar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	En termin, ett brev varannan vecka	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i par eller små grupper med var sin brevvän	1	Inne	2 timmar plus en kvart per brevomgång

Förberedelser

- Hitta ett fritids att brevväxla med, gärna på en helt annan ort, via kollegor, kommunens nätverk eller en vänort.
- Kom överens med det andra fritids om antal brev och hur barnen paras ihop: par, grupper eller hela avdelningar.
- Köp kuvert och frimärken.
- Gör en brevlåda på fritids där svaren läggs.
- Gör en brevmall med bildstöd för de yngsta: Jag heter, Jag gillar, Min favoritlek, En fråga till dig.

Material

- Brevpapper och brevmallar
- Kuvert och frimärken
- Färgpennor
- Brevlåda
- Pärm per barn för mottagna brev

Inköp: Frimärken och kuvert, ca 200 kr per termin

Barnens inflytande

Barnen väljer vad de berättar, vad de frågar om och vad som läggs i paketet.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte skriver ritar och berättar sitt brev, och en vuxen skriver. Brevmallen med bilder gör det lätt att komma igång.

Upplägg

1. Brev 1: Presentation. Namn, ålder, en teckning av fritids och en fråga till brevvännen.
2. Brev 2: Vår plats. Berätta om orten med en enkel karta och tre saker man måste se.
3. Brev 3: Gåtbrev. Skicka en gåta eller ett kodat meddelande som brevvännen ska lösa.
4. Brev 4: Paket. Ett gemensamt paket med något typiskt för orten: ett löv, en sten, ett recept, en lek.
5. Brev 5: Avslutning. Vad har jag lärt mig om din ort? Vill du fortsätta skriva?

Avslutning

Ett gemensamt videosamtal eller ett besök om avståndet tillåter. Breven samlas i en pärm för varje barn.

Vill ni mer?

- Internationella brevtävlingen: Världspostföreningen ordnar varje år en brevtävling för barn 9-15 år. Ta reda på om den arrangeras i Sverige det året.
- Brevväxla på engelska med ett fritids eller after school i ett annat land.

Lgr22

Språk och kommunikation: skriva till en verklig mottagare, anpassa språket och ställa frågor. Berör samhälle genom geografi.

Underlag

UNRIC: International letter-writing competition for young people (Världspostföreningen): https://unric.org/en/international-letter-writing-competition-for-young-people/

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T021

Namnjägarna

Varför heter gatan som den heter? Vad ska klätterträdet och hörnet bakom förrådet heta? Barnen undersöker namn runt skolan, döper skolgårdens platser och gör skyltar och en karta.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3 veckor	vår	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela F-3-fritids i grupper om 4-5	2	Ute, Inne	2 timmar

Förberedelser

- Ta reda på vad 3-4 gator eller platser nära skolan är uppkallade efter, t.ex. i Isofs ortnamnsregister, hos kommunen eller hembygdsföreningen.
- Fråga rektor om barnen får sätta upp skyltar på skolgården.
- Ta fram material till skyltar som tål väder: plastad kartong eller brädbitar och vattenfasta pennor.
- Rita en enkel karta över skolgården på A3.

Material

- Kartong eller brädbitar
- Vattenfasta pennor eller färg
- Laminering eller plastfickor
- Buntband eller snöre
- Stort papper till kartan

Inköp: Vattenfasta pennor och buntband, ca 100 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer platserna, hittar på namnen och röstar fram vinnarna.

Alla ska kunna vara med

Skyltar med bild gör att barn som inte läser hittar. Barn som inte vill rösta öppet kan rösta med lapp.

Upplägg

1. Vecka 1: Namnpromenad. Gå runt kvarteret och läs skyltar. Gissa varför gatorna heter som de heter och avslöja svaret på några.
2. Vecka 1: Platser utan namn. Barnen pekar ut platser på skolgården som de redan har egna namn på eller som behöver ett.
3. Vecka 2: Förslag och omröstning. Varje plats får tre namnförslag och barnen röstar.
4. Vecka 2-3: Skyltverkstad. Skyltar med namn och bild, gärna på flera av fritids språk.
5. Vecka 3: Kartan. Alla nya namn ritas in på en stor karta över skolgården.

Avslutning

Skyltinvigning där ett band klipps, och kartan uppsatt vid entrén. Nya barn får en kopia av kartan när de börjar.

Vill ni mer?

- 4-6 forskar vidare om ortens namn och gör en namnpromenad för föräldrar.
- Skyltar med tecken: lägg till en bild av tecknet på svenskt teckenspråk för varje platsnamn.

Lgr22

Språk och kommunikation: ord och namn och hur de berättar om en plats, att samtala och komma överens. Berör samhälle genom närområdet och demokratiska beslut.

Underlag

Isof: Ortnamn: https://www.isof.se/namn/ortnamn

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T022

Bokförlaget Fritids

Ett brev kommer från en sträng förlagsredaktör som letar efter nya författare. Fritidsklubben blir ett bokförlag, skriver berättelser för 7-åringar, läser varandras texter, gör omslag och ger ut en bok som går att låna i skolbiblioteket.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	5-6 veckor, två eftermiddagar i veckan	vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
8-16 barn som författare, illustratörer och redaktörer	2	Inne	3 timmar

Förberedelser

- Skriv brevet från redaktören. Det ger uppdraget: en samling berättelser för barn i 7-årsåldern, en deadline och några krav.
- Bestäm format: A5, häftad med kopiatorn eller inbunden med kartong.
- Gör en skrivplan med enkla steg: idé, början, mitt och slut, första utkast, kompisläsning, ändring och renskrift.
- Prata med skolbibliotekarien om att boken får en egen plats i biblioteket.

Material

- Brev från redaktören
- Papper eller datorer
- Kartong till omslag
- Färgpennor
- Häftapparat eller bokbindningsmaterial
- Kopiator

Barnens inflytande

Barnen bestämmer genre, titel, förlagsnamn och vad som står på baksidan.

Alla ska kunna vara med

Barn som har svårt att skriva kan diktera, skriva i par eller göra en serieberättelse. Illustratör och redaktör är lika viktiga roller som författare.

Upplägg

1. Vecka 1: Redaktörens brev. Idéstorm: vad gillar 7-åringar att läsa? Varje barn väljer en idé.
2. Vecka 2: Skriva. Första utkastet med början, mitt och slut.
3. Vecka 3: Redaktionsmöte. Barnen läser varandras texter i par och säger två saker som är bra och ställer en fråga.
4. Vecka 4: Ändra och renskriv. Ett nytt brev från redaktören med beröm och nya krav.
5. Vecka 5: Omslag och baksidestext. Gruppen enas om titel och förlagsnamn.
6. Vecka 6: Boksläpp. Boken läses för F-3 och lämnas till biblioteket.

Avslutning

Boksläpp med uppläsning för F-3, signering och boken på plats i skolbiblioteket.

Vill ni mer?

- Ljudbok: berättelserna spelas in och läggs i biblioteket med boken.
- Testläsare: F-3 läser ett utkast och lämnar omdömen innan boken trycks.

Lgr22

Språk och kommunikation: skriva berättande texter för en mottagare, samtala om texter och ge respons. Berör skapande genom omslag och illustrationer.

Underlag

Berättarministeriet: Skolprogram: https://www.berattarministeriet.se/skolprogram/

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T023

Läslovets läsmaraton

Under läslovet förvandlas fritids till ett läsläger. Kojor, ficklampor, högläsning i stafett och ett gemensamt mål: hur många minuter läser fritids tillsammans på en vecka?

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	Varje år under läslovet vecka 44, 3-5 dagar	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	3	Inne	2-3 timmar

Förberedelser

- Kolla årets tema för läslovet hos Läsrörelsen (läslovet är vecka 44) och välj böcker som passar.
- Låna 30-50 böcker på olika nivåer från biblioteket: bilderböcker, serier, faktaböcker och kapitelböcker, även på andra språk.
- Ta fram filtar, kuddar och ficklampor till läskojor.
- Gör en lästermometer på väggen där minuterna fylls i.
- Bjud in personal, föräldrar, rektor eller vaktmästare att högläsa en kvart var.

Material

- Böcker från biblioteket
- Filtar, kuddar och ficklampor
- Lästermometer på stort papper
- Ljudböcker och hörlurar

Barnens inflytande

Barnen väljer böcker, hur kojorna ska se ut och vem som ska bjudas in att läsa.

Alla ska kunna vara med

Ljudböcker, bilderböcker och serier räknas. Barn som har svårt att sitta still väljer själva var och hur de läser.

Upplägg

1. Dag 1: Kojbygge och mål. Barnen bygger läskojor och gissar hur många minuter fritids kommer att läsa.
2. Varje dag: Lässtund i kojorna, 20 minuter. Lyssna på ljudbok räknas också.
3. Varje dag: Högläsningsstafett. En ny gäst läser en kvart.
4. Dag 3: Boktips. Barnen gör en 30 sekunder lång reklam för en bok de gillar.
5. Sista dagen: Målgång. Räkna ihop minuterna och fira.

Avslutning

Lästermometern når målet och fritids firar med läsfest. Barnens boktips blir en lista som delas ut till föräldrar.

Vill ni mer?

- Låt årets läslovstema styra en aktivitet, t.ex. bygga ett eget brädspel kring en bok när temat är spel.
- Läskompisar: 4-6 läser för F-3 en stund varje dag.

Lgr22

Språk och kommunikation: läsa och samtala om olika texter och berätta om böcker för andra.

Underlag

Läsrörelsen: Läslov vecka 44: https://www.lasrorelsen.nu/projekt/pagaende-projekt/laslov/

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T024

Fritidsstämman

En gång i månaden har fritids stämma. Barnen lämnar förslag, debatterar och röstar, och personalen återkommer med vad som hände. Det är demokrati på riktigt, i lagom storlek.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	En stämma i månaden, ca 45 min, hela läsåret	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, eller en stämma per avdelning	2	Inne	1 timme första gången, sedan 15 minuter per stämma

Förberedelser

- Sätt upp en förslagslåda och en mall: Jag föreslår... för att...
- Bestäm i personalgruppen vad barnen får bestämma över, t.ex. inköp för 500 kr, fredagens aktivitet eller regler för en plats, och vad de inte får bestämma. Säg det tydligt till barnen.
- Ta fram barnkonventionen i en version för barn, t.ex. Barnombudsmannens Mina rättigheter, och läs om rätten att säga sin mening.
- Gör en ordförandeklubba och en protokollbok.

Material

- Förslagslåda och mallar
- Ordförandeklubba
- Protokollbok
- Röstlappar eller bildkort
- Talarlista

Barnens inflytande

Barnen sätter dagordningen, leder mötet och fattar beslut inom den ram personalen har satt.

Alla ska kunna vara med

Förslag kan lämnas som teckning eller muntligt till en vuxen. De yngsta kan rösta med bildkort. Barn som inte vill tala inför alla kan låta en kompis läsa upp förslaget.

Upplägg

1. Första stämman: Vad är en stämma? Barnen väljer ordförande och sekreterare, som byts varje gång. Gå igenom vad stämman får bestämma.
2. Mellan stämmorna: Förslag läggs i lådan. En vuxen och två barn går igenom dem före stämman.
3. Varje stämma: Förslagen läses upp och förslagsställaren förklarar. Talarlista med högst en minut per inlägg.
4. Omröstning med handuppräckning eller röstlappar.
5. Återkoppling: Varje stämma börjar med vad som hände med förra gångens beslut.

Avslutning

Protokollet sätts upp efter varje stämma. Vid läsårets slut visas alla beslut som blev av på en vägg.

Vill ni mer?

- Barnens budget: stämman får en summa pengar och ska komma överens om hur den används.
- Två barn representerar fritids i skolans elevråd och rapporterar tillbaka.

Lgr22

Språk och kommunikation: framföra åsikter och argument och lyssna på andra. Berör samhälle genom demokrati och barnkonventionen.

Underlag

Barnombudsmannen: Barns delaktighet och inflytande: https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/genomfora-barnkonventionen/barns-delaktighet-och-inflytande/
Barnombudsmannen: Mina rättigheter: https://minarattigheter.se/
Unicef Sverige: Barnkonventionen: https://unicef.se/barnkonventionen

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION · T025

Berättarnas dag

Världsberättardagen den 20 mars har sina rötter i Sverige. Den dagen berättar fritids historier utan bok och utan skärm. Barn, personal och inbjudna gäster turas om vid en berättareld.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	Varje år den 20 mars, med förberedelser veckan före	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	3	Inne, Ute	2 timmar

Förberedelser

- Bjud in 2-3 gäster som gillar att berätta, t.ex. en mor- eller farförälder, vaktmästaren eller någon i kökspersonalen. Be om en sann eller påhittad historia på högst fem minuter.
- Låt barnen förbereda sig veckan före: en händelse från sitt liv, en saga eller en skröna.
- Bygg en berättareld av pinnar, papper och en ljusslinga eller ficklampa. Ingen riktig eld inomhus.
- Gör en berättarstol: en vanlig stol med en filt eller sjal över.

Material

- Pinnar, gult och rött silkespapper, ljusslinga
- Berättarstol med filt
- Sittunderlag
- Eventuellt inspelningsverktyg

Barnens inflytande

Barnen väljer sina historier och vilka gäster som ska bjudas in nästa år.

Alla ska kunna vara med

Ingen måste berätta. Barn kan berätta i par, med föremål eller bilder som stöd, eller på sitt modersmål med en kompis som översätter.

Upplägg

1. Veckan före: Berätta tre gånger. Barnen berättar samma historia för tre olika kompisar och märker hur den blir bättre för varje gång.
2. Veckan före: Skrönor. Barnen övar på en överdriven historia som börjar med En gång var jag så snabb att...
3. Dagen: Samling vid berättarelden. Första gästen berättar.
4. Dagen: Berättarstolen. Barn som vill berättar, högst tre minuter var. Gästerna fortsätter mellan barnen.
5. Dagen: Kedjeberättelse. Alla som vill lägger till en mening i en gemensam historia.

Avslutning

Kedjeberättelsen avslutar dagen. Historierna kan spelas in och bli ett inslag i fritidsradion.

Vill ni mer?

- Ute med riktig eld i en eldstad på skolgården om reglerna tillåter. En vuxen ansvarar för elden och hink med vatten ska finnas.
- Berättarbesök: de äldre berättar sina historier för förskolan intill.

Lgr22

Språk och kommunikation: muntligt berättande, lyssna och ställa frågor. Berör kulturarv genom sagor och skrönor.

Underlag

Wikipedia: World Storytelling Day: https://en.wikipedia.org/wiki/World_Storytelling_Day

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T026

Skuggteatern

Svart papp, en pinne och en lampa räcker för att göra teater. Grupperna bygger sina figurer och spelar upp korta skuggföreställningar för varandra när det blivit mörkt ute.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 2 timmar	höst, vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i grupper om 3-4 som gör var sin föreställning	2	Inne	1 timme

Förberedelser

- Skär bort botten på 3-4 stora kartonger och tejpa eller limma ett vitt lakan eller bakplåtspapper över öppningen. Det blir scener.
- Ta fram lampor med stark, rak ljuskälla: arbetslampor, ficklampor eller mobilens lampa.
- Mörklägg ett rum så gott det går. Häng filtar för fönster om det behövs.
- Klipp ett par exempelfigurer, gärna en med rörlig arm som sitter fast med en papperssplint.

Material

- Svart papp eller gamla kartonger målade svarta
- Grillspett, glasspinnar eller sugrör
- Tejp, sax, blyerts
- Papperssplintar
- Vitt lakan eller bakplåtspapper
- Lampor
- Stora kartonger

Inköp: Papperssplintar om de saknas, ca 30 kr

Barnens inflytande

Barnen hittar på berättelsen, väljer figurer och bestämmer om de vill spela, sköta ljuset eller göra ljudeffekter.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill synas sköter lampan eller ljudet, och alla står dolda bakom duken. Berättelsen kan spelas helt utan ord.

Upplägg

1. Visa en kort skuggföreställning med exempelfigurerna. Visa också hur avståndet till lampan gör skuggan större eller mindre.
2. Grupperna bestämmer en enkel berättelse med en början, ett problem och ett slut. Max tre figurer per grupp.
3. Rita figurerna på papp, klipp ut och tejpa fast dem på pinnar. Hål för ögon och detaljer gör skuggan tydligare.
4. Prova bakom duken. Grupperna övar in sin föreställning, max 2 minuter, och kan lägga till ljud med röst eller instrument.
5. Släck ljuset och kör föreställningarna en i taget för hela fritids.

Avslutning

Skuggteaterfestival i det mörklagda rummet. Publiken får gissa vad figurerna är innan berättelsen börjar.

Vill ni mer?

- Gör figurer med flera rörliga leder och kulisser som träd och hus som tejpas direkt på duken.
- Lägg färgat silkespapper i hålen i figurerna, eller sätt färgad plast framför lampan, för färgade skuggor.

Lgr22

Skapande genom drama och bild med olika material och tekniker, och samtal om varandras föreställningar. Berör natur och teknik genom ljus och skugga.

Underlag

Klikk.no: Lag ditt eget skyggeteater: https://www.klikk.no/foreldre/barn/diy-skyggeteater-2355252

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T027

Kritfestivalen på skolgården

Skolgården blir ett galleri för en eftermiddag. Varje konstnär får en egen ruta på asfalten och prövar tekniker som gör kritan till något mer än streckgubbar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, 1,5-2 timmar	vår, sommar	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, ensam eller i par med egen ruta	2	Ute	1 timme

Förberedelser

- Välj en slät asfaltsyta utan trafik och kolla väderprognosen. Bestäm en reservdag.
- Märk upp rutor med krita, ca 1x1 meter för F-3 och 1,5x1,5 meter för 4-6. Numrera dem.
- Ställ fram hinkar med vatten, gamla penslar och svampar.
- Blanda kritfärg i en muffinsform: majsstärkelse, vatten och lite vattenfärg eller karamellfärg.

Material

- Gatukritor, gärna tjocka
- Hinkar med vatten
- Breda penslar och svampar
- Majsstärkelse och färg till kritfärg
- Muffinsform
- Kamera eller surfplatta för dokumentation

Inköp: Extra gatukritor och majsstärkelse, ca 150 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer motiv, teknik, om de vill jobba själva eller i par, och vilken bild som ska tryckas ut.

Alla ska kunna vara med

Rutor finns både i solen och i skuggan. Den som inte vill rita stort kan göra en liten bild i en egen hörna eller hjälpa till med fotografering.

Upplägg

1. Visa tre tekniker på en provruta: blöt kritan i vatten i tio sekunder, rita på blöt asfalt, och gnugga ut färg med handen för mjuka övergångar.
2. Barnen väljer ett motiv. Den som vill kan prova en skugga under motivet så att det ser ut att sväva.
3. Konstnärerna arbetar i sina rutor. Vuxna går runt och visar tekniker vid behov.
4. Sista kvarten: varje konstnär skriver titel och namn med krita vid rutans kant.
5. Fotografera alla verk innan regnet gör det.

Avslutning

Vernissagepromenad där hela fritids går runt bland rutorna. Bjud in föräldrar vid hämtning. Bilderna blir ett bildspel eller en utskriven utställning inne.

Vill ni mer?

- Gör en stor gemensam bild där varje ruta är en bit, till exempel en lång drake eller en stad.
- Pröva en 3D-illusion: ett hål i marken eller en trappa, som fotograferas från en bestämd punkt.

Lgr22

Skapande i bild med olika material och tekniker utomhus, och samtal om varandras verk. Berör utevistelse.

Underlag

KiwiCo: Chalk Art Ideas for Kids: https://www.kiwico.com/blog/arts-crafts/chalk-art-ideas-for-kids
Happy Hooligans: Sidewalk Chalk and Water Painting: https://happyhooligans.ca/sidewalk-chalk-water-painting-activity/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T028

Isskulpturer i färg

Färgade isblock blir byggklossar. Lagen staplar, fogar med snö och bygger skulpturer som lyser när solen går igenom.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	Förberedelse 1-2 dagar, bygge en eftermiddag	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i lag om 3-4 som bygger var sin skulptur	2	Ute	1-2 timmar fördelat på två dagar

Förberedelser

- Samla in mjölkpaket, glassburkar, muffinsformar och plastmuggar i några veckor. Klipp av toppen på mjölkpaketen.
- Två dagar innan: barnen fyller formarna med vatten och droppar i karamellfärg eller vattenfärg. Lämna plats upptill, isen växer.
- Ställ ut formarna i minusgrader eller i en frys. Prova att frysa i två lager med olika färg.
- Ta fram tjocka vantar och en hink ljummet vatten för att få loss isen ur formarna.

Material

- Mjölkpaket och andra formar
- Karamellfärg eller flytande vattenfärg
- Vatten
- Vantar
- Hinkar
- Salt och pipetter till variant

Inköp: Karamellfärg, ca 60 kr

Barnens inflytande

Barnen blandar sina egna färger, bestämmer form och vad skulpturen ska föreställa.

Alla ska kunna vara med

Den som fryser lätt kan göra färgblandning inne och bära ut. Arbetet går att göra helt utan att läsa. Kräver minusgrader, ha en reservdag.

Upplägg

1. Barnen väljer färger och fyller formar, ett par dagar före byggdagen.
2. Byggdagen: lossa isblocken och lägg ut dem sorterade efter färg och storlek.
3. Lagen skissar snabbt i snön vad de vill bygga: torn, mur, figur eller något helt eget.
4. Bygg. Pressa snö mellan blocken som fog och häll på lite vatten så att det fryser ihop.
5. Varje lag ger skulpturen ett namn och sätter en skylt i snön.

Avslutning

Skulpturparken visas upp vid hämtning. Ställ ett batteriljus bakom eller inuti när det skymmer och fotografera.

Vill ni mer?

- Strö salt på ett isblock och droppa färg på. Saltet äter gångar i isen som färgen fyller.
- Frys in naturmaterial som kottar, bär och löv i blocken.

Lgr22

Skapande i tredimensionell form med material och tekniker utomhus. Berör natur genom vatten som fryser och smälter, och utevistelse oavsett årstid.

Underlag

The Artful Parent: How to Make Stacked Ice Sculptures: https://artfulparent.com/colored-ice-scultpures-outdoor-winter-art-for-kids/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T029

Porträttstudion

Rita en kompis utan att titta på pappret. Det blir alltid fel och ofta roligt, och efter några varv börjar händerna lära sig att se. Avsluta med ett riktigt porträtt.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, 1,5 timme	hela året	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-20 barn i par	1	Inne	30 minuter

Förberedelser

- Ställ stolarna parvis mittemot varandra.
- Lägg fram mycket kopieringspapper, tuschpennor och några tjocka svarta pennor.
- Ha en timer som syns för alla.
- Prova själv först så att du kan visa och skratta åt ditt eget resultat.

Material

- Kopieringspapper
- Svarta tuschpennor
- Färgpennor eller akvarell
- Timer
- Tejp för att sätta upp verken

Barnens inflytande

Barnen väljer partner, material för slutporträttet och om de vill rita ansikte, hela kroppen eller en sak som säger något om kompisen.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill bli ritad kan rita en sak, sin egen hand eller sig själv i en spegel. Inga bilder sätts upp utan att modellen säger ja.

Upplägg

1. Uppvärmning: rita din egen hand med en enda obruten linje på 60 sekunder. Pennan får inte lyftas.
2. Blindkontur: rita kompisens ansikte på 30 sekunder utan att titta på pappret. Byt. Gör tre varv.
3. Lägg ut alla teckningar på golvet och titta. Vilka linjer blev ändå rätt?
4. Långt porträtt: 10 minuter, nu får man titta. Börja med en linje utan att lyfta pennan, fyll sedan i med färg.
5. Varje porträtt får modellens namn och konstnärens signatur.

Avslutning

Porträttvägg där blinda skisser och färdiga porträtt hänger bredvid varandra.

Vill ni mer?

- Rita med den andra handen, eller med pennan fasttejpad på en lång pinne.
- Gör en serie på samma person: en glad, en arg, en trött.

Lgr22

Skapande i bild med olika tekniker och samtal om hur bilder tolkas. Berör relationer och hur man talar om andras verk.

Underlag

TeachKidsArt: Learn to See Like an Artist with Blind Contour Drawing: https://www.teachkidsart.net/learn-to-see-like-an-artist-with-blind-contour-drawing/
Tate Kids: Make a Continuous Line Drawing: https://www.tate.org.uk/kids/make/paint-draw/make-continuous-line-drawing

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T030

Tryckverkstaden

Rita i en frigolitbricka, rulla på färg och tryck. Samma bild kan bli tio olika tryck, och det är där det blir intressant.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 2 timmar	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
8-16 barn vid två bord	2	Ateljé	1 timme

Förberedelser

- Samla in rena frigolitbrickor från kött- och grönsaksförpackningar, eller använd frigolittallrikar. Diska dem i varmt vatten och klipp bort kanterna.
- Dela borden i en färgzon och en ren tryckzon.
- Häll upp färg på plåtar eller gamla brickor där den kan rullas ut tunt.
- Sätt upp ett snöre med klädnypor att torka trycken på.

Material

- Frigolitbrickor
- Trubbiga blyertspennor eller kulspetspennor
- Vattenbaserad tryckfärg eller tjock tempera
- Små skumrollar eller färgrullar
- Papper något större än brickan
- Klädnypor och snöre
- Tidningspapper

Inköp: Färgrullar om de saknas, ca 100 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer motiv, färger och vilket tryck som visas.

Alla ska kunna vara med

Mönstertrycket går att göra utan att kunna rita föreställande. Den som har svårt med finmotorik kan trycka med föremål som korkar och lock.

Upplägg

1. Visa hela processen en gång: rita, rulla, tryck, lyft. Visa att bilden blir spegelvänd och att bokstäver måste skrivas baklänges.
2. Barnen gör en första bricka med mönster: streck, prickar, spiraler. Tryck den direkt.
3. Andra brickan: ett eget motiv. Tryck den i två eller tre olika färger.
4. Pröva att trycka en färg, låta torka och trycka en annan ovanpå.
5. Varje tryckare väljer sitt bästa tryck och signerar det med blyerts nedtill, som riktiga grafiker gör.

Avslutning

Torklinan blir utställning. Numrera trycken (1/5, 2/5) och låt barnen ta hem en serie.

Vill ni mer?

- Monotryck: måla direkt på en plastbit eller plexiglas och tryck av en enda gång.
- Gör kort, bokmärken eller omslagspapper av trycken.

Lgr22

Skapande med olika material, redskap och tekniker i bild, och samtal om skillnader mellan olika tryck.

Underlag

ARTBAR: Styrofoam Printing with Kids: https://www.artbarblog.com/styrofoam-printing-kids/
MUNCH: Play with art at home (monotryck): https://munch.no/en/MUNCH-digital/play-with-art-at-home

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T031

Hinkorkestern

Upp och nervända hinkar och ett par pinnar blir en trumorkester. Det låter mycket, det låter bra snabbt och det går att bli riktigt skicklig.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, 1-1,5 timme, kan upprepas	vår, sommar	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-20 barn	1	Ute, Stort rum/sal	1-2 timmar

Förberedelser

- Samla en hink per barn. Fråga skolköket, byggbutiker eller föräldrar om tomma hinkar för färg eller livsmedel.
- Ta fram trumpinnar eller kapa rundstav i 35 cm långa bitar. Slipa ändarna.
- Lär dig tre enkla rytmer i förväg och skriv dem som rutor på ett blädderblock (X = slag, tomt = paus).
- Ha plastmuggar redo till uppvärmningen.

Material

- Plasthinkar
- Trumpinnar eller rundstav
- Plastmuggar
- Blädderblock
- Högtalare för musik att spela till

Inköp: Rundstav eller billiga trumpinnar, ca 150 kr

Barnens inflytande

Barnen komponerar egna rytmer, väljer låt att spela till och bestämmer vem som dirigerar.

Alla ska kunna vara med

Hörselkåpor eller öronproppar till den som är ljudkänslig. Den som inte vill spela kan dirigera med tydliga tecken. Fungerar sittande.

Upplägg

1. Uppvärmning med kroppen: klapp och stamp i härma-efter-mig. Flytta sedan rytmerna till plastmuggar som slås, vänds och skickas vidare.
2. Gå över till hinkarna. Lär ut tre ljud: mitt på, på kanten och pinnarna mot varandra.
3. Öva rytm 1 alla tillsammans. Dela sedan gruppen i två och spela olika rytmer samtidigt.
4. Låt barnen i grupper om 3-4 hitta på en egen rytm på åtta slag och lära ut den till de andra.
5. Sätt ihop ett stycke: start, rytm 1, en grupps egen rytm, allas rytm, stopp på signal.

Avslutning

Hinkorkestern spelar ett 2-minuters nummer på skolgården vid hämtning eller som inslag på en samling.

Vill ni mer?

- Lägg till trick: snurra pinnen, slå på hinkens sida, byt plats mitt i låten.
- Låt en grupp skriva ett eget rytmschema som de andra läser och spelar.

Lgr22

Skapande genom musik, att använda redskap för att uttrycka sig och samspela i grupp. Berör rörelse.

Underlag

Berkshire Maestros: Quick Win, Rhythm Cups: https://www.berksmusictrust.org.uk/insights-events/music-blog/quick-wins-for-the-music-classroom-rhythm-cups

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T032

Land art i skogsbrynet

Konstnärer som Andy Goldsworthy gör konst av löv, stenar och pinnar och låter naturen ta tillbaka den. Barnen bygger egna verk där de står och fotograferar dem innan vinden kommer.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 2 timmar	höst	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i grupper om 3-4	2	Ute	45 minuter

Förberedelser

- Välj en plats nära skolan med löv, pinnar och stenar: skogsdunge, park eller rabattkant.
- Titta på några bilder av land art, till exempel Moderna museets film om land art för barn, så att du kan visa.
- Ta med påsar för insamling och en kamera eller surfplatta.
- Kolla att platsen är fri från glas och skräp.

Material

- Löv, pinnar, kottar, stenar och annat som redan ligger på marken
- Insamlingspåsar
- Kamera eller surfplatta
- Mjöl och vatten för klister till variant

Barnens inflytande

Grupperna väljer plats, material och form. De bestämmer också verkets namn.

Alla ska kunna vara med

Inga ord behövs. Barn som behöver lugn kan arbeta ensamma med ett litet verk. Plocka bara det som ligger löst enligt allemansrätten.

Upplägg

1. Visa två eller tre bilder av land art. Fråga: vad tror ni händer med verket i morgon?
2. Samlingsrunda: grupperna samlar material som redan ligger på marken. Sortera i färger och former.
3. Bygg. Förslag att utgå från: en cirkel av löv från ljust till mörkt, en spiral av pinnar, ett torn av stenar.
4. Varje grupp fotograferar sitt verk från bästa vinkeln.
5. Gå runt och titta på alla verk. Lämna dem kvar.

Avslutning

Bilderna skrivs ut och sätts upp inne. Gå tillbaka efter en vecka och fotografera vad som hänt med verken.

Vill ni mer?

- Fäst löv mot ett träd eller en stor sten med mjölklister och gör en mandala.
- Gör ett verk som bara syns från ett visst håll, och märk ut var betraktaren ska stå.

Lgr22

Skapande med naturmaterial och samtal om konst som förändras. Berör utevistelse, natur och allemansrätten.

Underlag

Red Ted Art: Andy Goldsworthy for Kids, Autumn Leaf Mandala: https://www.redtedart.com/kids-get-arty-andy-goldsworthy/
Moderna museet: Skapa som en konstnär: https://www.modernamuseet.se/en/stockholm/visit-the-museum/family/create-like-an-artist/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T033

Måla musiken

Wassily Kandinsky tyckte att färger hade ljud. Barnen lyssnar på olika musik och målar det de hör, och alla bilder sätts till sist ihop till ett stort verk.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 1,5 timme	hela året	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-20 barn	1	Ateljé	45 minuter

Förberedelser

- Välj 4-5 korta musikstycken som är väldigt olika: snabbt, långsamt, argt, glatt, utan sång. Till exempel ett klassiskt stycke, en trumlåt och en vaggvisa.
- Vik stora papper i sex rutor, ett per barn.
- Ta fram oljepastell eller vattenfärg och lägg ut på borden.
- Leta upp en bild av Kandinskys cirkelmålning att visa.

Material

- Stora papper
- Oljepastell eller vattenfärg
- Penslar och vattenburkar
- Högtalare
- Tejp

Barnens inflytande

Barnen väljer färger, former och vilken ruta som går till det gemensamma verket. De kan också föreslå musik till nästa gång.

Alla ska kunna vara med

Helt utan text. Barn som är ljudkänsliga kan lyssna med lägre volym eller hörlurar.

Upplägg

1. Visa en Kandinsky-bild. Fråga: vilken färg är arg? Vilken är glad? Hur låter en spiral?
2. Spela första stycket med slutna ögon. Rita sedan i ruta 1 medan musiken spelas igen.
3. Fortsätt med nya stycken i nya rutor. Inga ord om vad som är rätt.
4. Spela ett stycke en gång till. Kan barnen gissa vilken ruta som hör till?
5. Klipp ut den ruta varje barn gillar mest och sätt ihop alla till en stor gemensam bild.

Avslutning

Den gemensamma bilden hängs upp med musiken bredvid, till exempel en lapp med låtarna eller en högtalare vid hämtning.

Vill ni mer?

- Bygg ett mobil som rör sig som musiken, med papper, glasspinnar och band.
- Rita i par: en dansar till musiken och den andra ritar rörelserna.

Lgr22

Skapande i bild och musik, och tolka och samtala om hur musik och bilder uttrycker känslor.

Underlag

Burnaby Schools: Kandinsky Circle Studies (Art K/1): https://learning.burnabyschools.ca/wp-content/uploads/2021/01/ArtK-1jan18.pdf
Tate Kids: Make Your Mark: https://www.tate.org.uk/kids/make/performance/make-your-mark

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T034

Stop motion-veckan med filmfestival

Varje filmlag gör en kort animerad film med lera, papper eller saker från lådan. På fredagen är det filmfestival med biljetter, popcorn och priser.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Filmlag om 3-4, gärna åldersblandade	2	Inne	3 timmar

Förberedelser

- Gör en egen 10-sekundersfilm med samma utrustning som barnen ska använda. Då vet du var det kränglar.
- Ta fram surfplattor eller datorer med kamera som fritids redan har. Bilderna kan tas med vanliga kameran och spelas upp som bildspel med kortaste visningstid, eller med ett gratis stop motion-program som skolan redan har installerat. Inget konto behövs.
- Bygg ett kamerastativ per lag av kartong, tejp och en bok, så att kameran inte flyttar sig.
- Gör scener av skokartonger eller två vita kartongskivor (golv och bakgrund) och ställ dem där inget dagsljus fladdrar.
- Gör en storyboardmall med sex rutor.

Material

- Surfplattor eller datorer med kamera
- Modellera, papper, byggklossar, småsaker
- Skokartonger och kartongskivor
- Lampor
- Tejp
- Storyboardmallar

Inköp: Modellera, ca 100 kr

Barnens inflytande

Lagen väljer berättelse, teknik och material. Barnen hittar själva på priskategorierna.

Alla ska kunna vara med

Roller finns för alla: fotograf, figurbyggare, scenbyggare, ljud. Den som inte vill synas hörs inte heller om hen inte vill. Bild före text i storyboarden.

Upplägg

1. Måndag: visa en kort stop motion-film. Lagen gör en övningsfilm där en sak marscherar över bordet. Små steg, en bild per steg.
2. Tisdag: lagen hittar på en berättelse på max 30 sekunder och ritar storyboard.
3. Onsdag: bygg figurer och scen. Gör reservfigurer om något går sönder.
4. Torsdag: filma. Rör inte kameran, flytta lite i taget, spela upp ofta.
5. Fredag förmiddag eller tidig eftermiddag: lägg till titel och eget ljud, till exempel röster eller musik barnen gör själva.

Avslutning

Filmfestival på fredagen. Barnen gör biljetter och affisch, filmerna visas på storbild och varje film får ett pris i en egen kategori (bästa ljud, roligaste figur, modigaste idé).

Vill ni mer?

- Pixilering: animera en kompis som flyttar sig ett litet hopp per bild, så att den ser ut att glida över skolgården.
- Gör en gemensam fritidsfilm där varje lag animerar en scen i samma berättelse.

Lgr22

Digitala verktyg för att framställa estetiska uttryck, skapande med olika material och tekniker, och samtal om varandras filmer. Berör berättande.

Underlag

ACMI: Make a stop-motion animation: https://www.acmi.net.au/education/school-program-and-resources/make-stop-motion-animation/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T035

Dansveckan

Danslagen gör egna koreografier från ord, bilder och musik. Ingen behöver kunna dansa från början, det handlar om att hitta på rörelser och sätta ihop dem.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka, 45-60 minuter per dag	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i danslag om 4-6	2	Stort rum/sal	2 timmar

Förberedelser

- Boka idrottssalen eller ett stort rum för veckan.
- Gör en spellista med musik i olika tempo, både med och utan sång.
- Skriv rörelseord på lappar: snurra, frysa, krypa, flyta, hoppa, slow motion, studsa, smälta.
- Planera en fem minuters uppvärmning som går att göra sittande eller stående.

Material

- Högtalare
- Lappar med rörelseord
- Sjalar eller band
- Tejp att märka scenen med

Barnens inflytande

Barnen skapar alla rörelser själva, väljer musik, kläder och vem som står var.

Alla ska kunna vara med

Rörelser kan göras sittande, och den som inte vill stå längst fram kan stå bakom eller sköta musiken. Ordlapparna kan vara bilder.

Upplägg

1. Måndag: uppvärmning och lekar med frys, slow motion och spegling i par. Varje barn drar tre ordlappar och gör en rörelse för varje.
2. Tisdag: danslagen sätter ihop sina rörelser till en fras på åtta takter och lär den till varandra.
3. Onsdag: lagen väljer musik och bygger koreografin med början, mitten och slut. Prova att låta alla göra samma sak, eller ta tur.
4. Torsdag: genrep. Lagen visar för ett annat lag som ger ett tips och en sak de gillade.
5. Fredag: uppvisning.

Avslutning

Dansuppvisning för föräldrar eller för andra avdelningar, med lagens egna namn på numren.

Vill ni mer?

- Utgå från en bild eller ett konstverk och dansa det.
- Filma dansen ovanifrån eller i slow motion och visa på storbild.

Lgr22

Skapande genom dans och att tolka och samtala om varandras uttryck. Berör fysisk aktivitet.

Underlag

Create Arts: Make up a dance: https://createarts.org.uk/createweek/make-up-a-dance/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T036

Återbruksmode och catwalk

Sopsäckar, gamla kläder, tidningar och folie blir mode. Designlagen skissar, bygger och visar sin kollektion på en riktig catwalk med musik och ljus.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Designlag om 2-3 som gör en modell var	2	Inne, Ateljé	3 timmar plus insamling

Förberedelser

- Samla material i två veckor: gamla rena kläder, tyg, tidningar, folie, påsar, kartong, kapsyler, band. Be föräldrar om hjälp.
- Sortera materialet i stationer: tyg, papper, plast, smått.
- Ta fram tejp, häftapparat, säkerhetsnålar och limpistol med låg värme.
- Gör en skissmall med en figur att rita kläderna på.

Material

- Insamlat återbruksmaterial
- Nya sopsäckar i olika färger
- Tejp, häftapparat, säkerhetsnålar
- Limpistol med låg värme
- Saxar
- Skissmallar
- Högtalare

Inköp: Sopsäckar i färg och extra tejp, ca 100 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer tema, material, modell och vem som går på catwalken. Det går bra att visa kläderna på en galge eller docka i stället.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill gå kan vara designer, presentatör eller DJ. Limpistol bara med vuxen och låg värme. Allt material ska vara rent och utan vassa kanter.

Upplägg

1. Dag 1: visa bilder på kläder gjorda av skräp. Lagen väljer ett tema för sin modell, till exempel rymd, havet eller framtiden, och skissar.
2. Dag 2: bygg grundplagget, till exempel klänning, väst eller kappa av sopsäck eller tyg. Vuxna hjälper med passform.
3. Dag 3: detaljer och accessoarer: hatt, väska, smycken, krage.
4. Dag 4: generalrepetition. Lagen väljer musik, öva att gå, stanna och vända. Skriv en mening om modellen som läses upp.
5. Dag 5: modevisning.

Avslutning

Modevisning med catwalk av tejp eller en matta, ljus och musik. En presentatör läser upp varje lags mening.

Vill ni mer?

- Regel om minst 80 procent återbruk. Lagen redovisar vad plagget var innan.
- Gör en utställning av skisserna bredvid de färdiga plaggen.

Lgr22

Skapande med olika material, redskap och tekniker, och visa upp. Berör hållbar utveckling och hur konsumtion och kroppsideal framställs.

Underlag

Programming Librarian: Trashion Show: https://programminglibrarian.org/programs/trashion-show

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T037

Seriefestivalen

En vecka för serietecknare. Barnen skapar en figur, lär sig rutor, pratbubblor och ljudord, och gör ett eget seriehäfte som säljs eller byts på festivalen.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-20 barn, enskilt eller i par	1	Inne	2 timmar

Förberedelser

- Låna seriealbum och mangor från skolbiblioteket och lägg ut i ett läshörn.
- Kopiera mallar med 3, 4 och 6 rutor.
- Lär dig vika ett minihäfte av ett A4 med ett snitt i mitten, så att du kan visa.
- Ta fram fineliners, linjaler och färgpennor.

Material

- Seriealbum att läsa
- Seriemallar
- A4-papper
- Fineliners och färgpennor
- Linjaler
- Kopiator för att trycka häftena

Barnens inflytande

Barnen väljer figur, genre och stil. De bestämmer själva om häftet ska vara roligt, läskigt eller något annat.

Alla ska kunna vara med

Serier kan göras helt utan ord. Den som inte vill rita figurer kan använda tändstickfigurer eller collage från tidningar.

Upplägg

1. Dag 1: läs serier och titta på hur tecknarna visar känslor, rörelse och ljud. Rita samma ansikte med fem olika känslor.
2. Dag 2: skapa en huvudfigur. Rita den framifrån, från sidan och i rörelse.
3. Dag 3: gör en strip på fyra rutor med ett skämt eller en överraskning i sista rutan.
4. Dag 4: gör ett minihäfte på åtta sidor. Skissa först, rita rent sedan.
5. Dag 5: kopiera häftena och förbered festivalen: bord, skyltar och signeringsplats.

Avslutning

Seriefestival där varje tecknare har ett bord med sitt häfte. Besökare byter häften, får signeringar och röstar fram publikens favorit.

Vill ni mer?

- Gör en gemensam serie där varje tecknare ritar en sida och skickar vidare.
- Bjud in en serietecknare från kulturskolan eller biblioteket som gästtecknare.

Lgr22

Skapande i bild och att tolka och samtala om olika estetiska uttryck. Berör språk och kommunikation genom bild och text tillsammans.

Underlag

Linköpings universitet: Smack! Bom! Poff! Så kan serier användas i skolan: https://liu.se/nyhet/smack-bom-poff-sa-kan-serier-anvandas-i-skolan

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T038

Tygtrycksveckan

Barnen gör egna stämplar och schabloner och trycker mönster på tygpåsar. Påsen används sedan på riktigt.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka, 1 timme per dag	höst, vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
8-12 barn per pass, rullande	2	Ateljé	2 timmar

Förberedelser

- Köp eller samla en tygpåse eller ett rent tygstycke per barn. Tvätta nya påsar för att få bort appretur.
- Ta fram textilfärg, svampar och plåtar att hälla färg på.
- Förbered material till stämplar: potatisar, korkar, skumgummi, kartong, snöre och lim.
- Ha kartongbitar att lägga inuti påsarna så att färgen inte går igenom.
- Kolla om det finns strykjärn på skolan för att fixera färgen.

Material

- Tygpåsar eller tyg
- Textilfärg
- Potatis och grönsaker
- Skumgummi, kartong, snöre, korkar
- Svampar och penslar
- Kartongbitar
- Strykjärn

Inköp: Tygpåsar och textilfärg, ca 15 kr per barn plus 200 kr för färg

Barnens inflytande

Barnen gör sina egna stämplar och väljer mönster, färg och om påsen ska ha ett ord eller en bild.

Alla ska kunna vara med

Stämpling går utan att kunna rita. Vuxen skär i potatis och sköter strykjärnet. Kolla allergier om grönsaker används.

Upplägg

1. Dag 1: prova på papper. Tryck med grönsaker, korkar och fingrar. Vilka former blir tydliga?
2. Dag 2: gör egna stämplar. Klistra skumgummi eller snöre på kartong, eller låt en vuxen skära i potatis efter barnens skisser.
3. Dag 3: gör schabloner. Klipp en form i tjockt papper och dutta färg genom hålet med svamp.
4. Dag 4: skissa påsens mönster på papper och tryck sedan på påsen.
5. Dag 5: låt torka, stryk för att fixera färgen och ha visning.

Avslutning

Påsutställning på en tvättlina i korridoren, sedan tar barnen hem påsen.

Vill ni mer?

- Skriv ett känsloord på påsen med schablonbokstäver och lägg vardagsföremål runt.
- Gör ett gemensamt tyg där alla trycker en ruta och sy ihop till en vepa eller en flagga för fritids.

Lgr22

Skapande med olika material, redskap och tekniker inom textil och bild. Berör hållbarhet genom en påse som ersätter plastpåsar.

Underlag

Tate Kids: Paint a Statement Bag: https://www.tate.org.uk/kids/make/paint-draw/paint-statement-bag

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T039

Lerveckan

Barnen lär sig nypa, rulla och foga lera som en keramiker. Det blir en skål eller en kruka med egna mönster och en figur att ta hem.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka plus torktid	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
8-12 barn per pass, rullande	2	Ateljé	2 timmar

Förberedelser

- Köp lufttorkande lera, eller fråga skolans bildlärare om vanlig lera och tillgång till brännugn.
- Täck borden med vaxduk eller tidningar och lägg ut en träbit eller kakelplatta per barn som underlag.
- Gör slicker: lerbitar och vatten blandat till tjock gröt, i små burkar.
- Ta fram verktyg: glasspinnar, gafflar, tandpetare, kapsyler och snöre för mönster.
- Förbered plastpåsar att förvara halvfärdiga arbeten i så att de inte torkar.

Material

- Lufttorkande lera eller vanlig lera
- Underlag
- Vatten och slicker
- Verktyg och mönstersaker
- Plastpåsar
- Akrylfärg eller vattenfärg
- Lim eller lack att försegla med

Inköp: Lufttorkande lera, ca 300-500 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer form, mönster och färg, och gör vad de vill på den fria dagen.

Alla ska kunna vara med

Lera går att göra utan att läsa. Barn som inte gillar kladd kan ha tunna plasthandskar. Lufttorkande lera är skör, säg det från början.

Upplägg

1. Dag 1: lek med leran. Rulla korvar och bollar, gör avtryck med saker. Lär ut att repa och använda slicker när två delar ska sitta ihop.
2. Dag 2: nypkruka. En boll, tummen i mitten, nyp och vrid sakta. Gör mönster med linjer.
3. Dag 3: ringlad kruka. En bottenplatta, sedan högst fem korvar ovanpå varandra. Fäst med slicker.
4. Dag 4: fri dag. En figur, ett djur eller ett eget föremål. Signera alla verk under.
5. Torktid en till två veckor. Måla och lacka sedan.

Avslutning

Keramikutställning på ett bord med vita dukar och små skyltar med titel och konstnär.

Vill ni mer?

- Gör en gemensam relief där varje barn gör en platta och alla sätts ihop på en skiva.
- Studera krukor med linjemönster från olika kulturer och gör egna mönster inspirerade av dem.

Lgr22

Skapande i tredimensionell form med olika material, redskap och tekniker, och samtal om form och mönster.

Underlag

Deep Space Sparkle: Making Coil Pots with Kids on a Tight Schedule: https://deepspacesparkle.com/how-to-make-a-coil-pot
PNC Grow Up Great: Lined Pottery: https://pnc.com/en/about-pnc/corporate-responsibility/grow-up-great/lesson-center/element-of-art/lined-pottery.html

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T040

Rytmverkstaden

Varje barn bygger egna instrument av förpackningar och skräp: regnstav, skallra, trumma och gummibandsgitarr. På fredagen spelar fritidsorkestern.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	höst	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, bygger enskilt och spelar tillsammans	2	Inne, Ateljé	2 timmar plus insamling

Förberedelser

- Samla i två veckor: hushållsrullar, burkar med lock, plastflaskor, skokartonger, ballonger, gummiband.
- Ta fram fyllning: ris, torra linser, pärlor, små stenar. Ta större saker till yngre barn.
- Gör ett exempel av varje instrument.
- Ha tejp, lim och dekorationsmaterial redo.

Material

- Hushållsrullar och kartong
- Burkar och flaskor med lock
- Ris, linser, pärlor
- Skokartonger och gummiband
- Ballonger
- Tejp, lim, färg

Inköp: Gummiband och ballonger, ca 50 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka instrument de bygger, fyllning och utseende. Orkestern väljer låt och dirigent.

Alla ska kunna vara med

Inga ord behövs. Den som är ljudkänslig kan ha hörselkåpor eller spela de tysta instrumenten. Små fyllningar och ballonger bara under uppsikt för yngre barn.

Upplägg

1. Dag 1: skallror. Fyll burkar med olika fyllning. Lyssna: vilken låter som regn, vilken som en orm?
2. Dag 2: regnstav. Stick tandpetare eller häftstift tvärs genom en hushållsrulle, fyll med ris och tejpa igen ändarna. Vuxen hjälper med de vassa delarna.
3. Dag 3: trumma. Spänn en avklippt ballong över en burk eller kruka och fäst med gummiband.
4. Dag 4: gummibandsgitarr av skokartong med hål. Gummiband i olika tjocklek ger olika toner.
5. Dag 5: orkesterrepetition. Instrumenten delas i sektioner och fritids spelar till en känd låt.

Avslutning

Fritidsorkestern ger konsert med egna instrument för föräldrar eller en annan avdelning.

Vill ni mer?

- Gör en ljudsaga där varje instrument blir ett ljud i berättelsen, till exempel regn, steg och åska.
- Gör ett flaskspel med vatten i olika nivåer och försök spela en enkel melodi.

Lgr22

Skapande genom musik med olika material och tekniker. Berör teknik genom hur ljud uppstår och hållbarhet genom återbruk.

Underlag

Raising Arizona Kids / Arizona Science Center: Upcycled Science, Create your own musical instrument: https://www.raisingarizonakids.com/upcycled-science-create-musical-instrument-arizona-science-center/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T041

Fotoveckan

Varje dag ett nytt fotouppdrag: linjer, närbild, rörelse, ljus och skugga. Paren väljer sina bästa bilder och gör en utställning med riktiga bildtexter.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	höst, vår	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Fotografer i par	1	Inne, Ute	2 timmar

Förberedelser

- Ta fram kameror eller surfplattor som fritids redan har. Bilderna tas med den vanliga kameran, inga appar eller konton.
- Gör uppdragskort för varje dag, till exempel: tre bilder med linjer som leder in i bilden, en närbild så nära att man inte ser vad det är.
- Kom överens om regler: inga bilder på personer utan att de säger ja, inga bilder på andra barn som läggs någonstans.
- Ordna utskrift: skolans skrivare räcker, eller visa på storbild.

Material

- Kameror eller surfplattor
- Uppdragskort
- Skrivare och papper
- Häftmassa eller klädnypor och snöre
- Lappar för bildtexter

Barnens inflytande

Paren väljer motiv och vilka bilder som ställs ut. Barnen kan själva skriva nya uppdrag till varandra.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill synas på bild slipper. Uppdragskorten kan ha bildexempel. Fungerar för rullstol om rundan planeras efter det.

Upplägg

1. Dag 1: fotojakt i par efter en lista. Lär ut att hålla kameran stilla och torka linsen.
2. Dag 2: linjer och ramar. Hitta en dörr, ett fönster eller grenar som ramar in motivet.
3. Dag 3: närbild och mönster. Vad blir en vanlig sak när man går riktigt nära?
4. Dag 4: ljus och skugga, eller rörelse. Fotografera när solen står lågt eller fånga någon som hoppar.
5. Dag 5: paren väljer tre bilder var, skriver titel och en mening, och hänger utställningen.

Avslutning

Fotoutställning i korridoren eller ett bildspel på tre minuter med musik. Besökare skriver kommentarer på lappar bredvid bilderna.

Vill ni mer?

- Ett-ord-utställning: alla fotograferar samma ord, till exempel tyst eller fart, på sitt sätt.
- Gör en fotobok i ett vikt häfte med en bild per sida.

Lgr22

Digitala verktyg för att framställa estetiska uttryck, och att tolka och samtala om bilder. Berör källkritik och vad man får publicera.

Underlag

Aperture On Sight: Lesson 1, Hello Photography!: https://aperture.org/on-sight/lesson-1
Aperture On Sight: How to Host a Student Photo Exhibition: https://aperture.org/on-sight/exhibition/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T042

Fritidsmusikalen

Fritids sätter upp en egen musikal med sång, dans, kulisser och ljus. Barnen bestämmer berättelsen och väljer om de vill stå på scen eller bygga det som gör showen.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	5-6 veckor, 2-3 tillfällen per vecka	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i ensemble, kör, scenografi, kostym och teknik	3	Inne, Stort rum/sal	6-8 timmar

Förberedelser

- Bestäm en ram: 15-20 minuter, 4-5 sånger, en enkel berättelse. Använd kända barnsånger med egna texter, eller låtar barnen redan kan.
- Boka sal för genrep och föreställning. Bestäm datum tidigt och bjud in föräldrar.
- Gör en lista över roller som inte står i centrum: ljus, ljud, rekvisita, kulisser, affisch, biljetter, presentatör.
- Ta fram högtalare, en mikrofon om det finns, och lampor till scenen.
- Fråga musikläraren om hjälp med sånger och kompmusik.

Material

- Högtalare och kompmusik
- Kartong och färg till kulisser
- Utklädningskläder och återbruk till kostymer
- Lampor
- Papper till manus, affisch och biljetter

Inköp: Färg och tejp till kulisser, ca 200 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer berättelse, skriver egna texter till sånger, väljer roll och utformar kulisser och kostymer.

Alla ska kunna vara med

Alla roller räknas, även de bakom scenen. Kören kan stå i grupp så att ingen sjunger ensam utan att vilja. Ge manus med bilder för de som inte läser flytande.

Upplägg

1. Vecka 1: barnen röstar fram en berättelse. Lär alla sångerna tillsammans och spela dem ofta på fritids.
2. Vecka 2: dela in i grupper. Rollsättning sker i lugn och ro, solon frivilligt. Scenografi och kostym börjar skissa.
3. Vecka 3: repetera scen för scen. Dansgruppen gör rörelser till en av sångerna.
4. Vecka 4: kulisser och kostymer klara. Teknikgruppen testar ljus och ljud.
5. Vecka 5: genomdrag och genrep med en annan avdelning som publik.
6. Vecka 6: premiär.

Avslutning

Premiär för föräldrar med biljetter, program och fika i pausen. Spela gärna två gånger.

Vill ni mer?

- Skriv en helt egen sång tillsammans med musikläraren.
- Filma föreställningen och visa den på en filmkväll.

Lgr22

Skapande genom musik, dans och drama, att använda material och tekniker i scenografi, och samtal om föreställningar. Berör samarbete och språk.

Underlag

Out of the Ark: Top Tips For Putting On A School Musical: https://www.outoftheark.co.uk/blog/top-tips-for-putting-on-a-school-musical/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T043

Bandverkstaden

Barnen startar band, provar trummor, bas, gitarr, keyboard och sång, och lär sig en låt från början till slut. Projektet slutar med en spelning.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	6-8 veckor, 1-2 tillfällen per vecka	hela året	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
1-3 band med 4-6 medlemmar	1	Inne	4 timmar

Förberedelser

- Inventera instrument på skolan: musiksalen, kulturskolan eller fritidsgården. Fråga musikläraren om att låna salen efter skoltid.
- Välj 2-3 enkla låtar med få ackord. Skriv ut ackord och gör färgkoder på keyboard och gitarr (till exempel röd prick = första ackordet).
- Gör ett schema så att varje band får fast tid i salen.
- Ha hörselskydd framme.

Material

- Trumset eller trumplatta
- Gitarr, bas, keyboard
- Mikrofon och förstärkare om det finns
- Ackordblad med färgkoder
- Hörselskydd

Inköp: Färgprickar och ev. extra gitarrsträngar, ca 100 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer instrument, låt, bandnamn och hur låten ska låta.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill stå längst fram kan spela bas eller trummor bakom. Ackord med färger fungerar utan att läsa noter. Hörselskydd till alla som vill.

Upplägg

1. Vecka 1: instrumentkarusell. Alla provar varje instrument i fem minuter och lär sig ett grundkomp.
2. Vecka 2: banden bildas och instrument fördelas. Banden väljer namn.
3. Vecka 3-4: lär in första låten. Börja med trummor och bas, lägg sedan till resten.
4. Vecka 5-6: lär in en andra låt eller gör en egen version av den första, till exempel långsammare eller med ny text.
5. Vecka 7: soundcheck och genrep.
6. Vecka 8: spelning.

Avslutning

Spelning i matsalen eller på skolgården med affisch, bandnamn och presentatör.

Vill ni mer?

- Skriv en egen låt med ett riff och en refräng.
- Spela in låten med en vanlig ljudinspelning och gör ett skivomslag.

Lgr22

Skapande genom musik med olika instrument och redskap, samspel och att samtala om musik. Berör samarbete och inflytande.

Underlag

Malmö kulturskola: Spela i band: https://malmo.se/Uppleva-och-gora/For-familjer-barn-och-unga/Malmo-Kulturskola/Anpassad-verksamhet/Anpassade-kurser/Spela-i-band.html

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T044

Skulpturparken av skräp

Kartonger, rör, flaskor och lock blir stora skulpturer som ställs upp på skolgården. Projektet slutar med en invigning av fritids egen skulpturpark med karta och skyltar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3-4 veckor	vår, sommar	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i lag om 3-5	2	Ute, Ateljé	4 timmar plus insamling

Förberedelser

- Samla stort skräp i två veckor: kartonger, rör, PET-flaskor, burkar, lock, trådrullar. Be föräldrar och skolköket.
- Ta fram tejp, buntband, ståltråd, häftapparat och limpistol med låg värme.
- Bestäm en plats där skulpturerna kan stå. Fråga vaktmästaren och rektor.
- Ta fram akrylfärg eller utomhusfärg och ev. plastfolie för att skydda mot regn.

Material

- Insamlat skräp
- Tejp, buntband, ståltråd
- Limpistol med låg värme
- Färg och penslar
- Kartong till skyltar
- Plastfolie

Inköp: Buntband, tejp och färg, ca 300 kr

Barnens inflytande

Lagen väljer form, storlek, färg och var skulpturen ska stå. Barnen gör kartan och väljer vem som guidar.

Alla ska kunna vara med

Uppgifter i olika storlek: bygga, måla, göra skyltar eller kartan. Limpistol och ståltråd bara med vuxen. Inget vasst eller smutsigt material.

Upplägg

1. Vecka 1: titta på bilder av skulpturer, till exempel Anthony Caro eller Niki de Saint Phalle. Prova att balansera små skulpturer av rör, sugrör och glasspinnar.
2. Vecka 1-2: lagen skissar sin stora skulptur och gör en liten modell först.
3. Vecka 2-3: bygg i full storlek. Fäst delar med buntband, slitsar och tejp. Testa att den står stadigt.
4. Vecka 3: måla och skydda. Skriv skyltar med titel, konstnärer och material.
5. Vecka 4: placera ut skulpturerna och rita en karta över parken.

Avslutning

Invigning av skulpturparken med band som klipps, guidad tur där lagen berättar om sina verk och karta till besökarna.

Vill ni mer?

- Gör skulpturer som rör sig i vinden, med snurror och band.
- Bygg en gemensam jätteskulptur där varje lag gör en del.

Lgr22

Skapande i tredimensionell form med olika material, redskap och tekniker, och samtal om konst i offentlig miljö. Berör hållbarhet och konstruktion.

Underlag

Tate Kids: Make a Junky Funky Sculpture: https://www.tate.org.uk/kids/make/sculpture/make-junky-funky-sculpture

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T045

Konstnärsveckorna

Varje vecka får fritids en ny konstnär. Barnen lär känna verken och gör egna bilder i samma anda: prickar som Yayoi Kusama, cirklar som Hilma af Klint, popkonst som Andy Warhol.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	4-6 veckor, en konstnär per vecka	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i en verkstad som är öppen 2-3 dagar per vecka	2	Ateljé	1 timme per vecka

Förberedelser

- Välj 4-6 konstnärer med tydliga stilar och tekniker. Blanda kvinnor och män, svenska och internationella, gamla och nya. Moderna museets korta filmer för barn ger förslag.
- Skriv ut 3-4 bilder per konstnär och sätt upp en konstnärsvägg i ateljén.
- Planera en teknik per konstnär, till exempel prickmålning, collage, popkonst med selfies, abstrakt målning till musik.
- Ta fram material för veckans teknik.

Material

- Utskrivna bilder
- Papper i olika storlek
- Färg, penslar, kritor
- Tidningar och lim för collage
- Material beroende på veckans konstnär

Inköp: Beroende på tekniker, ca 200 kr totalt

Barnens inflytande

Barnen röstar fram en eller två av konstnärerna och väljer sin favorit sista veckan.

Alla ska kunna vara med

Verkstaden är frivillig och öppen, barnen kan komma och gå. Bild före text på konstnärsväggen.

Upplägg

1. Varje måndag: visa veckans konstnär med tre bilder och en kort berättelse om personen. Fråga vad barnen ser.
2. Under veckan: verkstaden är öppen och barnen gör egna verk i konstnärens stil.
3. Varje fredag: veckans verk sätts upp under konstnärens namn.
4. Exempel: Kusama (prickar på allt), Warhol (samma bild sex gånger i olika färger), Hilma af Klint (former och symboler), Siri Derkert (rita på stora papper på golvet).
5. Sista veckan: barnen väljer sin favoritkonstnär och gör ett större verk.

Avslutning

Utställning med en vägg per konstnär, där barnens verk hänger bredvid bilder av originalen.

Vill ni mer?

- Besök Moderna museet eller en lokal konsthall och leta efter veckans konstnär.
- Gör en egen konstnärsvecka där barnen presenterar en konstnär de själva hittat.

Lgr22

Skapande med olika tekniker och att tolka och samtala om olika estetiska uttryck. Berör kultur i närsamhället.

Underlag

Moderna museet: Skapa som en konstnär: https://www.modernamuseet.se/en/stockholm/visit-the-museum/family/create-like-an-artist/
Tate Kids: Make Pop Art like Warhol: https://www.tate.org.uk/kids/make/paint-draw/make-pop-art-warhol

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T046

Fritidskören

En kör på fritids där alla får vara med. Barnen sjunger, rör sig och lär sig använda rösten, och kören uppträder till sist för föräldrarna.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	6 veckor, 2 tillfällen per vecka à 30 minuter	höst, vinter	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Alla som vill, 10-30 barn	1	Inne	3 timmar

Förberedelser

- Välj 4-5 sånger med tydlig melodi och upprepning. Blanda kända sånger, sånger med rörelser och en kanon.
- Gör sångtexterna med bilder eller symboler för de som inte läser.
- Kontakta musikläraren eller församlingens kyrkomusiker, som ofta erbjuder sångsamarbete med skolor.
- Planera en kort uppvärmning för kropp och röst.

Material

- Högtalare eller instrument för komp
- Sångtexter med bilder
- Ev. körtröjor eller en gemensam färg

Barnens inflytande

Barnen önskar sånger, hittar på rörelser och bestämmer om de vill sjunga solo.

Alla ska kunna vara med

Ingen behöver sjunga ensam. Barn med tal- eller språksvårigheter kan vara med i rörelserna och refrängen. Bildstöd till texterna.

Upplägg

1. Vecka 1: körlekar. Eko-sång, sjunga högt och lågt, låta som en siren. Lär första sången.
2. Vecka 2-3: lär in sångerna en i taget. Lägg till rörelser.
3. Vecka 4: prova en kanon i två grupper. Frivilliga solister får prova en vers.
4. Vecka 5: barnen bestämmer ordningen och hur kören ska stå och gå in.
5. Vecka 6: konsert.

Avslutning

Konsert för föräldrar vid hämtning, eller som en del av en lucia- eller vårfest.

Vill ni mer?

- Skriv en ny vers till en känd sång om fritids.
- Sjung för äldre på ett närliggande boende eller för förskolan.

Lgr22

Skapande genom musik, att uttrycka sig med rösten och samspela. Berör språk genom sångtexter.

Underlag

Svenska kyrkan: Sång igång, för dig som arbetar i skolan: https://www.svenskakyrkan.se/sangigang/arbetar-i-skolan

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T047

Väggmålningen

Barnen gör en stor gemensam målning som får hänga kvar på fritids. De väljer tema, skissar, röstar och målar, som Keith Haring gjorde med barn.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3-5 veckor, 2 tillfällen per vecka	vår	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-20 barn	2	Inne, Ateljé	4 timmar

Förberedelser

- Bestäm var målningen ska sitta och få det godkänt av rektor. Måla på masonit- eller plywoodskivor om väggen inte går att använda.
- Grundmåla skivorna vita.
- Ta fram akrylfärg eller väggfärg i grundfärger plus vitt och svart, rollar, penslar och skyddspapper.
- Titta på några av Keith Harings väggmålningar så att du kan visa.

Material

- Masonit- eller plywoodskivor
- Grundfärg
- Akrylfärg eller väggfärg
- Rollar och penslar
- Skissblock
- Skyddspapper och förkläden

Inköp: Skivor och färg, ca 600-1000 kr

Barnens inflytande

Barnen bestämmer tema, motiv och färger genom förslag och omröstning.

Alla ska kunna vara med

Uppgifter i olika svårighet: fylla ytor, måla figurer, detaljer. Den som inte vill måla kan dokumentera arbetet med kamera.

Upplägg

1. Vecka 1: titta på väggmålningar, både Harings och sådana i närområdet. Brainstorma: vad vill vi att alla som kommer in på fritids ska se?
2. Vecka 1: alla skissar egna förslag. Rösta fram tema och de bästa idéerna.
3. Vecka 2: gör en gemensam skiss i liten skala. Rita ett rutnät på skissen och på skivorna för att förstora.
4. Vecka 3-4: måla. Börja med stora färgytor, sedan figurer och detaljer.
5. Vecka 5: konturer i svart och signaturer från alla som varit med.

Avslutning

Avtäckning med publik, där barnen berättar vad målningen visar och varför.

Vill ni mer?

- Gör en målning för skolgården med utomhusfärg.
- Bjud in en lokal konstnär eller kulturskolan att vara med en dag.

Lgr22

Skapande i bild med olika redskap och tekniker, och samtal om konst i gemensamma miljöer. Berör demokrati genom omröstning.

Underlag

Keith Haring Foundation: How to Create A Mural: https://haring.com/!/learn/how-to-create-a-mural

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T048

Maskeradbalen

Kring fastlagen gör barnen egna masker i papier-maché med stora näsor, horn och öron. Sedan blir det bal med musik, dans och en maskparad.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	2 veckor maskbygge, en eftermiddag bal	vinter	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	3	Ateljé, Stort rum/sal	3 timmar

Förberedelser

- Köp ballonger och gör klister: tapetklister, eller vetemjöl och vatten (kolla glutenallergi, använd då tapetklister).
- Riv tidningar i remsor.
- Ta fram färg, ull, fjädrar, tyg och glitter till dekoration.
- Planera balen: musik, ljus, en parad och fika.

Material

- Ballonger
- Tidningspapper
- Tapetklister eller mjöl
- Färg och penslar
- Ull, tyg, fjädrar, kartong
- Resårband
- Högtalare

Inköp: Ballonger, klister och resårband, ca 150 kr

Barnens inflytande

Barnen bestämmer hur masken ser ut och vem den är. De väljer musik till balen.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte vill ha något för ansiktet kan göra en mask på pinne. Vuxna skär ögonhål. Kolla gluten om mjölklister används.

Upplägg

1. Vecka 1: blås upp ballonger och klistra 3-4 lager tidningsremsor. Låt torka mellan lagren.
2. Vecka 1: bygg till drag med extra papper: näsa, horn, ögonbryn, öron.
3. Vecka 2: vuxen skär ut masken från ballongen och gör ögonhål. Måla och dekorera.
4. Vecka 2: fäst resårband. Barnen ger sin mask ett namn och en personlighet.
5. Baldagen: maskparad, dans och lekar som stopdans och maskgissning.

Avslutning

Maskeradbal med parad där varje mask presenteras. Maskerna ställs ut efteråt.

Vill ni mer?

- Gör masker av djur eller fantasivarelser som hör ihop med en saga.
- Kombinera med karneval: göra instrument och tåga runt skolgården.

Lgr22

Skapande med olika material och tekniker, drama och dans, och samtal om masker i olika traditioner.

Underlag

Circomedia: How To Make A Circus Mask: https://www.circomedia.com/how-to-make-a-circus-mask
Museum of Cycladic Art: Masks with funny features: https://cycladic.gr/en/home-activity/masks-with-funny-features/
Nordiska museet: Shrove Tuesday: https://www.nordiskamuseet.se/en/traditions-celebrations/shrove-tuesday/

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T049

Fritids vernissage

En gång om året blir fritids konsthall. Barnen väljer verk från hela året, hänger utställningen, skriver skyltar och tar emot gäster på vernissagen.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	1 vecka förberedelse, en eftermiddag vernissage, återkommande varje vår	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i arbetsgrupper	3	Inne	4 timmar

Förberedelser

- Spara barnens verk under året i mappar per barn.
- Bestäm datum, gärna en eftermiddag när föräldrar hämtar. Skicka inbjudan.
- Ta fram upphängning: snören, klädnypor, häftmassa, bord med dukar för skulpturer.
- Gör en mall för skyltar: titel, konstnär, material, en mening om verket.

Material

- Barnens verk
- Snören, klädnypor, häftmassa
- Bord och dukar
- Skyltmallar
- Fika
- Ev. musik

Inköp: Fika, ca 300 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer verk, bestämmer hur utställningen hängs och vad som står på skyltarna.

Alla ska kunna vara med

Alla får ställa ut men ingen behöver tala. Skyltar kan skrivas av en kompis eller vuxen efter barnets ord.

Upplägg

1. Dag 1: varje barn väljer 1-3 verk från sin mapp att ställa ut.
2. Dag 2: arbetsgrupper bildas: curatorer som bestämmer vad som hänger var, skyltgrupp, inbjudningsgrupp och fikagrupp.
3. Dag 3: skriv skyltar och gör affisch.
4. Dag 4: häng utställningen i barnens ögonhöjd.
5. Vernissagedagen: barnen är värdar och guidar, håller ett kort tal och serverar fika.

Avslutning

Vernissage med tal, invigning, guidning och fika. Besökare skriver i en gästbok eller på lappar vid verken.

Vill ni mer?

- Välj ett tema för årets utställning och gör nya verk till det.
- Fråga biblioteket eller ett café om att låna väggar för en utställning utanför skolan.

Lgr22

Skapande, visa upp och tolka och samtala om olika estetiska uttryck. Berör språk genom skyltar och guidning.

Underlag

Aperture On Sight: How to Host a Student Photo Exhibition: https://aperture.org/on-sight/exhibition/
Svenska kyrkan Masthugg: Utställning, Ormen, äpplet och alla de andra: https://www.svenskakyrkan.se/carl-johans-pastorat/masthugg/nyheter/utstallning-ormen-applet-och-alla-de-andra

SKAPANDE OCH ESTETISKA UTTRYCKSFORMER · T050

Lyktvandringen

När mörkret kommer i november gör barnen lyktor av glasburkar och silkespapper. Sedan går hela fritids i en lysande vandring runt skolan och sjunger.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	1 vecka lyktbygge, en kväll eller sen eftermiddag vandring	höst	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	3	Ateljé, Ute	2 timmar

Förberedelser

- Samla glasburkar i några veckor. Tvätta dem och ta bort etiketter.
- Köp batteridrivna värmeljus, ett per lykta. Inga levande ljus.
- Ta fram silkespapper i olika färger, lim blandat med vatten och penslar.
- Planera en rutt runt skolan eller parken, ca 15 minuter. Gå den själv i mörker.
- Öva två sånger som passar att sjunga när man går.

Material

- Glasburkar
- Silkespapper
- Lim och vatten
- Penslar
- Ståltråd eller snöre och pinnar till handtag
- Batteriljus

Inköp: Batteriljus, ca 10 kr styck

Barnens inflytande

Barnen väljer färger och mönster på lyktan och vilka sånger som ska sjungas.

Alla ska kunna vara med

Glasburkar kan bytas mot plastburkar för yngre barn. Bara batteriljus. Den som inte vill sjunga bär lykta.

Upplägg

1. Dag 1: berätta om lykttraditioner, till exempel tyska barn som går med lyktor på Mårtensafton. Riv eller klipp silkespapper i former.
2. Dag 2: pensla lim på burken, lägg på silkespapper och pensla över. Täck hela burken.
3. Dag 3: låt torka. Gör handtag av ståltråd runt burkens hals.
4. Dag 4: öva sångerna och prova lyktorna i ett mörkt rum.
5. Vandringsdagen: samlas i skymningen, tänd batteriljusen och gå rutten med sång.

Avslutning

Lyktvandring där föräldrar bjuds in att gå med, och avslutning med varm saft på skolgården.

Vill ni mer?

- Gör lyktor av mjölkpaket med utskurna mönster.
- Ställ alla lyktor i en stor ljusinstallation på skolgården efter vandringen.

Lgr22

Skapande med olika material och tekniker, musik i gemensam sång och samtal om traditioner. Berör utevistelse och närmiljön.

Underlag

British Council LearnEnglish Kids: How to make a lantern: https://learnenglishkids.britishcouncil.org/listen-watch/how-videos/how-make-lantern?page=1
Wikipedia: Laternelaufen: https://en.wikipedia.org/wiki/Laternelaufen

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T051

Vattenraketerna

Vems raket flyger längst tid? Barnen bygger raketer av PET-flaskor och skjuter upp dem med vatten och luft från en cykelpump.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 2 timmar	vår, sommar	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Lag om 3-4 barn, högst 20 barn per startplatta	2	Ute	2 timmar

Förberedelser

- Samla in 1,5-litersflaskor som har innehållit kolsyrad dryck, de tål tryck. Minst två per lag. Släng flaskor med bucklor eller repor.
- Bygg en enkel startplatta: en gummipropp som sluter tätt i flaskhalsen, en bollnål till cykelpumpen trädd genom proppen och ett stöd av brädor eller tre pinnar som håller flaskan upprätt. Provskjut själv innan barnen kommer.
- Välj en öppen gräsyta, gärna 40 x 40 meter, utan fönster, bilar eller andra barn i närheten.
- Märk ut en säkerhetslinje med koner eller rep minst 5 meter från startplattan.
- Skriv ett protokoll på ett A4: lagnamn, mängd vatten, fenor ja eller nej, flygtid.

Material

- PET-flaskor 1,5 l (kolsyrad dryck)
- Gummiproppar som passar flaskhalsen
- Cykelpump med tryckmätare och bollnål
- Kartong, silvertejp och saxar till fenor och nos
- Litermått och hinkar med vatten
- Koner eller rep
- Tidtagarur
- Skyddsglasögon till den som står vid plattan

Inköp: Gummiproppar och bollnålar, ca 100 kr

Barnens inflytande

Lagen bestämmer design, vad de vill testa och vem som har vilken roll. Barnen kan hitta på nya grenar, till exempel att landa så nära en markering som möjligt.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte vill vara nära smällen kan vara tidtagare, nedräknare eller protokollförare. Hörselkåpor till ljudkänsliga. Pumpen kan ställas på en låda så att den går att använda sittande.

Upplägg

1. Samling (10 min): Visa en tom flaska och fråga hur den skulle kunna flyga utan bränsle. Gå igenom säkerhetslinjen: bara en vuxen och ett barn vid plattan, ingen lutar sig över raketen.
2. Bygg (30 min): Lagen gör fenor och nosspets av kartong och tejpar fast ordentligt. Löst tejpade delar kan slita sig.
3. Provskott (20 min): Alla lag fyller en tredjedel vatten. Barnet pumpar, den vuxna läser av trycket. Proppen släpper oftast vid 2-4 bar. Pumpa aldrig över 5 bar. Mät tiden från start till landning.
4. Ändra en sak i taget (30 min): Varje lag väljer vad de testar, till exempel mer eller mindre vatten, större fenor eller tyngre nos. Nytt skott, ny tid i protokollet.
5. Final (15 min): Lagen skjuter sin bästa version. Pris för längst flygtid och för störst förbättring.

Avslutning

En resultattavla på väggen med varje lags bästa tid och vad de ändrade för att lyckas. Rekordet står kvar till nästa raketdag.

Vill ni mer?

- Fallskärm: bygg en fallskärm av plastpåse som vecklas ut i toppen. Mål: längst tid i luften.
- För 4-6: för in resultaten i ett diagram och leta upp den vattenmängd som ger bäst flygning.

Lgr22

Utforska företeelser och samband i teknik genom egna försök (tryck, kraft och motkraft). Byggande och konstruktion med olika material. Matematik när barnen mäter tid och mängd och jämför. Berör också fysisk aktivitet och utevistelse.

Underlag

DLR_next: Flaschen-Rakete & Startrampe (bygginstruktion och säkerhetsråd): https://www.dlr.de/de/next/medien/publikationen/anleitungen/flaschen-rakete/@@download/file

NASA Space Place: How do we launch things into space?: https://spaceplace.nasa.gov/launching-into-space/en/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T052

Rödkålslabbet

Rödkålssaft byter färg efter vad man häller i den. Barnen blir kemister och avslöjar vad i köksskåpet som är surt och vad som är basiskt.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 1,5 timme	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Grupper om 3-4 barn, upp till 24 barn	2	Inne	1 timme

Förberedelser

- Gör rödkålssaft dagen innan: hacka en halv rödkål, koka i vatten i några minuter och sila av. Eller frys hacket i påsar över natten och låt barnen knåda fram saften själva.
- Ställ fram små skålar med ämnen och märk dem tydligt: socker, salt, bikarbonat, bakpulver, citronsyra, ättika, citronsaft, flytande tvål.
- Ta bara ämnen från köket. Starka rengöringsmedel som maskindiskmedel och målarsoda ska inte användas av barnen.
- Klipp kaffefilter till fjärilar (ett per barn) och ha klädnypor och piprensare till kroppar.
- Täck borden med plast eller tidningar. Saften färgar kläder.

Material

- En rödkål
- Kastrull eller fryspåsar
- Genomskinliga plastmuggar, 6-8 per grupp
- Teskedar och pipetter (eller sugrör)
- Ämnen från köket enligt listan
- Vita kaffefilter
- Klädnypor eller piprensare
- Penslar
- Förkläden

Inköp: Rödkål och citronsyra, ca 40 kr

Barnens inflytande

Barnen föreslår egna saker att testa, till exempel läsk, mjölk, tandkräm eller såpvatten. Den vuxna avgör vad som är säkert.

Alla ska kunna vara med

Bildkort för varje ämne gör att alla kan följa med utan att läsa. Barn som inte gillar kladd kan vara den som antecknar eller fotograferar. Lugn station vid sidan av för den som vill testa ensam.

Upplägg

1. Gissa först (10 min): Varför heter det rödkål när den är lila? Kan man byta färg på den? Varje grupp gissar vad som händer med varje ämne och ritar sin gissning.
2. Testa (25 min): Häll lite saft i varje mugg och tillsätt en tesked av ett ämne i taget. Rör om och jämför med en mugg med bara saft.
3. Sortera (15 min): Grupperna ställer muggarna i rad från rött till grönt och gult. Den vuxna berättar att rött betyder surt och grönt basiskt.
4. pH-fjärilar (20 min): Barnen doppar kaffefiltret i saften, låter det torka lite och målar sedan mönster med ättika och bikarbonatvatten.
5. Hemlig skrift (10 min): Skriv ett meddelande med bikarbonatvatten på papper. När det torkat penslar en kompis över med rödkålssaft och meddelandet syns.

Avslutning

Grupperna visar sin färgskala och fjärilarna hängs i fönstret. Varje barn tar hem ett hemligt meddelande.

Vill ni mer?

- Gör eget pH-papper: doppa remsor av kaffefilter i stark saft, låt torka och testa vätskor runt huset.
- Testa andra färger från naturen: blåbär, rödbeta eller te. Vilka byter färg och vilka gör det inte?

Lgr22

Utforska företeelser och samband i natur och vardag genom experiment, samtala om vad som hände och varför. Berör också skapande när fjärilarna målas.

Underlag

IKEM: Rödkålskemi, skapa pH-fjärilar (kemilektion för grundskolan): https://www.ikem.se/globalassets/media-ikem-skola/dokument-ikem-skola/kemilektioner-grundskolan/11_lektion_november.pdf

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T053

Snö- och isforskarna

Hur ser en snöflinga ut på riktigt? Och hur mycket vatten blir det av en hink snö? En eftermiddag för små forskare med röda kinder.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 1,5 timme, plus frysning natten innan	vinter	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela gruppen i stationer, 4-5 barn per station	3	Ute, Inne	1 timme

Förberedelser

- Frys vatten i ballonger, mjölkpaket och muffinsformar natten innan. Lägg gärna i små leksaker eller tärna med karamellfärg.
- Lägg svart tyg eller svart kartong ute en stund så att den blir kall. Då smälter flingorna inte direkt.
- Plocka fram förstoringsglas, gärna ett per två barn.
- Ställ i ordning en innestation med genomskinliga burkar, kaffefilter och en linjal.

Material

- Ballonger, mjölkpaket och formar att frysa i
- Karamellfärg
- Svart tyg eller kartong
- Förstoringsglas
- Genomskinliga burkar eller glas
- Kaffefilter
- Linjal
- Salt i små skålar
- Hinkar och spadar

Barnens inflytande

Barnen väljer i vilken ordning de går mellan stationerna och hittar på egna sätt att få loss skatten ur isen.

Alla ska kunna vara med

Bilder vid varje station gör att alla kan börja utan att läsa. Ha extra vantar och torra sockor. Barn som fryser lätt kan sköta innestationen.

Upplägg

1. Samling ute (10 min): Vad är snö? Är alla snöflingor lika? Barnen gissar.
2. Station 1, flingfångarna: Fånga flingor på det kalla svarta tyget och titta i förstoringsglas. Rita den finaste formen. Hur många spetsar har den?
3. Station 2, isskatten: Klipp bort ballongen från isklotet. Hur får man ut skatten snabbast? Testa salt, varma händer eller att lägga den i solen.
4. Station 3, snö till vatten: Fyll en burk med snö och märk nivån. Ta in den och se hur mycket vatten som blir kvar. Häll sedan smältvattnet genom ett kaffefilter. Är snön ren?
5. Samling inne (15 min): Varje station berättar vad de upptäckte. Den vuxna visar SMHI:s bilder på iskristaller och frostrosor.

Avslutning

Isklotet med skatt ställs ut på skolgården som en isskulptur tills det töar. Flingteckningarna sätts upp under rubriken Vi har forskat på snö.

Vill ni mer?

- Vantetestet: lägg en isbit i olika vantar och mössor. Vilken smälter långsammast?
- Mät snödjupet varje dag i en vecka med en linjal på samma plats och rita ett stapeldiagram.

Lgr22

Utforska företeelser i natur i närmiljön (vatten i olika former, kyla och värme) och samtala om vad som hände. Matematik när barnen mäter och jämför. Berör också utevistelse under olika årstider.

Underlag

SMHI Kunskapsbanken: Iskristaller, snöstjärnor, snöflingor och frostrosor: https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/sno/iskristaller-snostjarnor-snoflingor-och-frostrosor
SMHI Kunskapsbanken: Snö: https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/sno

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T054

Strömlabbet

Kan man tända en lampa med potatisar? Barnen bygger egna batterier och strömkretsar och tar reda på vad som leder ström.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 2 timmar	höst, vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Par eller grupper om 3, upp till 18 barn	2	Inne	1,5 timme

Förberedelser

- Köp in förzinkade spikar, kopparspikar eller kopparremsor, krokodilsladdar och lysdioder. Testa ett potatisbatteri själv först.
- Förbered ett kit per grupp: ett 4,5-voltsbatteri, en liten glödlampa eller lysdiod, tre sladdar med klämmor.
- Samla saker till ledartestet: gem, sudd, aluminiumfolie, mynt, blyertspenna, plastlock, nyckel.
- Gå igenom reglerna: bara batterier, aldrig vägguttag. Koppla inte batteriets poler direkt till varandra, då blir det varmt.
- Plocka bort knappcellsbatterier. De är farliga om någon sväljer dem.

Material

- 4,5-voltsbatterier
- Lysdioder (1,5-2 V) och små glödlampor med hållare
- Sladdar med krokodilklämmor
- Förzinkade spikar och kopparspikar
- 6-8 potatisar per grupp (citron eller äpple går också)
- Små saker att testa som ledare
- Aluminiumfolie och kartong

Inköp: Spikar, krokodilsladdar och lysdioder, ca 250 kr

Barnens inflytande

Grupperna väljer vad de testar i ledarjakten och vilka frukter och grönsaker de vill prova som batteri.

Alla ska kunna vara med

Bilder på kopplingarna hjälper den som har svårt med muntliga instruktioner. Par kan dela roller: en kopplar, en antecknar. Lysdioder syns tydligare för barn med nedsatt syn om rummet är lite mörkt.

Upplägg

1. Samling (10 min): Var kommer strömmen ifrån? Vad är farligt med el och vad är ofarligt? Gå igenom reglerna.
2. Tänd lampan (20 min): Varje grupp får batteri, lampa och sladdar men ingen instruktion. Hur måste sladdarna sitta för att lampan ska lysa?
3. Ledare eller isolator (20 min): Bygg in en lucka i kretsen och testa sakerna en i taget. Sortera i två högar.
4. Potatisbatteriet (40 min): Sätt en zinkspik och en kopparspik i varje potatis. Koppla koppar i en potatis till zink i nästa. Spikarna får inte röra varandra. Hur många potatisar behövs för att lysdioden ska lysa? Lyser den inte, vänd på dioden.
5. Rekordförsök (15 min): Vilken grupp får lysdioden att lysa med minst antal potatisar eller med andra frukter?

Avslutning

Grupperna visar sitt batteri för en F-3-grupp eller för föräldrar vid hämtningen och förklarar hur det fungerar.

Vill ni mer?

- Bygg en ficklampa eller en ringklocka av kartong, folie och ett batteri.
- Bygg en strömbrytare av gem och häftstift och gör en lampa som tänds när någon öppnar en låda.

Lgr22

Utforska företeelser och samband i teknik (strömkrets, ledare, batteri) genom egna försök. Byggande och konstruktion med elektroniska komponenter. Samtal om säker hantering av el i vardagen.

Underlag

Raseborg, Österby: Potatisbatteri (instruktion): https://www.edu.raseborg.fi/osterby-material/Delar/FyKe2/fykeresursen/lektioner/Potatis.pdf
Elsäkerhetsverket: material om elsäkerhet för grundskolan: https://www.elsakerhetsverket.se/skola-och-utbildning/grundskola

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T055

Skruvverkstaden

Vad finns inuti en väckarklocka? Barnen skruvar isär gamla apparater, hittar motorer, kugghjul och kretskort och listar ut vad delarna gör.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, 1,5-2 timmar, gärna återkommande	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Bord med 3-4 barn, en vuxen per bord för F-3	3	Inne	2 timmar

Förberedelser

- Samla in trasiga saker från föräldrar och personal: väckarklockor, tangentbord, radioapparater, leksaker med motor, mekaniska leksaker, kassettspelare.
- Säg nej till mikrovågsugnar, tv-apparater och bildskärmar, lysrör och lågenergilampor, samt allt med inbyggt litiumbatteri (mobiler, surfplattor, datorer). De kan innehålla laddade delar eller börja brinna.
- Klipp av alla sladdar innan sakerna kommer till barnen och ta ur alla batterier.
- Ställ fram skruvmejslar (kryss och spår, små storlekar), tänger och muffinsformar eller äggkartonger för skruvar.
- Ha en låda för elavfall och planera vem som lämnar den till återvinningscentralen efteråt.

Material

- Trasiga apparater
- Skruvmejslar i olika storlekar
- Spetstänger och avbitare
- Skyddsglasögon
- Muffinsformar för smådelar
- Papper och pennor
- Kamera eller platta för före- och efterbilder

Barnens inflytande

Barnen väljer vilken apparat de tar isär och vilka delar som ska sparas till eget byggande.

Alla ska kunna vara med

Barn med finmotoriska svårigheter kan få större skruvar och föremål. Den som inte vill skruva kan vara fotograf eller museiintendent. Lugnt bord för den som vill jobba ensam.

Upplägg

1. Samling (10 min): Visa en hel apparat. Vad tror ni finns inuti? Gå igenom reglerna: skyddsglasögon på, inget i munnen, man bänder inte med kniv.
2. Gissa och rita (10 min): Varje bord väljer en sak och ritar hur de tror att den ser ut inuti.
3. Skruva isär (40 min): Lägg varje skruv i en form. Fota varje lager. Vilka delar känner ni igen?
4. Delarnas museum (20 min): Lägg ut delarna på ett papper och skriv eller rita vad varje del kanske gör: motor, kugghjul, högtalare, fjäder, knapp.
5. Sortera (10 min): Elavfall i lådan, plast och metall separat. Spara fina delar till uppfinnarlådan.

Avslutning

Ett delarnas museum på ett bord i korridoren med före-bilder, utlagda delar och barnens gissningar om vad delarna gör.

Vill ni mer?

- Bygg något nytt av delarna: en robotfigur, en kugghjulsmaskin eller ett smycke.
- Laga något: välj en leksak som inte fungerar och försök hitta felet.

Lgr22

Byggande och konstruktion: hur föremål i vardagen är konstruerade. Val i vardagen och hållbar utveckling när barnen samtalar om att laga, återanvända och sortera elavfall.

Underlag

El-Kretsen: Batteriprodukter, ett nytt sätt att sortera på (brandrisk med litiumbatterier): https://www.el-kretsen.se/batteriprodukter-ett-nytt-satt-att-sortera-pa
Tekniska museet: 100 innovationer: https://www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/100-innovationer/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T056

Kompisroboten

Programmering utan skärm. En kompis är robot och gör exakt det som står på korten, varken mer eller mindre.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 1 timme	hela året	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Lag om 4 barn, upp till 20 barn	2	Inne, Stort rum/sal	45 minuter

Förberedelser

- Tejpa ett rutnät på golvet med maskeringstejp, 5 x 5 rutor där en ruta är ett stort steg. Ett rutnät per lag.
- Gör kommandokort med pilar: framåt ett steg, vänd vänster, vänd höger. Minst 15 kort per lag.
- Ha en skatt per lag (en gosedjur eller en kloss) och en start-ruta markerad.
- Gör rollskyltar: programmerare, robot, testare, felsökare.

Material

- Maskeringstejp
- Kommandokort med pilar (handritade går bra)
- Skatter
- Rollskyltar
- Kartongbitar som hinder

Barnens inflytande

Barnen bygger egna banor, hittar på nya kommandon (hoppa, snurra) och väljer vilken roll de börjar med.

Alla ska kunna vara med

Pilkorten gör att alla kan vara med utan att läsa. Barn som inte vill röra sig kan vara programmerare hela tiden. Barn med rörelsehinder kan styra en leksaksfigur på ett bordsrutnät i stället.

Upplägg

1. Samling (10 min): En vuxen är robot och barnen ger muntliga order. Roboten gör exakt som de säger, även när det blir fel. Skratt är tillåtet.
2. Första uppdraget (15 min): Programmeraren lägger korten i rad. Roboten går efter korten. Testaren kollar om roboten nådde skatten.
3. Felsök (10 min): Gick det fel? Felsökaren letar upp kortet som var fel och byter ut det.
4. Svårare bana (15 min): Lägg ut hinder och flytta skatten. Byt roller så att alla får prova alla.
5. Utmana ett annat lag (10 min): Lagen bygger en bana åt varandra.

Avslutning

Varje lag visar sitt bästa program för de andra med roboten som går banan. De andra räknar korten och försöker hitta ett kortare program.

Vill ni mer?

- Inför ett upprepa-kort: gör nästa kort tre gånger. Hur mycket kortare blir programmet?
- Rita en skattkarta på rutat papper som ett annat lag ska programmera sig igenom.

Lgr22

Utforska företeelser i teknik: hur en robot följer instruktioner och hur fel rättas. Matematik med lägesord, riktningar och antal. Berör också samarbete och språk när laget kommunicerar.

Underlag

CS Unplugged: Kidbots: https://www.csunplugged.org/en/topics/kidbots/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T057

Äggdroppet

Ett rått ägg, en påse med begränsat material och ett fall från två meters höjd. Klarar ingenjörslaget att skydda ägget?

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 1,5 timme	vår, höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Lag om 2-3 barn	2	Inne, Ute	1 timme

Förberedelser

- Packa en materialpåse per lag med exakt samma innehåll: 10 sugrör, 1 meter tejp, 2 A4-papper, 5 gummisnoddar, en plastpåse och 2 meter snöre.
- Köp ägg, ett per lag plus extra till finalen.
- Hitta en plats för droppet: en trappa, en balkong eller en stege ute på gräs. Bara vuxna står på höjd och släpper.
- Fråga om äggallergi. Barn med allergi kan använda en liten vattenballong i stället och ska inte hantera ägg.
- Lägg en presenning där ägget landar och ha papper och tvål nära.

Material

- Råa ägg
- Sugrör
- Tejp
- A4-papper
- Gummisnoddar
- Plastpåsar
- Snöre
- Måttband
- Presenning
- Vattenballonger som alternativ

Inköp: Ägg, ca 50 kr

Barnens inflytande

Lagen bestämmer design och kan föreslå nya regler, till exempel en kategori för snyggaste eller konstigaste lösning.

Alla ska kunna vara med

Roller i laget: skissare, byggare, testare. Den som har svårt med misslyckanden kan få testa med en vattenballong först. Barn med äggallergi kör hela uppdraget med vattenballong.

Upplägg

1. Uppdraget (10 min): Presentera problemet som ingenjörer gör: ägget ska klara ett fall utan att spricka. Vad händer med ett ägg när det slår i marken?
2. Idéer (10 min): Lagen skissar minst två idéer och väljer en.
3. Bygg (25 min): Bara materialet i påsen får användas. Ägget ska gå att ta ut efteråt.
4. Första fallet (15 min): Vuxen släpper från ca 2 meter. Ägget kontrolleras. Lagen skriver ner vad som höll och vad som gick sönder.
5. Förbättra och final (20 min): Lagen bygger om. De som klarade 2 meter får försöka från högre höjd.

Avslutning

Varje lag presenterar sin konstruktion och förklarar varför den höll eller inte. Den lättaste konstruktionen som klarade fallet vinner ingenjörspriset.

Vill ni mer?

- Fallskärmsvarianten: ägget får inte ha något runt sig, bara en fallskärm.
- Budgetvarianten: materialet kostar låtsaspengar och lagen har en budget.

Lgr22

Byggande och konstruktion: pröva, utvärdera och förbättra en lösning. Utforska samband i teknik (fall, stötar, dämpning). Matematik när barnen mäter höjd och räknar material.

Underlag

Oregon State University Extension: Engineer: Egg Drop (aktivitet för 9-14 år): https://extension.oregonstate.edu/sites/extd8/files/documents/10551/stemactivity-engineer-eggdroplesson.pdf

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T058

Vattenrenarna

Kranvatten kommer inte rent ur naturen. Barnen får ett glas lerigt vatten och ska få det så klart som möjligt med sand, grus och kaffefilter.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 1,5 timme	vår, höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Grupper om 3-4 barn	2	Ute, Inne	1 timme

Förberedelser

- Samla in PET-flaskor (1,5 l), en per grupp. Skär av dem på mitten så att toppen kan vändas ner i botten som en tratt.
- Ställ fram filtermaterial i skålar: grus, sand, småsten, bomull, kaffefilter, tygbitar.
- Blanda smutsvatten i en hink: vatten, jord och lite löv. Alla grupper ska få samma vatten.
- Gör en klarhetsskala: fem glas från helt grumligt till helt klart, eller en tidning bakom glaset som ska gå att läsa.
- Säg tydligt från början: vattnet ska aldrig drickas, inte heller det som ser rent ut.

Material

- PET-flaskor
- Sax eller kniv (vuxen skär)
- Grus, sand, småsten
- Bomull, kaffefilter, tygbitar
- Hink med smutsvatten
- Litermått
- Genomskinliga glas
- Tidtagarur

Barnens inflytande

Grupperna väljer material och ordning själva. Barnen kan föreslå egna filtermaterial från skolgården.

Alla ska kunna vara med

Bildstöd för stegen. Grupperna kan arbeta sittande vid bord. Barn som inte gillar smuts kan vara tidtagare och domare.

Upplägg

1. Samling (10 min): Var kommer vattnet i kranen ifrån? Hur blir det rent? Barnen gissar.
2. Planera (10 min): Grupperna ritar i vilken ordning de vill lägga sina lager.
3. Bygg och testa (25 min): Häll 3 dl smutsvatten genom filtret. Ta tid och jämför med klarhetsskalan.
4. Förbättra (20 min): Byt ordning, lägg till eller ta bort lager och testa igen med lika mycket vatten.
5. Jämför (15 min): Ställ alla glas i rad. Vilket filter blev bäst och vilket gick snabbast? Påminn igen om att inte dricka.

Avslutning

Glasen ställs i rad på ett bord med gruppernas ritningar. Avsluta med att visa var kommunens vattenverk ligger och hur det renar vatten i stor skala.

Vill ni mer?

- Besök eller titta på film från kommunens vattenverk och jämför med barnens filter.
- Gör en vattenspartävling: hur mycket vatten går åt till att borsta tänderna med kranen på jämfört med av?

Lgr22

Utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle: hur vi får rent dricksvatten. Val i vardagen och hållbar utveckling när gruppen pratar om att spara vatten.

Underlag

NASA JPL Education: Make a Water Filter: https://www.jpl.nasa.gov/edu/resources/project/make-a-water-filter/
Skolverket: Fritidshemmet, kommentarmaterial till läroplanens fjärde del (exemplet om rent dricksvatten): https://www.skolverket.se/download/18.11b7c76218b672df101212/1698754624596/pdf12050.pdf

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T059

Rymdveckan

När det blir mörkt tidigt ligger rymden nära. En vecka med månfaser, planetpromenad, sugrörsraketer och en egen stjärnhimmel.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka, en aktivitet per dag	höst, vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i grupper om 6-8	3	Inne, Ute	3-4 timmar

Förberedelser

- Räkna fram planetpromenaden: låt 3 rutor toalettpapper motsvara avståndet solen till jorden. Merkurius 1 ruta, Venus 2, Jorden 3, Mars 4,5, Jupiter 15,5, Saturnus 28,5, Uranus 57,5, Neptunus 90 rutor från solen.
- Gör en månlampa: en lampa utan skärm i ett mörkt rum och en vit boll på en pinne per barn.
- Samla konservburkar eller papprör, spik och ficklampor till stjärnbildsprojektorer.
- Kolla datum för Astronomins dag och natt (i september) och om det finns en astronomiklubb i närheten som kan komma på besök.
- Bjud in föräldrar till en stjärnkväll på fredagen om väderprognosen är klar.

Material

- Toalettpapper och pennor
- Lampa utan skärm
- Vita bollar eller frigolitbollar och pinnar
- Sugrör, papper och tejp
- Burkar eller papprör, spik och hammare (vuxen)
- Ficklampor
- Stjärnkarta (utskrift)

Inköp: Frigolitbollar, ca 60 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka planeter de vill ta reda på mer om och hittar på egna stjärnbilder. Grupperna bestämmer själva hur raketerna ska se ut.

Alla ska kunna vara med

Bild på varje planet med namn. Mörkt rum kan vara obehagligt, så ha en lampa tänd vid dörren och låt barn gå ut när de vill. Planetpromenaden fungerar i korridor för rullstol.

Upplägg

1. Måndag, månen: Varför ändrar månen form? Varje barn håller en boll framför sig, snurrar runt lampan och ser hur skuggan flyttar sig. Börja en månkalender som fylls i varje kväll hemma.
2. Tisdag, planetpromenaden: Rulla ut toalettpapperet i korridoren eller på skolgården och placera ut planeterna. Hur långt bort är Neptunus? Hur långt hinner man gå på en minut?
3. Onsdag, raketer: Bygg sugrörsraketer av papper och skjut iväg dem genom att blåsa. Ändra längd och fenor och mät hur långt de flyger.
4. Torsdag, stjärnbilder: Stansa stjärnbilder som Karlavagnen i burkbottnar med spik (vuxen håller). Lys med ficklampa i mörkt rum. Barnen hittar också på egna stjärnbilder med egna sagor.
5. Fredag, stjärnkvällen: Gå ut när det är mörkt och leta efter Karlavagnen, månen och planeter. Är det molnigt blir det planetarium inne med burkarna.

Avslutning

Stjärnkväll med föräldrar, eller ett planetarium i ett mörkt rum där barnen visar sina egna stjärnbilder och berättar sagorna bakom dem.

Vill ni mer?

- Mellanstadiet kan anmäla sig till Tekniska museets skoldag under Astronomins dag och natt.
- Bygg en rymdstation av kartong där varje grupp ansvarar för en modul.

Lgr22

Utforska företeelser och samband i natur och teknik (månens faser, solsystemet, raketer). Matematik när avstånd räknas om i skala. Berör också skapande och berättande när egna stjärnbilder får sagor.

Underlag

NASA Space Place: What are the Moon's phases?: https://spaceplace.nasa.gov/moon-phases/en/
Tekniska museet: Rymden: https://www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/rymden/
Tekniska museet: Astronomins dag och natt för skola: https://www.tekniskamuseet.se/skola/astronomins-dag-och-natt-for-skola/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T060

Fritids väderstation

Barnen bygger egna väderinstrument, mäter varje dag och sänder en väderrapport på fritids. Stämde SMHI:s prognos?

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka att bygga, sedan mätningar så länge barnen vill	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i fyra instrumentgrupper	2	Ute, Inne	2-3 timmar

Förberedelser

- Välj en mätplats på skolgården på avstånd från hus och träd, så att regnet inte skyms och vinden kommer fram.
- Samla material: PET-flaskor till regnmätare, pappmuggar och pinnar till vindmätare, kartong och pennor till vindflöjel, en utetermometer.
- Gör ett väderprotokoll för veckan: temperatur, regn i millimeter, vindriktning, vindstyrka, moln.
- Skriv ut en bild med vanliga molntyper.

Material

- PET-flaskor och linjal
- Pappmuggar, sugrör, häftstift och en blyertspenna med sudd
- Kartong, en pinne och en kompass
- Utetermometer
- Tidtagarur
- Väderprotokoll
- Molnbilder

Inköp: Utetermometer om den saknas, ca 100 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer instrumentgrupp, bestämmer hur rapporten ska se ut och kan föreslå att fortsätta mäta hela terminen.

Alla ska kunna vara med

Väder-symboler i stället för text på protokollet. Barn som inte vill stå framför gruppen kan läsa in rapporten på ljud eller sköta kartan.

Upplägg

1. Måndag: Grupperna bygger sina instrument. Regnmätaren är en avklippt flaska med toppen nedvänd som tratt och en linjal tejpad på sidan. Vindmätaren är fyra muggar på korsade sugrör på en blyertspenna.
2. Tisdag: Instrumenten placeras på mätplatsen. Första mätningen och första protokollet.
3. Onsdag: Molnspaning. Lägg er på rygg och jämför molnen med bilderna. Vilket väder brukar de betyda?
4. Torsdag: Vindmätning: räkna hur många varv muggarna snurrar på 10 sekunder. Jämför med vindflöjeln. Varifrån blåser det?
5. Fredag: Väderrapport. Varje grupp läser upp sina mätningar och gör en egen prognos för helgen. På måndag kontrolleras vem som hade rätt.

Avslutning

En väderrapport inför hela fritids eller filmad, med kartor och symboler. Protokollen sätts upp som ett väderdiagram för veckan.

Vill ni mer?

- Mät regnet varje dag en hel månad och jämför med en annan månad.
- Bygg en barometer av en burk, en ballong och ett sugrör och se om trycket ändras före regn.

Lgr22

Utforska företeelser och samband i natur (väder, nederbörd, vind) och i teknik (mätinstrument). Matematik vid mätning, avläsning och diagram. Berör också utevistelse i olika väder.

Underlag

SMHI Kunskapsbanken: Hur mäts nederbörd?: https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/nederbord/hur-mats-nederbord
SMHI Kunskapsbanken: Meteorologiska mätningar: https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/meteorologiska-matningar

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T061

Skräpspanarna

Vad slänger folk på vår skolgård, och var? Spanarlagen plockar, räknar och sorterar skräp och lämnar ett förslag till rektorn eller kommunen.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i spanarlag om 4-5	3	Ute, Inne	2 timmar

Förberedelser

- Anmäl fritids till Håll Sverige Rents Skräpplockardagarna på våren. Anmälan ger tillgång till material.
- Dela in skolgården och närområdet i zoner, en per lag, och rita en enkel karta.
- Ha handskar till alla, sopsäckar i olika färger för sortering och gärna skräpplockartänger.
- Bestäm regeln: fimpar, glas, sprutor och vassa saker plockas inte av barn. Barnen ropar på en vuxen.
- Förbered ett räkneprotokoll med bilder: plast, papper, burkar, snus, fimpar, övrigt.

Material

- Handskar
- Sopsäckar
- Skräpplockartänger
- Våg (köksvåg eller personvåg)
- Karta över zonerna
- Räkneprotokoll
- Kamera

Inköp: Skräpplockartänger om de saknas, ca 30 kr styck

Barnens inflytande

Lagen väljer zon, hur resultatet ska visas och vad de vill föreslå. Barnen kan besluta om att plocka igen efter en månad för att se om något ändrats.

Alla ska kunna vara med

Bildprotokoll gör det möjligt att räkna utan att läsa. Barn som inte vill ta i skräp kan vara kartansvariga, fotografer eller sköta vågen.

Upplägg

1. Måndag: Spaning utan att plocka. Lagen går sin zon och markerar på kartan var det ligger mest skräp.
2. Tisdag: Stora plockdagen. Lagen plockar sin zon och sorterar direkt i olika säckar.
3. Onsdag: Räkna och väga. Vad är vanligast? Vilken zon hade mest? Gör stapeldiagram.
4. Torsdag: Varför hamnar skräpet just där? Saknas papperskorgar? Lagen tar fram ett förslag och skriver eller ritar det.
5. Fredag: Lämna över förslaget till rektor, vaktmästare eller kommunen och sätt upp resultatet.

Avslutning

En utställning med diagram, kartan och före- och efterbilder. Förslaget lämnas över av barnen själva.

Vill ni mer?

- Upprepa mätningen efter fyra veckor och jämför.
- Gå vidare med Grön Flagg på fritidshemmet och gör hållbarhet till ett längre arbete.

Lgr22

Val i vardagen och hållbar utveckling: konsumtion, avfall och sortering. Orientera sig i närmiljön. Matematik när skräpet räknas och vägs. Demokrati när barnen lämnar förslag till beslutsfattare.

Underlag

Håll Sverige Rent: Skräpplockardagarna: https://hsr.se/skrapplockardagarna
Håll Sverige Rent: Grön Flagg på fritidshemmet: https://hsr.se/gron-flagg-pa-fritidshemmet

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T062

Klara dig-veckan

Om strömmen går i en vecka, vad behöver vi då? Barnen tar reda på vad hemberedskap är och testar att klara sig utan el, kran och mobil en eftermiddag.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka	höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritidsklubben, i grupper om 4-5	2	Inne, Ute	3 timmar

Förberedelser

- Läs Lilla Krisinfo och välj ut texter och filmer som passar gruppen.
- Prata med kollegor om barn som kan bli oroliga, till exempel barn med erfarenhet av krig eller flykt. Ha en plan för enskilda samtal och informera vårdnadshavare innan.
- Ta fram en vattendunk, ett litermått, en vevradio eller batteriradio, ficklampor, filtar och kall mat som inte behöver lagas.
- Kolla med köket om de kan visa hur skolan skulle laga mat vid ett strömavbrott.
- Lägg veckan så att den gärna sammanfaller med höstens nationella beredskapsvecka.

Material

- Vattendunk 10 l
- Litermått
- Vevradio eller batteriradio
- Ficklampor
- Filtar
- Kall mat: knäckebröd, konserver med öppnare, frukt
- Papper och pennor till checklistor

Inköp: Kall mat till strömlösa eftermiddagen, ca 150 kr

Barnens inflytande

Barnen väljer vad som ska finnas i hörnan och vad de vill göra under den strömlösa eftermiddagen. De bestämmer själva hur checklistan ska se ut.

Alla ska kunna vara med

Undvik skrämmande bilder och avbryt om någon blir orolig. Barn som inte vill vara i mörker kan ha egen ficklampa tänd. Checklistan kan göras med bilder.

Upplägg

1. Måndag, vad är en kris: Samtal utifrån Lilla Krisinfo. Vad kan hända i Sverige? Vem hjälper till? Fokus på vad man själv kan göra.
2. Tisdag, vatten: En vuxen behöver tre till fem liter vatten per dygn. Fyll en dunk och bär den. Hur mycket skulle familjen behöva för en vecka? Hur förvarar man vatten?
3. Onsdag, värme och ljus: Hur håller man värmen i ett kallt hus? Testa lager på lager och bygg en mysig hörna med filtar och ficklampor.
4. Torsdag, information: Hur får man nyheter utan mobil? Lyssna på radio. Prata om varningssignalen Viktigt meddelande till allmänheten och när den testas.
5. Fredag, strömlösa eftermiddagen: Lampor och skärmar av. Kall mellanmål, ficklampor, kortspel och radio. Varje barn gör en egen checklista att ta hem.

Avslutning

Barnen tar hem en egen checklista för hemberedskap, gjord för deras familj, och visar den strömlösa hörnan för föräldrar vid hämtning.

Vill ni mer?

- Bjud in räddningstjänsten, Frivilliga resursgruppen eller en hemvärnsrepresentant att berätta om sitt arbete.
- Gör en karta över närområdet med var man kan hämta vatten och var trygghetspunkten finns.

Lgr22

Utforska samhället: hur samhället fungerar vid kris och vad den enskilda kan göra. Orientera sig i närmiljön. Matematik när barnen räknar vattenbehov. Berör också säkerhet och normer.

Underlag

Lilla Krisinfo: krisinformation för barn och unga: https://lilla.krisinformation.se/
Myndigheten för civilt försvar: Tillgång till vatten i kris: https://www.mcf.se/sv/rad-till-privatpersoner/hemberedskap---preppa-for-en-vecka/vatten/tillgang-till-vatten-i-kris/
Myndigheten för civilt försvar: Grunder i hemberedskap: https://www.mcf.se/sv/rad-till-privatpersoner/hemberedskap---preppa-for-en-vecka/grunder-i-hemberedskap/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T063

Uppfinnarveckan

Varje uppfinning börjar med ett problem. Barnen letar upp vardagsproblem på fritids, ritar lösningar och bygger prototyper av skräpmaterial.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, ensam eller i par	2	Inne, Ateljé	2 timmar

Förberedelser

- Samla skräpmaterial i lådor: kartong, rör, lock, snören, gummisnoddar, korkar, delar från Skruvverkstaden om ni haft den.
- Ställ i ordning ett byggbord med tejp, limpistol (låg temperatur), saxar och häftapparat.
- Skriv ut bilder på några svenska uppfinningar, till exempel skiftnyckeln, blixtlåset, tetraförpackningen och kylskåpet utan rörliga delar.
- Sätt upp en problemtavla där barnen kan skriva eller rita problem hela veckan.

Material

- Skräpmaterial
- Tejp, lim och limpistol
- Saxar
- Ritpapper och pennor
- Problemtavla
- Lappar till mässan

Barnens inflytande

Barnen väljer problem, idé, material och om de jobbar ensamma eller i par.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill stå vid mässbordet kan ställa ut med en ritning och låta en kompis presentera. Färdiga problemkort hjälper barn som har svårt att komma igång.

Upplägg

1. Måndag, problemjakt: Visa bilder på uppfinningar. Vilket problem löste de? Barnen letar problem på fritids: något som är besvärligt, går sönder eller tar tid.
2. Tisdag, idéer: Välj ett problem och rita minst tre lösningar. Galna idéer är välkomna.
3. Onsdag, bygg: Bygg en prototyp av den bästa idén.
4. Torsdag, testa och förbättra: Testa prototypen på riktigt eller på en kompis. Vad fungerade? Bygg om.
5. Fredag, uppfinnarmässa: Varje uppfinnare har ett bord med ritning, prototyp och en lapp om problemet.

Avslutning

Uppfinnarmässa dit andra grupper och föräldrar bjuds in. Besökarna får röstlappar för mest användbar, mest oväntad och bäst förklarad uppfinning.

Vill ni mer?

- Gör en reklamfilm eller en annons för uppfinningen.
- Ta reda på hur patent fungerar och gör ett eget patentbrev med ritning.

Lgr22

Byggande och konstruktion med olika material och redskap, med prövande och förbättring. Utforska samband i teknik och samhälle: hur uppfinningar förändrat vardagen. Berör också skapande.

Underlag

Tekniska museet: Svenska uppfinnare och innovatörer: https://www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/svenska-uppfinnare-och-innovatorer/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T064

Närområdesdetektiverna

Detektivlagen undersöker området runt skolan: var är det farligt att gå, hur syns man i mörker och vilka skyltar finns? På fredagen lämnar de sin rapport.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka	höst	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Detektivlag om 5-6 barn, en vuxen per lag ute	3	Ute, Inne	2 timmar

Förberedelser

- Gå själv en runda i närområdet och välj en promenad på 20-30 minuter med övergångsställe, skyltar och några ställen som kan vara svåra att passera.
- Skriv ut bilder på vanliga vägmärken till en skyltjakt.
- Ordna reflexvästar till alla barn och vuxna.
- Gör i ordning ett rum som går att mörklägga och samla mörka och ljusa kläder, reflexer och en ficklampa.
- Skaffa ett stort papper till en gemensam karta över närområdet.

Material

- Reflexvästar
- Bilder på vägmärken
- Reflexer
- Ficklampa
- Mörka och ljusa klädesplagg
- Stort papper och pennor
- Kamera

Inköp: Reflexer till barnen, ca 10 kr styck

Barnens inflytande

Detektivlagen väljer vilka ställen som ska med på kartan och vad de vill föreslå. Barnen kan önska en egen promenadväg.

Alla ska kunna vara med

Bilder på vägmärken gör att alla kan vara med utan att läsa. Promenaden väljs så att rullstol och barnvagn kommer fram. Barn som tycker att mörker är obehagligt kan hålla i ficklampan.

Upplägg

1. Måndag, skyltjakten: Promenad i närområdet. Hur många av vägmärkena hittar laget? Vad betyder de?
2. Tisdag, mörkerlabbet: I ett mörkt rum lyser en vuxen med ficklampa på en docka eller ett barn i mörka kläder, ljusa kläder och med reflex. Vem syns först?
3. Onsdag, övergångsstället: Öva att stanna, titta och lyssna. Hur lång tid tar det för en bil att komma fram? Hur vet man att föraren har sett en?
4. Torsdag, riskkartan: Rita en stor karta över området. Markera skolan, vägar, övergångsställen och ställen där detektiverna tycker att det känns otryggt.
5. Fredag, rapporten: Laget berättar vad de har upptäckt och visar kartan.

Avslutning

Riskkartan sätts upp i entrén. Rapporten lämnas till rektor eller skickas som förslag till kommunen om något ställe borde göras säkrare.

Vill ni mer?

- Gör en reflexkampanj: barnen gör affischer och delar ut reflexer till yngre barn.
- Undersök hur barnen tar sig till skolan och gör ett diagram.

Lgr22

Orientera sig i närmiljön och hur man beter sig säkert i trafiken, till exempel att korsa en väg och använda reflex. Berör också samhälle och demokrati när förslaget lämnas till vuxna som bestämmer.

Underlag

Trafiken i skolan (NTF): Lektionsförslag för årskurs F-3: https://trafikeniskolan.se/lektionsforslag/lektionsforslag-ak-f-3/
Trafiken i skolan (NTF): Synbarhet och reflexer: https://www.trafikeniskolan.se/lektionsforslag/lektionsforslag-ak-f-3/synbarhet-och-reflexer/
Trafiken i skolan (NTF): Riskfyllda platser i närmiljön: https://www.trafikeniskolan.se/lektionsforslag/lektionsforslag-ak-f-3/riskfyllda-platser-i-narmiljon/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T065

Fritidskocken

Barnen lagar mellanmålet själva: bakar frallor, gör soppa och mixar smoothie. På fredagen öppnar fritidscaféet för gäster.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka, matlagning 3-4 dagar	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Kockgrupper om 5-6 barn, en grupp i köket åt gången	2	Inne	3 timmar

Förberedelser

- Gör en allergilista för hela gruppen och anpassa recepten (gluten, mjölk, ägg, nötter, sesam). Inga nötter i något recept.
- Boka skolans hemkunskapssal eller kök och kolla vilka redskap som finns.
- Välj enkla recept: frallor, grönsakssoppa, smoothie, pannkakor i ugn. Skriv ut dem med bilder.
- Handla och förvara kylvaror i kylskåp.
- Gör en hygientavla: tvätta händerna, långt hår uppsatt, förkläde på, rengör bänken.

Material

- Förkläden
- Skärbrädor och knivar anpassade för barn
- Skålar, mått, visp
- Ugn och spis
- Mixer
- Ingredienser enligt recept
- Receptkort med bilder

Inköp: Ingredienser, ca 400-600 kr för veckan

Barnens inflytande

Barnen röstar fram recept, bestämmer cafémeny och namn, och 4-6 kan planera inköpslistan inom en budget.

Alla ska kunna vara med

Receptkort med bilder och färgkodade mått. Barn med allergi får sin egen bänk och egna redskap och kollar ingredienserna själva. Den som inte vill laga mat kan vara caféchef eller servitör.

Upplägg

1. Måndag, hygien och kniv: Handtvätt med glitter eller kakao som visar var man missar. Öva brogrepp och klogrepp på mjuka grönsaker.
2. Tisdag, bakdagen: Baka frallor. Barnen mäter, knådar och formar. Vuxen sköter ugnen.
3. Onsdag, soppdagen: Skala och skär grönsaker. Vuxen sköter kastrullen på spisen.
4. Torsdag, smoothie och smaktest: Mixa frukt och bär. Blindtest: vilken frukt är det?
5. Fredag, fritidscaféet: Grupperna lagar en meny, dukar, gör prislappar med låtsaspengar och serverar gäster.

Avslutning

Fritidscaféet öppnar för en annan grupp eller för föräldrar vid hämtning. Barnen gör en egen receptsamling att ta hem.

Vill ni mer?

- 4-6 planerar och handlar in själva med budget och kvitto.
- Halvera eller dubbla ett recept och räkna om alla mått.

Lgr22

Matematik i vardagen när barnen mäter, väger och räknar om recept. Val i vardagen och hållbar utveckling när de pratar om matsvinn och var maten kommer ifrån. Berör också språk när recept läses och skrivs.

Underlag

Livsmedelsverket: Hygien när du lagar mat: https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/tillagning-forvaring-hallbarhet/hygien/
Livsmedelsverket: Bra mat för barn och ungdomar 2-17 år: https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad/barn-och-ungdomar/barn-2-17-ar/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T066

Småkrypsveckan

Under en sten på skolgården bor fler djur än det går barn på skolan. En vecka med småkrypsjakt, insektshotell, fjärilsrestaurang och insektsbar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	En vecka	vår, sommar	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i grupper om 5-6	3	Ute	2-3 timmar

Förberedelser

- Samla burkar med lufthål, förstoringsglas, plastskedar, penslar och håvar.
- Ta fram bambupinnar (eller torra vasstrån) och såga dem i bitar om ca 20 cm, eller förbered obehandlat spillvirke att borra i.
- Skriv ut en enkel artbild med vanliga småkryp: myra, nyckelpiga, gråsugga, spindel, skalbagge, mask.
- Fråga om getingallergi. Barn med adrenalinpenna ska ha den med ut.
- Bestäm regeln: alla djur släpps tillbaka där de hittades samma dag.

Material

- Burkar med lock och lufthål
- Förstoringsglas
- Håvar
- Plastmuggar till fallfällor
- Bambupinnar och snöre
- Spillvirke, såg och borrmaskin (vuxen)
- Glasburkar med metallock och bomull
- Socker
- Grunda fat och stenar
- Artbilder

Inköp: Bambupinnar, ca 80 kr

Barnens inflytande

Barnen bestämmer var hörnan ska ligga, hur skylten ska se ut och vilka djur de vill leta efter.

Alla ska kunna vara med

Artbilder gör att alla kan artbestämma utan att läsa. Barn som är rädda för kryp kan börja med att titta i burk eller sköta kameran. Hörnan bör gå att nå med rullstol.

Upplägg

1. Måndag, jakten: Leta under stenar, i gräset och i buskar. Titta i förstoringsglas och jämför med artbilderna. Gräv ner en plastmugg som fallfälla och kolla den efter en timme.
2. Tisdag, insektshotellet: Bunta 10-15 bambupinnar och knyt hårt med snöre. Större barn borrar hål i spillvirke (borret ska inte gå igenom).
3. Onsdag, fjärilsrestaurangen: Måla en glasburk, gör hål i locket och stoppa i bomull. Fyll med sockerlag och häng upp och ner.
4. Torsdag, insektsbaren: Fyll ett grunt fat med stenar och vatten så att insekterna kan dricka utan att drunkna.
5. Fredag, invigning: Häng upp hotellen på en solig, skyddad plats och placera bar och restaurang nära blommor.

Avslutning

Invigning av insektshörnan på skolgården med skylt som barnen gjort. En månad senare går gruppen tillbaka och kollar om någon har flyttat in.

Vill ni mer?

- Anlägg en liten äng eller en rad med blommor som pollinatörer gillar.
- Gör en småkrypsbok med teckningar och foton av allt gruppen hittat under säsongen.

Lgr22

Utforska företeelser och samband i naturen i närmiljön (småkryp, pollinering). Val i vardagen och hållbar utveckling: hur vi kan hjälpa insekter. Byggande och konstruktion när hotellen byggs.

Underlag

Naturhistoriska riksmuseet: Bygg till insekterna (lärarhandledning med instruktioner): https://nrm.se/download/18.3f8ab5a618b7ec2f4d66a4/1698677193546/Bygg%20till%20insekterna%20-%20l%C3%A4rarhandledning%20med%20instruktioner%20f%C3%B6r%20utskrift.pdf
Naturskyddsföreningen: Vilda grannar, bin och andra pollinatörer: https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/vilda-grannar-bin-och-andra-pollinatorer/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T067

Fritidsodlingen

Från frö till skörd på fritids. Barnen förodlar inne, planterar ut i pallkragar och skördar själva när de kommer tillbaka efter sommarlovet.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	Mars till juni, skörd i augusti och september	vår, sommar	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, med odlingsgrupper som turas om	2	Inne, Ute	4-5 timmar över terminen

Förberedelser

- Kom överens med rektor och vaktmästare om plats: pallkragar, odlingssäckar eller en bit rabatt i sol.
- Gör en sommarplan: vem vattnar under lovet? Sommarfritids, vaktmästare eller familjer som turas om.
- Köp frön som är lätta och snabba: rädisor, krasse, sockerärter, solrosor, squash, potatis i säck.
- Samla äggkartonger, mjölkpaket och toarullar att förodla i.
- Använd Naturskyddsföreningens årshjul för att lägga upp tidsplanen.

Material

- Fröer och sättpotatis
- Planteringsjord
- Förodlingskärl av återbruk
- Pallkragar eller odlingssäckar
- Vattenkannor
- Små spadar och handskar
- Skyltar och märkpennor
- Odlingsdagbok

Inköp: Frön, jord och sättpotatis, ca 400 kr. Pallkragar ca 300 kr styck om de saknas.

Barnens inflytande

Barnen väljer vad som odlas, gör kartan, namnger pallkragarna och fattar beslut i ett odlingsråd om vad som ska göras med skörden.

Alla ska kunna vara med

Bildschema för vattning. Upphöjda pallkragar fungerar för barn i rullstol. Handskar till barn som inte vill ha jord på händerna.

Upplägg

1. Mars: Odlingsrådet planerar. Barnen röstar fram vad som ska odlas och ritar en karta över pallkragarna.
2. Mars-april: Förodling inne. Squash och solrosor i kärl i fönstret. Odlingsgrupperna vattnar och mäter varje vecka.
3. April-maj: Gör i ordning pallkragarna. Så rädisor och ärter direkt ute. Sätt potatis i säck.
4. Maj-juni: Plantera ut förodlat när frosten är över. Skörda rädisor och krasse. Lämna över till sommarens vattningsschema.
5. Augusti-september: Skörda potatis, squash och solrosor. Gör ett skördemellanmål.

Avslutning

Skördefest i september där barnen lagar något av skörden och bjuder föräldrar eller en annan grupp. Odlingsdagboken visas.

Vill ni mer?

- Tävla om högsta solrosen och mät varje vecka.
- Spara egna frön från ärter och solrosor till nästa år.

Lgr22

Utforska företeelser och samband i naturen: plantera ett frö och följa tillväxten. Val i vardagen och hållbar utveckling: var maten kommer ifrån. Matematik när barnen mäter och räknar.

Underlag

Naturskyddsföreningen: Kom igång-guide, skolträdgård: https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/kom-igang-guide-skoltradgard/
Naturskyddsföreningen: Årshjul, skolträdgård: https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/arshjul-skoltradgard/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T068

Holkbygget

Fler fåglar behöver ett ställe att bo på. Barnen bygger riktiga holkar för mesar, hänger upp dem på skolgården och följer vem som flyttar in i vår.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3-4 veckor, en eller två eftermiddagar i veckan	vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Byggpar, 8-12 barn åt gången	2	Inne, Ute	3 timmar

Förberedelser

- Köp obehandlade brädor av gran eller furu, ca 16 cm breda. En bräda på 140 cm räcker till en holk. Inte impregnerat trä, MDF eller spånskiva.
- Gör en mall med Naturskyddsföreningens mått för fram, bak, sidor, tak och botten.
- Låna slöjdsalen eller ställ i ordning sågbockar, fogsvansar, hammare, spik, borrmaskin och hålsåg eller borr på 25-35 mm.
- Kom överens med vaktmästaren om var holkarna får hängas och att ni får använda stege.
- Vill ni vara med i SM i fågelholk: lägg bygget så att bilderna hinner skickas in före tävlingens sista dag i början av februari.

Material

- Obehandlade brädor
- Fogsvansar och sågbockar
- Hammare och spik, gärna rostfri
- Borrmaskin och hålsåg eller borr
- Sandpapper
- Tumstock och penna
- Ståltråd eller skruv för upphängning
- Skyddsglasögon

Inköp: Brädor, ca 50 kr per holk

Barnens inflytande

Paren väljer vilken art de bygger för och därmed hålets storlek, hur holken ska dekoreras med väderbeständiga naturmaterial och var den ska hänga.

Alla ska kunna vara med

Barn som inte vill såga kan mäta, rita eller borra med stöd. Färdigsågade delar till den som behöver. Hörselkåpor i slöjdsalen.

Upplägg

1. Vecka 1: Vilka fåglar bor här på vintern? Titta på mesarna vid fågelmataren. Mät och rita ut delarna på brädan efter mallen.
2. Vecka 1-2: Såga ut delarna med vuxen bredvid. Borra ingångshålet ca 20 cm från botten. Hålets storlek styr vilka arter som kan flytta in.
3. Vecka 2-3: Spika ihop. Taket ska gå att öppna eller lyfta för rengöring. Ingen pinne framför hålet.
4. Vecka 3: Fotografera holkarna och skicka in till SM i fågelholk om ni är med.
5. Vecka 4: Häng upp holkarna 1,5-3 meter upp, gärna i skugga. Gör en karta över var de sitter.

Avslutning

En holkkarta i korridoren. I april till juni kollar barnen på håll vilka holkar som är bebodda och för protokoll.

Vill ni mer?

- Bygg en fladdermusholk eller en holk för större fåglar.
- Rengör holkarna på hösten och räkna bon. Gör statistik år för år.

Lgr22

Byggande och konstruktion med material, redskap och tekniker. Utforska samband i naturen: fåglars behov av boplatser. Val i vardagen och hållbar utveckling. Matematik vid mätning.

Underlag

Naturskyddsföreningen: Så snickrar du en holk till mesfåglar (ritning): https://cdn.naturskyddsforeningen.se/uploads/2025/10/Bygg-holk-mesfaglar-v2.pdf
Naturskyddsföreningen: SM i fågelholk, så här deltar din klass: https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/sm-i-fagelholk-sa-har-deltar-din-klass/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T069

Fritidsföretaget

Barnen startar ett riktigt företag: affärsidé, budget, produktion, reklam och försäljning på julmarknaden. Vinsten bestämmer de över själva.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	4-6 veckor	höst, vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Fritidsklubben som ett företag med avdelningar om 3-5	2	Inne	3 timmar

Förberedelser

- Kolla med rektor vad som gäller för försäljning och hantering av pengar på skolan. Bestäm hur betalning ska gå till utan barnens egna konton.
- Hitta ett försäljningstillfälle: julmarknad, föräldrakväll eller loppis i skolans entré.
- Ta fram startkapital, till exempel en liten summa från fritidskassan som ska betalas tillbaka.
- Förbered avdelningar: produktion, ekonomi, marknadsföring, försäljning.
- Om företaget säljer mat gäller Livsmedelsverkets hygienregler. Enklast är att sälja saker som inte är mat.

Material

- Material beroende på affärsidé, gärna återbruk
- Kassabok på papper
- Affischpapper och pennor
- Kassaskrin
- Prislappar

Inköp: Startkapital, ca 300-500 kr, som betalas tillbaka

Barnens inflytande

Barnen väljer affärsidé, företagsnamn, roller, pris och vad vinsten går till. Beslut tas med röstning.

Alla ska kunna vara med

Roller passar olika barn: den som inte vill sälja kan räkna, tillverka eller göra reklam. Bildstöd i kassaboken.

Upplägg

1. Vecka 1, affärsidén: Vad behöver kunderna? Brainstorm, röstning och val av produkt. Exempel: återbruksloppis, fröpåsar, julkort, ljusstakar av återbruk.
2. Vecka 2, budget och plan: Hur mycket kostar materialet? Vad ska priset vara för att det blir vinst? Avdelningarna sätts samman.
3. Vecka 3-4, produktion: Tillverka produkterna. Ekonomiavdelningen för kassabok. Marknadsföring gör affischer och ett utrop.
4. Vecka 5, försäljning: Bemanna ståndet i pass. Räkna kassan tillsammans med vuxen.
5. Vecka 6, bokslut: Hur gick det? Betala tillbaka startkapitalet. Barnen röstar om vad vinsten ska användas till.

Avslutning

Bokslutsmöte där ekonomiavdelningen redovisar och företaget röstar om vinsten, till exempel ett inköp till fritids eller en gåva till en organisation.

Vill ni mer?

- Gör en reklamfilm eller en logga för företaget.
- Bjud in en lokal företagare att berätta hur det är att driva företag.

Lgr22

Utforska samhället: hur ett företag fungerar, pengar, pris och vinst. Matematik i budget och kassabok. Fatta gemensamma beslut med demokratiska principer. Val i vardagen och hållbar utveckling om återbruk väljs.

Underlag

Ung Företagsamhet: Entreprenörskap i grundskolan: https://ungforetagsamhet.se/grundskolan

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T070

Maskfarmen

En låda med kompostmaskar gör om fruktskal till jord. Barnen matar, räknar och väger och får egen jord till vårens odling.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	Minst 8 veckor, gärna hela läsåret	höst, vinter, vår	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, med maskvärdar som turas om veckovis	1	Inne	2 timmar

Förberedelser

- Köp kompostmaskar (inte vanlig daggmask), ca 250-500 gram, från en odlingsbutik eller nätbutik.
- Gör en låda: en plastlåda med lock, borra små hål i lock och botten och ställ den på en bricka. Rumstemperatur, inte i direkt sol eller nära element.
- Fyll med strö av rivet tidningspapper och kartong, lite jord och fukta tills det känns som en urkramad svamp.
- Bestäm vad maskarna får äta: frukt- och grönsaksskal, kaffesump, äggkartong. Inte kött, mjölkprodukter, bröd, citrusskal eller lök.
- Gör ett veckoschema för maskvärdar och ett protokoll.

Material

- Plastlåda med lock och bricka
- Borr
- Tidningspapper och kartong
- Lite jord
- Sprayflaska med vatten
- Kompostmaskar
- Köksvåg
- Förstoringsglas
- Protokoll

Inköp: Kompostmaskar och låda, ca 300 kr

Barnens inflytande

Barnen bestämmer maskarnas namn, vilka experiment som ska göras och hur protokollet ska se ut.

Alla ska kunna vara med

Bildprotokoll. Barn som inte vill ta i maskarna kan sköta vågen eller sprayflaskan. Handskar finns till alla.

Upplägg

1. Start: Maskarna flyttar in. Barnen tittar i förstoringsglas. Var är huvudet? Hur rör de sig?
2. Varje vecka: Maskvärdarna väger maten innan den läggs i. Kolla fukten och spraya vid behov.
3. Var fjärde vecka: Undersökning. Hur mycket har försvunnit? Syns det ägg (små gula korn)? Luktar det? Bra kompost luktar skog.
4. Experiment: Lägg en sorts mat i varje hörn. Vilken äter maskarna först?
5. Skörd på våren: Flytta jorden åt ena sidan och lägg ny mat på andra sidan. Maskarna flyttar och jorden kan tas ut.

Avslutning

Maskjorden används i vårens odling. Barnen gör en utställning med protokollet: så här mycket mat blev jord.

Vill ni mer?

- Bygg ett minikretslopp i en glasburk och jämför med maskfarmen.
- Kör maskfarmen tillsammans med 4-6 som ansvarar för vägning och diagram.

Lgr22

Val i vardagen och hållbar utveckling: kompostering och kretslopp. Utforska samband i naturen. Matematik när mat vägs och mängder jämförs.

Underlag

Best4Soil: Faktablad Kompost, maskkompost (svensk version): https://orgprints.org/id/eprint/40037/21/SV-KOMPOST_%20MASKKOMPOST.pdf
Naturskyddsföreningen: Bygg ett minikretslopp (F-9): https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/bygg-ett-minikretslopp/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T071

Kartmakarna

Barnen gör en riktig karta över skolgården och närområdet med skala och teckenförklaring, och bygger sedan en skattjakt åt de yngre med sin egen karta.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3-4 veckor, två eftermiddagar i veckan	höst, vår	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Kartlag om 3-4 barn	2	Ute, Inne	2-3 timmar

Förberedelser

- Skriv ut en karta och ett flygfoto över skolans område från Lantmäteriets kartor på webben.
- Ta fram måttband, rutpapper, linjaler, kompass och stort papper.
- Dela in skolgården i delar så att varje lag får ett eget område att kartlägga.
- Samla exempel på kartsymboler från riktiga kartor.

Material

- Utskrivna kartor och flygfoton
- Måttband
- Rutpapper och stort papper
- Linjaler och pennor
- Kompass
- Små skatter till skattjakten
- Koner eller band för kontroller

Barnens inflytande

Lagen väljer område, symboler och var kontrollerna ska ligga. Barnen bestämmer kartans namn och utseende.

Alla ska kunna vara med

Mätning och ritning kan delas upp. Barn som inte vill vara guide kan placera ut kontroller. Kartan görs i stor storlek med tydliga färger för barn med synnedsättning.

Upplägg

1. Vecka 1, karta från ovan: Jämför flygfoto och karta. Vad är vad? Rita ditt rum hemma sett ovanifrån.
2. Vecka 1-2, mät: Varje lag stegar eller mäter sitt område. Hur långt är ett steg? Bestäm skala, till exempel en ruta = två meter.
3. Vecka 2, rita: Lagen ritar sina delar på rutpapper med symboler. Bestäm en gemensam teckenförklaring.
4. Vecka 3, sätt ihop: Delarna förs över till en stor gemensam karta. Stämmer den med flygfotot?
5. Vecka 4, skattjakt: Lagen placerar ut kontroller och märker dem på kartan. En F-3-grupp går banan med kartmakarna som guider.

Avslutning

Den stora kartan ramas in och sätts upp i entrén. Skattjakten för de yngre är premiären.

Vill ni mer?

- Utöka kartan till närområdet: var finns lekplatser, bibliotek, busshållplatser och grönområden?
- Gör en karta över skolans bästa och sämsta ställen enligt barnen och visa den för rektor.

Lgr22

Orientera sig i närmiljön och lära känna var olika platser och service finns. Matematik med skala, mätning och form. Berör också utevistelse och orientering.

Underlag

Lantmäteriet: Kartor: https://www.lantmateriet.se/sv/kartor/
Trafiken i skolan (NTF): Att orientera sig i närmiljön: https://www.trafikeniskolan.se/lektionsforslag/lektionsforslag-ak-f-3/att-orientera-sig-i-narmiljon/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T072

Kedjereaktionsmaskinen

En kula sätter igång en domino som välter en pendel som släpper en boll som ... Varje team bygger en del och till slut ska hela maskinen gå utan att någon rör den.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3 veckor, två eftermiddagar i veckan	vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Byggteam om 3-4, en modul per team	2	Inne, Stort rum/sal	2 timmar

Förberedelser

- Hitta ett rum där maskinen får stå kvar i tre veckor, gärna längs en vägg eller på långbord.
- Samla material: dominobrickor eller byggklossar, papprör, kulor, bollar, linjaler, snöre, leksaksbilar, muggar, kartong.
- Bestäm reglerna: varje modul startas av något som kommer in från förra modulen och lämnar något vidare till nästa.
- Märk ut var varje teams modul börjar och slutar med tejp på bordet.

Material

- Dominobrickor eller byggklossar
- Papprör och kartong
- Kulor och bollar
- Snöre och tejp
- Leksaksbilar
- Muggar, linjaler, böcker
- Kamera för film

Barnens inflytande

Teamen bestämmer sin moduls design och tema. Hela gruppen beslutar vad maskinen ska göra i slutet, till exempel ringa i en klocka eller hissa en flagga.

Alla ska kunna vara med

Teamen kan dela roller: byggare, testare, filmare. Barn som har svårt när något rasar kan få en modul med färre steg. Byggbord på rätt höjd för rullstol.

Upplägg

1. Vecka 1, utforska: Visa en film eller bygg en mini-kedja tillsammans. Teamen testar rörelser: rulla, välta, svänga, glida.
2. Vecka 1, planera: Varje team skissar sin modul och kommer överens med grannteamen om hur överlämningen ska gå till.
3. Vecka 2, bygg och testa: Teamen bygger sin modul och testar den om och om igen. Vad är det som oftast går fel?
4. Vecka 3, koppla ihop: Testa övergångarna mellan modulerna. Justera tills det fungerar tre gånger i rad.
5. Vecka 3, premiär: Hela maskinen startas och filmas.

Avslutning

Premiär med publik och filmning. Filmen visas för föräldrar och läggs på skolans lärplattform om det är tillåtet.

Vill ni mer?

- Ge maskinen en uppgift: den ska vattna en blomma eller dela ut en godisbit.
- Räkna antal steg och tid och försök slå rekordet med en ny version.

Lgr22

Byggande och konstruktion med olika material, pröva och ompröva. Utforska samband i teknik: orsak och verkan, rörelse och energi. Samarbete och gemensamma beslut.

Underlag

Instructables: Chain Reaction Workshop Elements: https://www.instructables.com/Chain-Reaction-Workshop-Elements/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T073

Vinterfåglarna

Sveriges största fågelräkning sker sista helgen i januari. Fritids bygger fågelmatare, gör talgbollar och räknar fåglarna vid skolan.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	Två veckor i januari, varje år	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, räkning i grupper om 4-5	2	Ute, Inne	2 timmar

Förberedelser

- Kolla datum och anmälan på BirdLife Sveriges sida Vinterfåglar i skolan. Skolor räknar på fredagen och måndagen kring räkningshelgen.
- Sätt upp fågelmatning tidigt i januari så att fåglarna hittar den innan räkningen. Nära träd och buskar.
- Köp fågelfrö och kokosfett. Kontrollera att fröblandningen inte innehåller jordnötter eller andra nötter om någon i gruppen är allergisk.
- Skriv ut bilder på vanliga vinterfåglar: talgoxe, blåmes, pilfink, gråsparv, koltrast, skata, domherre, nötväcka.
- Ha kikare om det finns och ett räkneprotokoll.

Material

- Mjölkkartonger och pinnar till matare
- Snöre
- Kokosfett och fågelfrö (nötfritt)
- Muffinsformar
- Bilder på vinterfåglar
- Kikare
- Räkneprotokoll
- Kamera

Inköp: Kokosfett och fågelfrö, ca 150 kr

Barnens inflytande

Barnen bestämmer var matarna ska hänga, vilken grupp som räknar när och hur diagrammet ska se ut.

Alla ska kunna vara med

Bildkort gör att alla kan artbestämma. Räkning genom fönstret fungerar för den som inte vill vara ute. Lugna räknare vinner, så barn som gillar att sitta still får en viktig roll.

Upplägg

1. Vecka 1: Bygg matare av mjölkkartonger med hål och en pinne att sitta på. Gör talgbollar: smält kokosfett (vuxen vid spisen), blanda i frön, häll i muffinsformar och låt stelna med ett snöre i.
2. Vecka 1: Häng upp matare och talgbollar. Lär känna fåglarna med bildkorten.
3. Vecka 2, räkningen: Under räkningsdagarna sitter grupperna i skift vid fönstret eller ute. Skriv det högsta antal av varje art som syns samtidigt.
4. Efter räkningen: Gör ett diagram. Vilken fågel var vanligast? Jämför med förra året.
5. Rapportera: Skicka bilder, artlista och barnens kommentarer till BirdLife Sverige enligt instruktionen på skolsidan.

Avslutning

Ett fågeldiagram i korridoren som byggs på år för år, så att barnen kan se om talgoxen fortfarande vinner.

Vill ni mer?

- Gör en mesklocka av en gammal blomkruka fylld med talg.
- Bygg vidare med Holkbygget så att fåglarna får någonstans att bo till våren.

Lgr22

Utforska företeelser i naturen i närmiljön: fåglar och vinter. Matematik när barnen räknar, gör diagram och jämför år. Berör också samhälle när barnen bidrar till en nationell undersökning.

Underlag

BirdLife Sverige: Vinterfåglar i skolan: https://vinterfaglar.se/page/vinterfaglar-i-skolan
Naturskyddsföreningen: Vilda grannar, fåglar: https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/vilda-grannar-faglar/

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T074

Barnkonventionens dag

Den 20 november fyller barnkonventionen år. Fritids firar med en rättighetsjakt och sätter särskilt fokus på artikel 31, rätten till lek, vila och fritid.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	En eftermiddag kring den 20 november, varje år	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i blandade grupper om 6-8	3	Inne, Ute	2 timmar

Förberedelser

- Välj 6-8 artiklar som barnen känner igen från vardagen, till exempel rätten att säga sin mening, att leka, att gå i skolan, att få vård och att skyddas mot våld.
- Gör en station för varje artikel med en bild, en enkel förklaring och en uppgift.
- Gör en stor tavla med rubriken Artikel 31 på vårt fritids.
- Planera en avslutande fika eller samling.

Material

- Stationskort med bilder
- Papper och pennor
- Stort papper till artikel 31-tavlan
- Lappar och tejp
- Saker till stationernas uppgifter

Barnens inflytande

Barnens lappar påverkar fritids på riktigt. Barnen kan också välja en rättighet som de vill göra en egen station om nästa år.

Alla ska kunna vara med

Bilder vid varje station. Barn kan delta genom att rita i stället för att prata. Var uppmärksam på barn vars rättigheter kan vara kränkta och ha en plan för uppföljning.

Upplägg

1. Samling (10 min): Vad är en rättighet? Vad är skillnaden mellan något man vill ha och något man har rätt till?
2. Rättighetsjakt (40 min): Grupperna går mellan stationerna. Vid varje station: titta på bilden, prata om vad rättigheten betyder och lös en uppgift.
3. Önskan eller rättighet (15 min): Barnen sorterar kort i två högar: önskningar (egen mobil, glass varje dag) och rättigheter (mat, skola, lek).
4. Artikel 31 (20 min): Barnen skriver eller ritar på lappar vad som gör fritids till en bra plats för lek och vila och vad som saknas.
5. Samling (10 min): Lapparna läses upp. Personalen lovar att svara på minst en sak innan jul.

Avslutning

Artikel 31-tavlan sitter uppe och personalen redovisar vad som har ändrats efter barnens lappar. Samma tavla tas fram nästa år.

Vill ni mer?

- Ta reda på hur barn i ett annat land har det med en rättighet och jämför.
- 4-6 gör en egen kortfilm eller affisch om en rättighet.

Lgr22

Konventionen om barnets rättigheter och vilka rättigheter barn i Sverige och världen har. Demokrati och inflytande när barnens lappar leder till förändring. Berör också språk och kommunikation.

Underlag

UNICEF Sverige: Barnkonventionen: https://unicef.se/barnkonventionen
Skolverket: Fritidshemmet, kommentarmaterial till läroplanens fjärde del: https://www.skolverket.se/download/18.11b7c76218b672df101212/1698754624596/pdf12050.pdf

NATUR, TEKNIK OCH SAMHÄLLE · T075

Samernas nationaldag

Den 6 februari firas samernas nationaldag i hela Sápmi. Fritids lär sig om flaggan, kartan över Sápmi och samiskt liv förr och nu, och börjar en årskalender med alla nationella minoriteters dagar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	En eftermiddag kring den 6 februari, varje år	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids, i stationer om 6-8	3	Inne, Ute	2-3 timmar

Förberedelser

- Läs på samer.se om nationaldagen och flaggan: varför 6 februari, vad cirkeln och färgerna står för.
- Skriv ut en karta över Sápmi som sträcker sig över fyra länder.
- Kolla om det finns samiska barn eller vårdnadshavare på skolan som vill bidra, men lägg aldrig ansvaret på dem.
- Förbered en lassostation ute med en ren-attrapp (en stol eller ett horn av kartong) och rep.
- Titta på minoritet.se och notera de andra minoriteternas högtidsdagar till årskalendern.

Material

- Utskriven karta över Sápmi
- Röda, blå, gröna och gula papper och färger
- Rep till lasso
- Ren-attrapp
- Stort papper till årskalender
- Inspelning av samisk nationalsång eller jojk

Barnens inflytande

Barnen väljer stationsordning och vilka av minoriteternas dagar de vill uppmärksamma mer under året.

Alla ska kunna vara med

Stationer med bild och handling gör att alla kan delta utan att läsa. Barn som inte vill kasta lasso kan vara domare. Var lyhörd för barn med egen minoritetsbakgrund som inte vill stå i centrum.

Upplägg

1. Samling (10 min): Varför firas dagen? Det första samiska landsmötet hölls i Trondheim 1917. Visa kartan över Sápmi.
2. Station 1, flaggan: Barnen gör egna flaggor och tar reda på vad färgerna och cirkeln betyder.
3. Station 2, lasso: Kasta lasso på ren-attrappen. Hur långt ifrån går det att träffa?
4. Station 3, lyssna: Lyssna på samisk nationalsång och jojk. Hur skiljer sig jojk från andra sånger?
5. Samling (15 min): Hissa (eller sätt upp) flaggan. Börja årskalendern med de nationella minoriteternas dagar.

Avslutning

Flaggorna sätts upp i fönstret och årskalendern hängs på väggen. Den uppmärksammas nästa gång en minoritetsdag kommer.

Vill ni mer?

- Uppmärksamma Sverigefinnarnas dag 24 februari, romska nationaldagen 8 april och tornedalingarnas dag 15 juli på samma sätt.
- Bjud in en samisk förening eller titta på minoritet.se:s animerade filmer om minoriteternas högtidsdagar.

Lgr22

Utforska samhället: de nationella minoriteterna och samerna som urfolk. Berör också etnicitet och olika sätt att leva samt språk och kultur.

Underlag

Samer.se: Samiska nationaldagen: https://www.samer.se/samiskanationaldagen
Minoritet.se: Samer: https://www.minoritet.se/samer
Minoritet.se: Animationer om minoriteternas högtidsdagar: https://www.minoritet.se/animationer-om-minoriteternas-hogtidsdagar

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T076

Den stora skattjakten

En kista är borta och spåren leder runt hela skolgården. Lagen följer en kedja av ledtrådar i bild och få ord, löser små uppdrag och hittar till sist skatten tillsammans.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 90 minuter	höst	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
20-40 barn i lag om 4-5	3	Ute	2 timmar

Förberedelser

- Rita en enkel karta över skolgården med 6-8 utmärkta platser (gungor, förråd, stora stenen). Kopiera en per lag.
- Gör en ledtrådskedja per lag i olika ordning så att lagen inte springer efter varandra. Varje ledtråd är en bild eller ett foto av nästa plats.
- Skriv ett rörelseuppdrag vid varje plats, t.ex. 'hela laget hoppar tio jämfotahopp' eller 'bär en kompis i guldstol tio steg'.
- Göm skatten (en låda med t.ex. guldmålade stenar, klistermärken eller en lapp om fruktstund) och lägg en sista ledtråd som kräver att alla lag samarbetar.
- Gå banan en gång själv och kontrollera att inga ledtrådar ligger nära gata eller parkering.

Material

- Kopierade kartor
- Ledtrådskort i plastfickor
- Tejp och snören
- En låda eller kista
- Skatt: målade stenar, guldpapper eller klistermärken
- Kritor att markera med

Barnens inflytande

Barnen hittar på lagnamn och sjörövarnamn, väljer vem som håller kartan i varje del och föreslår uppdrag till nästa skattjakt.

Alla ska kunna vara med

Ledtrådarna är bilder, så ingen behöver läsa. Barn som inte vill springa kan vara lagets kartbärare, och ett barn som behöver förutsägbarhet kan få se kartan och ordningen i förväg.

Upplägg

1. Samling: en vuxen läser ett kort brev från 'sjörövaren' som tappat sin kista. Lagen får sin första ledtråd och en karta.
2. Lagen letar upp sin första plats med kartan, gör uppdraget och hittar nästa ledtråd.
3. En vuxen står vid den mest svårhittade platsen, två går runt och hjälper lag som kört fast.
4. När ett lag har alla sina 6-8 bitar har de också en bokstav eller kartbit var. Bitarna passar bara ihop om alla lag lägger dem tillsammans.
5. Alla lag samlas, pusslar ihop slutkartan och går gemensamt till skatten.

Avslutning

Kistan öppnas tillsammans och skatten delas lika. Varje lag ritar sin egen karta över vägen de gick och den sätts upp i hallen.

Vill ni mer?

- Låt en grupp ur 4-6 bygga nästa skattjakt åt F-3: de ritar karta, gömmer ledtrådar och står vid stationerna.
- Mörkerversion i november: ledtrådarna sitter på reflexer och lagen letar med ficklampa.

Lgr22

Lek och fysisk aktivitet ute i närmiljön, att orientera sig med enkel karta. Berör natur och samhälle (rumsuppfattning, karta som verktyg) och samarbete mot ett gemensamt mål.

Underlag

Lekarkivet: Bergatrollets skatt: https://lekarkivet.se/lekar/?id=530
Scouternas aktivitetsbank: Hitta väderstrecken utan kompass: https://www.aktivitetsbanken.se/hitta-vaderstrecken-utan-kompass

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T077

Stormköksdagen

Fritidsklubben går ut till en grillplats eller skogsdunge och lagar sitt eget mellanmål på stormkök. Riktig utrustning, riktiga lågor och mat man har gjort själv smakar annorlunda i kylan.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, 2-3 timmar inklusive promenad	höst, vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
12-20 barn i kokgrupper om 3	3	Ute	3 timmar

Förberedelser

- Låna stormkök (ett kök per tre barn) från naturskola, Friluftsfrämjandet, Fritidsbanken eller scoutkår. Kontrollera att alla delar finns och att brännarna är hela.
- Fyll T-sprit i säkerhetsflaskor och bestäm att bara vuxna fyller på bränsle. Packa brandfilt, första hjälpen-väska och en hink eller dunk vatten.
- Välj en plats med grus eller sand och fast underlag, kontrollera brandrisk och eventuellt eldningsförbud samma dag.
- Planera en enkel meny: varm choklad eller saft, pannkakor eller stekt korv och bröd, äppelskivor med kanel. Fråga om allergier (mjölk, ägg, gluten) och ha alternativ.
- Gör en säkerhetsgenomgång på ett papper: kök står plant, ingen lutar sig över, långt hår uppsatt, ingen springer i köksområdet.

Material

- Stormkök med kastruller och stekpanna, ett per tre barn
- T-sprit i säkerhetsflaskor
- Tändstickor
- Brandfilt
- Vattendunk och hink
- Första hjälpen-väska
- Stekspadar, slevar, skärbrädor, knivar
- Muggar och tallrikar som går att diska
- Sittunderlag

Inköp: Mat för mellanmålet, ca 20-30 kr per barn. T-sprit om det inte finns.

Barnens inflytande

Kokgrupperna väljer själva vad de lagar inom en lista, och klubben röstar om platsen. Nästa gång kan barnen planera och handla menyn själva.

Alla ska kunna vara med

Alla behöver inte röra lågan. Den som tycker det känns läskigt kan ansvara för meny, servering eller tidtagning. Rullstolsburna barn behöver en plats med fast underlag och kök på bordshöjd.

Upplägg

1. Inne: genomgång av stormkökets delar. Varje grupp får montera sitt kök på ett bord utan bränsle, tills alla kan det.
2. Promenad till platsen. Kokgrupperna bär sin egen utrustning.
3. En vuxen fyller på sprit och tänder i varje grupp första gången. Barnen sköter sedan kastrull, omrörning och reglering med lock och vindskydd.
4. Grupperna lagar varsin del av mellanmålet och bjuder varandra (en grupp gör dryck, en pannkakor, en efterrätt).
5. Släckning: barnen stänger brännaren med släcklocket, väntar tills köket svalnat och packar ner. En vuxen kontrollerar varje kök.
6. Diskning på plats eller inne, och utrustningen räknas in.

Avslutning

Ett gemensamt 'restaurangbord' där varje grupp serverar sin rätt. Barnen som klarat allt får en kokmästarlapp och kan hjälpa till nästa gång.

Vill ni mer?

- Bakverkstad: baka bröd på pinne eller kanelbullar i stekpanna med lock.
- Gör det till en vintertradition med snö som smälts till vatten, och mät hur lång tid det tar.

Lgr22

Utevistelse under olika årstider och att vara säker i naturen. Kopplar till hälsa genom mat och kost, och berör natur och samhälle (värme, bränsle, säkerhet) och allemansrätten.

Underlag

Södertälje Naturskola: Lånelåda Matlagning ute, lärarinformation (pdf): https://www.sodertalje.se/contentassets/166b459458d84bd29b3c3745bb904bc5/lararinformation-lanelada-matlagning-ute-2.pdf
Friluftsfrämjandet: Göra upp eld ute: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/sova-ute/gora-upp-eld/
Friluftsfrämjandet: Tips för ett sportlov på hemmaplan: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/vildmarksaventyr/tips-for-ett-sportlov-pa-hemmaplan/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T078

Livräddarskolan på land

Innan isarna lägger sig övar fritids att rädda en kompis från land, helt torrt. Barnen tränar att kasta lina, använda 'förlängda armen' och ringa 112. Det är på riktigt och det är kul att träffa.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 90 minuter	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
15-30 barn i grupper om 5	3	Ute, Stort rum/sal	1-2 timmar

Förberedelser

- Titta igenom avsnitten Livräddning och Isvett i Barnens Livräddningsskola (gratis på webben) och välj ett par korta filmer eller bilder att visa.
- Låna en räddningslina (kastlina) från räddningstjänst, idrottsförening eller simhall. Annars går ett långt rep med en knuten tygpåse med lite sand i som tyngd.
- Märk ut 'land' och 'vatten' på gräset eller i salen med koner eller rep. Lägg ut gamla däck, rockringar eller mattor som 'vakar'.
- Samla 'förlängda armar': kvast, hopprep, långa grenar, en jacka, en innebandyklubba.
- Gör tre stationer med en vuxen vid varje.

Material

- Räddningslina eller rep med tyngd
- Koner eller rep för strandkant
- Rockringar eller mattor som vakar
- Kvast, grenar, jackor, innebandyklubbor
- Isdubbar att visa om det finns
- En gammal mobil eller telefon av papp för 112-övning

Barnens inflytande

Barnen hittar själva på vilka föremål som kan bli en förlängd arm och utmanar varandra att rädda med ovanliga saker.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill ligga i 'vaken' kan vara den som larmar eller räknar. Barn med rörelsehinder kan rädda från stol eller rullstol med en lång käpp. Bilder på stegen hjälper barn som har svårt med språk.

Upplägg

1. Samling: kort film eller berättelse från Barnens Livräddningsskola. Fråga barnen vad man gör om någon ramlar i vattnet. Huvudregeln: gå inte ut själv, ropa på hjälp, räck något.
2. Station 1, Förlängda armen: en kompis ligger i 'vaken'. Räddaren ligger på mage på 'land' och räcker över något som finns i närheten. Byt roller.
3. Station 2, Kastlinan: kasta linan så att den landar över den som ska räddas. Räkna träffar på tre försök. Den som räddas lägger linan om armen och dras in.
4. Station 3, Larmet: öva att ringa 112 och säga vad som hänt, var man är och hur många som är i vattnet.
5. Avslut: alla grupper visar en hel räddning från början till slut, med larm, rop och lina.

Avslutning

Varje barn får ett hemgjort livräddardiplom. Gruppen ritar en affisch med de tre viktigaste råden som sätts upp vid ytterdörren inför vintern.

Vill ni mer?

- Rekordlistan: hur långt kan gruppen kasta linan med träff? Notera och försök slå rekordet nästa vinter.
- Bjud in räddningstjänsten eller en livräddare och be dem visa isdubbar och flytväst.

Lgr22

Att vara säker och visa hänsyn ute, särskilt vid vatten och is under vintern. Fysisk aktivitet i form av kast och dragövningar. Berör språk och kommunikation genom att larma tydligt.

Underlag

Barnens Livräddningsskola (SLS): Förlängda armen: https://www.barnenslivraddningsskola.se/topics/del-3-forlangda-armen/
Issäkerhet.se: Barn på is: https://www.issakerhet.se/barn-pa-is/
Issäkerhet.se: Räddningslina: https://www.issakerhet.se/raddningslina-2/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T079

Barnen bygger hinderbanan

De vuxna bygger inte, barnen gör det. Varje lag får en del av salen eller skolgården och ska göra ett hinder som alla kan ta sig igenom på minst två sätt. Till sist kopplas delarna ihop till en lång bana.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 90 minuter	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
15-30 barn i byggarlag om 4	2	Stort rum/sal, Ute	1 timme

Förberedelser

- Boka idrottssalen eller välj en del av skolgården. Ute går det att använda stockar, stenar och diken.
- Plocka fram material: mattor, bänkar, plintar, koner, rockringar, rep, tunnlar, lådor. Lägg allt mitt på golvet.
- Bestäm tre säkerhetsregler i förväg: mjukt underlag där man kan ramla, inga hinder över en viss höjd (t.ex. plintens tredje del), och en vuxen ska godkänna varje hinder innan det testas.
- Gör ett enkelt byggkort per lag med en ruta att rita sitt hinder i.

Material

- Tjockmattor och tunna mattor
- Bänkar och plintar
- Koner, rockringar, rep
- Tunnlar eller stora kartonger
- Stoppur
- Byggkort och pennor
- Ute: stockar, brädor, stenar

Barnens inflytande

Barnen bestämmer helt vad hindren ska vara, hur de heter och om banan ska ha tidtagning eller inte.

Alla ska kunna vara med

Varje hinder har en lätt väg, så alla kan vara med. Barn som inte gillar att bli sedda kan köra banan när andra bygger om, och tidtagning är alltid frivillig.

Upplägg

1. Samling: visa materialet och de tre säkerhetsreglerna. Varje lag får en egen yta.
2. Lagen ritar sitt hinder på byggkortet och bygger. Kravet är en lätt väg och en svår väg genom hindret.
3. En vuxen går runt och godkänner hindren. Laget testar själva först.
4. Lagen kopplar ihop sina hinder till en bana och sätter nummerlappar.
5. Alla går banan. Den som vill tar tid på sig själv, de andra kör den som en lugn upptäcktsrunda i par.
6. Rivning och undanplock tillsammans.

Avslutning

Varje lag presenterar sitt hinder och visar hur man tar sig igenom. Banan fotograferas och bilden sitter uppe med lagens namn.

Vill ni mer?

- Temabana: djungeln, rymden eller 'golvet är lava'.
- Bygg en naturhinderbana ute med det som finns, enligt Skogsmulles idé, och låt den stå kvar en vecka.

Lgr22

Att planera och genomföra lekar och fysisk aktivitet inne och ute. Berör natur och samhälle (konstruktion, stabilitet) och demokratiska beslut i gruppen.

Underlag

Lekarkivet: Balans hinderbana: https://lekarkivet.se/lekar/?id=170
Friluftsfrämjandet: Skogsmulles sånger och lekar (bl.a. hinderbana): https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/skogsmulle/sanger-och-lekar/
Friluftsfrämjandet: Tips för ett sportlov på hemmaplan: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/vildmarksaventyr/tips-for-ett-sportlov-pa-hemmaplan/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T080

Lekplatstestarna

Fritids blir testpanel. Barnen besöker en eller två lekplatser i närområdet, provar allt och sätter betyg med egna symboler. Resultatet blir en lekplatsguide som andra barn och föräldrar kan använda.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, 2 timmar, kan upprepas	vår	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
12-20 barn i par	3	Ute	1-2 timmar

Förberedelser

- Välj 1-2 lekplatser inom gångavstånd. I Stockholm finns en sökbar lista över lekplatser och parklekar hos staden.
- Gå vägen en gång och kontrollera övergångsställen. Bestäm samlingsplats på lekplatsen.
- Gör ett testprotokoll med bilder: gunga, rutschkana, klätterställning, gömställe, sandlåda. Bredvid varje bild finns tre ansikten att ringa in.
- Ta med reflexvästar till alla och en lista över barnen.

Material

- Testprotokoll på skrivplatta
- Pennor
- Reflexvästar
- Måttband eller stoppur
- Mobil eller kamera för att fotografera lekplatsen (inte barnen)
- Vatten och frukt

Barnens inflytande

Barnen bestämmer testfrågorna, vilken lekplats som ska testas nästa gång och vilket pris den bästa lekplatsen får.

Alla ska kunna vara med

Protokollet är bilder, så alla kan fylla i. Barn med rörelsehinder kan testa tillgänglighet: kommer man fram med rullstol eller rullator, och vad saknas?

Upplägg

1. Inne: prata om vad som gör en lekplats bra. Barnen hittar på egna testfrågor, t.ex. 'går det att gömma sig?'
2. Promenad i par till lekplatsen.
3. Testtid: paren provar allt, fyller i protokollet och mäter t.ex. hur lång tid det tar att åka rutschkanan.
4. Fri lek en stund innan hemfärd.
5. Inne: paren jämför sina betyg och klistrar in protokollen på ett stort papper för varje lekplats.

Avslutning

En lekplatsguide i form av affisch eller häfte med bilder och betyg sätts upp i hallen. Den kan skickas hem till vårdnadshavare eller visas på en föräldrakväll.

Vill ni mer?

- Rita sin drömlekplats och skicka förslagen till kommunens parkförvaltning.
- Testa skolgården med samma protokoll och föreslå en förbättring till rektor eller elevråd.

Lgr22

Att använda närmiljöns möjligheter till lek och fysisk aktivitet. Berör natur och samhälle (barns rätt till lek, inflytande i samhället) och språk och kommunikation (motivera ett betyg).

Underlag

Stockholms stad: Lekplatser, parklekar och plaskdammar: https://parker.stockholm/lekplatser/
UNICEF Sverige: Barnkonventionen, läs texten (artikel 31 om lek, vila och fritid): https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T081

Kritgatan

En bit asfalt förvandlas till en gata full av hagar, bollrutor och hoppstigar. Barnen lär sig gamla gatlekar och hittar på egna. Kritan räcker en vecka, eller tills det regnar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, ca 90 minuter	vår	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
15-30 barn	2	Ute	1 timme

Förberedelser

- Välj en asfaltyta utan trafik. Spärra av med koner om det behövs.
- Rita fem 'startritningar' själv: en klassisk hage, en snigelhage, en kingruta, en hoppstege och en stjärna med siffror.
- Skriv ut eller rita enkla instruktionsbilder till varje ritning.
- Samla stenar eller små sandpåsar att kasta i hagen.

Material

- Gatukritor, gärna tjocka
- Platta stenar eller små sandpåsar
- Hopprep
- En studsboll
- Koner
- Instruktionsbilder

Inköp: Gatukritor, ca 50-100 kr om det inte finns.

Barnens inflytande

Barnen hittar på egna hagar, regler och namn. De bestämmer vilka lekar som ska ritas om nästa vecka.

Alla ska kunna vara med

Hagar går att göra större eller att gå i stället för att hoppa. Ett barn som inte vill vara med i hoppet kan rita banorna och vara domare.

Upplägg

1. Samling: berätta att barn för länge sedan lekte de här lekarna på gatan och att de hade ramsor till. Visa en hage och hoppa den själv.
2. Prova på: barnen går runt mellan de fem ritningarna i små grupper.
3. Byggtid: barnen ritar egna hagar och banor. Varje ny lek får ett namn och en regel skriven eller ritad bredvid.
4. Gatufest: alla provar varandras lekar en stund.
5. Fotografera gatan innan regnet tar den.

Avslutning

Barnen visar sina lekar för en annan grupp eller för föräldrar vid hämtningen. Bilderna samlas i en pärm med 'Våra gatlekar'.

Vill ni mer?

- Fråga hemma: vilka hagar lekte vårdnadshavare och mor- och farföräldrar? Rita deras varianter.
- Kritorientering: en vuxen ritar pilar och symboler som leder runt skolgården.

Lgr22

Att starta, planera och delta i lekar, och att leka ute. Berör skapande (rita och utforma) och språk (ramsor och regler).

Underlag

Isof folkminnesbloggen: Vad gjorde du på rasterna?: https://www.isof.se/folkminnen/folkminnesbloggen/inlagg/2019-10-10-vad-gjorde-du-pa-rasterna
Kulturen i Lund: På lek, samlade traditionella lekar (pdf): https://www.kulturen.com/wp-content/uploads/2016/12/Pa_Lek-samlade-traditionella-lekar.pdf

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T082

Ficklampsjakten

I november är det mörkt redan vid halv fyra. Då passar det att göra mörkret till en lek: reflexer att leta, ljussignaler att tolka och en gömlek där bara ficklampan avslöjar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En eftermiddag, 60-90 minuter efter mörkrets inbrott	höst, vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
20-40 barn i grupper om 3-4	3	Ute	1-2 timmar

Förberedelser

- Välj en avgränsad del av skolgården med viss belysning i kanten. Gå runt i mörker dagen innan och plocka bort sådant man kan snubbla på.
- Häng upp 15-20 reflexer på olika höjd i buskar och på staket. På baksidan av varje sitter en bokstav eller symbol.
- Be vårdnadshavare skicka med ficklampa eller pannlampa. Ha extra lampor och batterier.
- Bestäm en tydlig samlingssignal (t.ex. tre blink med stor lampa och en visselpipa) och öva den inne.
- Gör listor med grupper och en vuxen per zon.

Material

- Ficklampor eller pannlampor
- 15-20 reflexer med symboler
- Visselpipa
- Reflexvästar
- Svarslapp per grupp
- Varm dryck efteråt

Inköp: Reflexer om det inte finns, ca 5-10 kr styck.

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka mörkerlekar som körs efter reflexjakten och hittar på egna ljussignaler.

Alla ska kunna vara med

Barn som är mörkrädda kan vara signalgivare vid samlingsplatsen eller gå med en vuxen. Ingen behöver gömma sig ensam, det går i par.

Upplägg

1. Inne: öva samlingssignalen och ljussignaler (ett blink = ja, två = nej, cirkel = kom hit).
2. Reflexjakten: grupperna letar reflexer med ficklampa och skriver ner symbolerna. Symbolerna bildar ett ord eller en bild.
3. Ljusmorse: en vuxen blinkar en kod från andra sidan gården och grupperna tolkar.
4. Mörkerkurragömma: en grupp gömmer sig utan lampa, sökarna har ficklampa. Den som blir lyst på hjälper till att söka.
5. Släck alla lampor en minut och lyssna. Vad hörs i mörkret?

Avslutning

Samling kring en lykta med varm dryck. Grupperna avslöjar ordet de fått ihop och berättar vad som var läskigast och roligast.

Vill ni mer?

- 4-6 gör en enkel nattorientering med karta och reflexkontroller, två och två.
- Bygg ljuslyktor av glasburkar och gör en ljusstig till hämtningen.

Lgr22

Vistelse ute under alla årstider, även i mörker, och att vara säker i trafik och natur (reflexer, synas). Berör natur och samhälle (ljus och syn) och kommunikation med signaler.

Underlag

Scouternas aktivitetsbank: Nattorientering: https://www.aktivitetsbanken.se/nattorientering
Friluftsfrämjandet: Tips för ett sportlov på hemmaplan: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/vildmarksaventyr/tips-for-ett-sportlov-pa-hemmaplan/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T083

Vattendagen

En het eftermiddag i juni eller augusti blir skolgården en vattenpark med stafetter, svamptransport och vattenlekar där målet är att bli blöt. Mitt i leken ryms ett kort pass om badvett.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
En eftermiddag	En varm eftermiddag, ca 2 timmar	sommar	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
20-40 barn	3	Ute	1-2 timmar

Förberedelser

- Meddela vårdnadshavare i förväg: badkläder, handduk och extra ombyte. Solskydd och vattenflaska.
- Kontrollera var vattenkranen finns och att slangen räcker. Välj en gräsyta, inte asfalt, så att ingen halkar.
- Bygg 4-5 stationer: svampstafett mellan hinkar, vattenbana med pressenning, ringkastning i vattenbaljor, vattenbomber av svampar.
- Plocka fram material från Barnens Livräddningsskola om badvett, t.ex. en kort film eller bilder.
- Ha en skuggplats med vatten och frukt.

Material

- Hinkar och baljor
- Stora svampar
- Vattenslang med spridare
- Pressenning eller plastduk
- Muggar med hål
- Koner
- Solkräm och skugga

Inköp: Svampar, ca 50 kr.

Barnens inflytande

Barnen föreslår och röstar fram stationer och bestämmer reglerna för vattenkriget, t.ex. att man får säga 'paus'.

Alla ska kunna vara med

Den som inte vill bli blöt får vara poängräknare eller ha en torr station. Barn med sensoriska svårigheter kan välja tid och plats under spridaren själva.

Upplägg

1. Samling i skuggan: vilka badvettregler känner ni till? Visa en kort film om badvett.
2. Stationer: grupperna går runt. Svampstafetten går ut på att fylla en hink tillsammans, inte att slå andra lag.
3. Fri vattenlek under spridaren.
4. Gemensamt mål: hela fritids försöker fylla en stor balja med muggar som har hål i botten.
5. Torka, byt om och fika i skuggan.

Avslutning

Fritids mäter hur mycket vatten de fick i den stora baljan och skriver upp det som rekord att slå nästa år.

Vill ni mer?

- Flytleken: vilka saker flyter? Testa i baljor och gör en lista.
- Kombinera med ett besök vid en badplats där en vuxen visar livbojen och var den hänger.

Lgr22

Fysisk aktivitet och lek ute under sommaren och att vara säker vid vatten. Berör hälsa (värme, vätska, sol) och natur (vatten, flyta och sjunka).

Underlag

Barnens Livräddningsskola, Svenska Livräddningssällskapet: https://www.barnenslivraddningsskola.se/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T084

Lekar från förr

Vad lekte farmor på rasten, och vad lekte hennes mormor? Under en vecka gör fritids om rasterna till 1940-tal och 1890-tal med kula, topp, hage, dunken och sånglekar.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	2	Ute, Stort rum/sal	3 timmar

Förberedelser

- Läs Kulturens häfte 'På lek' och Isofs folkminnesblogg om rastlekar. Välj 8-10 lekar, t.ex. dunken, bro bro breja, hage, kula, slå kana, rep med ramsor.
- Gör lekkort med bild och enkla regler för varje lek.
- Skicka hem en fråga: 'Vad lekte du när du var barn?' Be om en lek per familj, gärna från annat land eller annan tid.
- Samla material: kulor, snurrtoppar, långrep, kritor, pinnar.
- Fråga en äldre person (pensionerad personal, mor- eller farförälder) om hen vill komma och lära ut en lek.

Material

- Kulor
- Snurrtoppar eller hemgjorda toppar
- Långrep och hopprep
- Gatukritor
- Lekkort
- En burk eller stolpe som dunkställe

Inköp: Kulor och toppar, ca 100-150 kr.

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka lekar som ska få bli kvar som vanliga rastlekar, och de familjelekar de tar med sig styr dag 5.

Alla ska kunna vara med

Sånglekar och ramsor passar barn som inte gillar tävling. Lekkort med bild hjälper nyanlända och barn som inte läser. Kula och topp kan spelas sittande.

Upplägg

1. Dag 1: Ramsdagen. Lär er räkneramsor för att välja vem som börjar. Lek dunken, ett gömme med ramsor och rop.
2. Dag 2: Kul- och toppdag. Gör kulgropar på gården och turnering i topp. Barnen målar egna toppar.
3. Dag 3: Rep och hage. Långrep med ramsor, klassisk hage och snigelhage.
4. Dag 4: Sånglekar. Bro bro breja med dragkamp, och ringlekar.
5. Dag 5: Lekdagen. Familjernas lekar som barnen tagit med sig. Gästen lär ut sin lek.

Avslutning

En lekmuseum-vägg med lekkort och foton. Barnen leder en 'lek från förr' för en annan grupp eller för föräldrar vid hämtning.

Vill ni mer?

- Gör en film där barn intervjuar en äldre person om lek.
- Jämför: vilka lekar lever kvar på skolgården i dag och under vilka namn?

Lgr22

Att lära sig och leda olika slags lekar. Berör natur och samhälle (historia, hur barns liv sett ut) och språk (ramsor, berätta om sin familjs lekar).

Underlag

Kulturen i Lund: På lek, samlade traditionella lekar (pdf): https://www.kulturen.com/wp-content/uploads/2016/12/Pa_Lek-samlade-traditionella-lekar.pdf
Isof folkminnesbloggen: Vad gjorde du på rasterna?: https://www.isof.se/folkminnen/folkminnesbloggen/inlagg/2019-10-10-vad-gjorde-du-pa-rasterna

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T085

Snöbyggarveckan

När det äntligen snöar lägger fritids allt annat åt sidan. En vecka med snöbygge, lyktor, pulka och vinterlekar, och på fredagen en snöby som hela skolan får gå igenom.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka när snön finns	vinter	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i bygglag om 4-6	3	Ute	2 timmar, plus beredskap att starta snabbt

Förberedelser

- Ha en låda redo hela vintern: spadar, hinkar, glassformar, sprayflaskor med karamellfärg och vatten, värmeljus.
- Prata med vaktmästare om var snö får läggas upp och var plogbilen kör.
- Gå igenom säkerhet: inga tunnlar eller grottor i plogvallar eller nära väg, grotta bara i en vuxenkontrollerad hög och aldrig ensam.
- Be om extra vantar och torra strumpor hemifrån. Ordna torkplats inne.

Material

- Snöspadar och hinkar
- Plastlådor och glassformar som snöblocksformar
- Sprayflaskor med vatten och karamellfärg
- Värmeljus och glasburkar
- Pulkor och stjärtlappar
- Torkställ

Inköp: Värmeljus och karamellfärg, ca 100 kr.

Barnens inflytande

Lagen bestämmer vad de bygger, och barnen röstar om vilken vinterlek som körs på dag 4.

Alla ska kunna vara med

Det finns alltid uppgifter som inte kräver fart: färglägga, forma block, tända lyktor. Barn som fryser lätt kan gå in i omgångar. Den som inte vill tävla bygger skulptur.

Upplägg

1. Dag 1: Snöskola. Vilken snö går att bygga med? Testa blöt och torr snö, rulla, packa och forma block.
2. Dag 2: Bygglagen ritar sin del av snöbyn (borg, labyrint, skulpturer, ett snölejon).
3. Dag 3: Bygga. Blocken formas i lådor. En vuxen godkänner höjder och tak.
4. Dag 4: Vinterlekar. Rulla största snöbollen, kana i backen, snöbollskastning på mål (inte på varandra).
5. Dag 5: Snöljuslyktor byggs av snöbollar i ring. Byn färgläggs med sprayflaskor och tänds i skymningen.

Avslutning

Snöbyn öppnar vid hämtningen med tända lyktor. Barnen guidar vårdnadshavare och andra grupper genom sin del.

Vill ni mer?

- 4-6 provar att bygga en liten snögrotta i en stor packad hög, med vuxen närvarande och lufthål.
- Snöskulpturtävling med tema, där publiken röstar med kottar i burkar.

Lgr22

Vistelse ute alla årstider och fysisk aktivitet i snö. Berör natur och teknik (snöns egenskaper, konstruktion) och skapande (skulptur, ljus).

Underlag

Friluftsfrämjandet: Tips för ett sportlov på hemmaplan: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/vildmarksaventyr/tips-for-ett-sportlov-pa-hemmaplan/
Isof folkminnesbloggen: Vad gjorde du på rasterna?: https://www.isof.se/folkminnen/folkminnesbloggen/inlagg/2019-10-10-vad-gjorde-du-pa-rasterna
Friluftsfrämjandet: Så bygger du en egen bivack: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/fjallturer/bygga-bivack/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T086

Cirkusskolan

Jonglera, balansera, bygga pyramider och gå på lina. Varje dag tränar barnen ett nytt cirkusområde och på fredagen visar de vad de kan, eller håller i ett trick bakom kulisserna.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i träningsgrupper om 6-8	3	Stort rum/sal, Ute	3-4 timmar inklusive materialtillverkning

Förberedelser

- Tillverka jongleringsbollar: fyll ballonger eller sockor med ris, en kopp per boll. Gör tre per barn (barnen kan göra dem själva dag 1).
- Låna material från idrottssalen: bänkar, balansbrädor, mattor, rockringar, käglor, hopprep.
- Lär dig själv grunden i trebollskaskad, att stå på en kompis lår och tvåmannapyramider. Det finns gott om instruktionsfilmer.
- Lägg upp en enkel 'lina': ett rep på marken, en bom eller en bänk upp och ner.
- Säkerhet: pyramider bara på tjockmatta, ingen står på ryggen mitt på (bara över höfter och axlar), och en vuxen står bredvid.

Material

- Ballonger eller sockor och ris
- Rockringar
- Bänkar och balansbommar
- Tjockmattor
- Halsdukar eller sjalar att jonglera med
- Hopprep
- Sjalar, hattar och clownnäsor för föreställning

Inköp: Ballonger och ris, ca 100 kr.

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka cirkusområden de vill fördjupa sig i och bygger själva sina nummer och sin musik.

Alla ska kunna vara med

Sjalar är långsamma och lätta för alla. Balansövningar går att göra sittande. Barn som inte vill uppträda kan filmas och visas på skärm, eller jobba bakom kulisserna.

Upplägg

1. Dag 1: Jongleringsverkstad. Gör egna bollar. Börja med sjalar (långsamt) och gå till en, två och tre bollar.
2. Dag 2: Balans. Lina på bänk, balansera en pinne på handen, gå med bok på huvudet.
3. Dag 3: Akrobatik. Kullerbyttor, hjulning, tvåmannafigurer och små pyramider på mattan.
4. Dag 4: Rockring och trick. Varje grupp sätter ihop ett eget nummer på 1-2 minuter.
5. Dag 5: Cirkusföreställning med cirkusdirektör, musik och publik.

Avslutning

Föreställningen för en annan grupp eller vårdnadshavare. Den som inte vill stå på scen kan vara cirkusdirektör, ljudtekniker, ridåhållare eller biljettkontrollant.

Vill ni mer?

- Jongleringsmärke: fem nivåer från en sjal till tre bollar i tjugo kast, som barnen kan klara under hela terminen.
- Bjud in en cirkuspedagog från kulturskola eller cirkusförening.

Lgr22

Fysisk aktivitet som tränar koordination, balans och styrka, och att starta och planera lek tillsammans. Berör skapande och estetiska uttryck (föreställning).

Underlag

Cirkus Cirkör: Kursen Cirkuslek (lina, akrobatik, jonglering): https://www.cirkor.se/en/courses/circus-play/
SPSM m.fl.: Lekar för alla, anpassade lekar och rastaktiviteter (pdf): https://www.spsm.se/globalassets/fysisk-aktivitet/lekar_for_alla.pdf

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T087

Ninjaveckan

Hänga, klättra, balansera och ta sig fram utan att röra golvet. Fritidsklubben tränar ninjateknik varje dag och på fredagen körs en bana där man tävlar mot sin egen tid.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vinter	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
15-25 barn	2	Stort rum/sal, Ute	2-3 timmar

Förberedelser

- Boka idrottssalen alla fem dagarna. Kolla vilken utrustning som får användas: ribbstolar, romerska ringar, rep, bommar, plintar.
- Bestäm säkerhetsregler: tjockmatta under allt man hänger i, en åt gången på varje hinder, en vuxen vid höga hinder.
- Ute: hitta en plats med stockar, låga murar och klätterställning för naturparkour en av dagarna.
- Gör ett ninjaprotokoll där varje barn kan fylla i sina personbästa.

Material

- Ribbstolar, ringar, rep
- Bänkar, plintar, bommar
- Tjockmattor
- Rockringar och koner
- Stoppur
- Ninjaprotokoll

Barnens inflytande

Barnen designar banan och namnger hindren. De väljer själva nivå och om tiden ska tas.

Alla ska kunna vara med

Två nivåer på varje hinder. Personbästa i stället för placering. Barn som inte vill ses kan träna när salen är halv, och tidtagning är frivillig.

Upplägg

1. Dag 1: Grepp och häng. Hur länge kan du hänga? Byta hand, röra sig sidledes i ribbstolen.
2. Dag 2: Balans. Bom, bänk upp och ner, stenhopp på mattor.
3. Dag 3: Ute, naturparkour. Ta sig över stockar och murar, landa mjukt, rulla.
4. Dag 4: Bygg banan. Barnen sätter ihop en ninjabana med 6-8 hinder, i två svårighetsnivåer.
5. Dag 5: Ninjafinal. Var och en kör banan och jämför med sin egen tid från dag 4.

Avslutning

Ninjafinal där alla får ett band i den färg som motsvarar banan de klarade. Personbästa skrivs på en tavla, inte jämfört med andra.

Vill ni mer?

- Lagbana: tre ninjor som måste ta sig igenom tillsammans och hjälpa varandra över varje hinder.
- Låt 4-6 bygga en enklare ninjabana åt F-3 och coacha dem.

Lgr22

Idrott och fysisk aktivitet inne och ute oavsett väder, och att lära sig hantera risk och sätta egna gränser. Berör hälsa (styrka, rörlighet).

Underlag

Friluftsfrämjandet: Tips för ett sportlov på hemmaplan: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/vildmarksaventyr/tips-for-ett-sportlov-pa-hemmaplan/
Lekarkivet: Riskfyllda lekar är livsträning!: https://lekarkivet.se/riskfyllda-lekar-ar-livstraning/
Lekarkivet: Balans hinderbana: https://lekarkivet.se/lekar/?id=170

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T088

Samarbetsveckan

Varje dag får lagen en utmaning som ingen klarar ensam: ett spindelnät att ta sig igenom, en flod att korsa på tre mattor, en laserbana med förbundna ögon. Bra vid terminsstart när grupper ska hitta varandra.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i fasta lag om 6-8	3	Ute, Stort rum/sal	3 timmar

Förberedelser

- Gör fasta lag som håller hela veckan. Blanda åldrar och kompisgäng.
- Bygg ett spindelnät mellan två träd med rep och snören. Lika många hål som barn i laget, olika storlek och höjd. Mjukt underlag under.
- Förbered 'floden': tre-fyra mattor eller kartongbitar och en markerad sträcka.
- Lägg ut hopprep som 'laserstrålar' och ta fram ögonbindlar.
- Ha en kort efterpratsfråga per dag: vad gjorde ni som funkade? Vem hjälpte vem?

Material

- Rep och snören
- Mattor eller kartongbitar
- Hopprep, minst 20
- Ögonbindlar
- Lagband
- Ett stort lagark per lag

Barnens inflytande

Lagen bestämmer själva strategi och vem som gör vad. På fredagen får lagen hitta på en egen utmaning till ett annat lag.

Alla ska kunna vara med

Ingen tävling mellan lag. Barn som har svårt med närhet kan vara lagets taktiker eller den som håller ordning. Laserstrålar går att göra med ledsagare i stället för ögonbindel.

Upplägg

1. Dag 1: Lagbygge. Lagnamn, laghälsning och första utmaningen: ställ er i födelsedagsordning utan att prata.
2. Dag 2: Spindelnätet. Alla ska igenom utan att nudda, och varje hål får bara användas en gång.
3. Dag 3: Floden. Laget ska över med färre 'stenar' än personer.
4. Dag 4: Laserstrålarna. I par leder den ena den andra med förbundna ögon genom repen.
5. Dag 5: Superutmaningen. Alla lag tillsammans löser en uppgift, t.ex. att flytta en boll över hela gården utan att den nuddar marken.

Avslutning

Lagen sätter upp sina lagark med bilder och ord om vad de lärt sig av varandra. Ingen vinnare, bara en gemensam klarmarkering när superutmaningen lyckats.

Vill ni mer?

- Tidtagning mot sig själv: kör samma utmaning efter en vecka och jämför.
- Låt 4-6 leda utmaningarna för F-3 efter att ha provat själva.

Lgr22

Att planera och delta i lekar som bygger samarbete och tillit. Berör språk och kommunikation (lyssna, instruera) och normer och värden (hänsyn, att alla får plats).

Underlag

Scouternas aktivitetsbank: Spindelnätet: https://www.aktivitetsbanken.se/spindelnatet
SPSM m.fl.: Lekar för alla, anpassade lekar och rastaktiviteter (pdf): https://www.spsm.se/globalassets/fysisk-aktivitet/lekar_for_alla.pdf
Lekarkivet: Samarbetslekar (kategori): https://lekarkivet.se/lekar/?kat=19

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T089

Orienteringsveckan

Från rummets karta till skolgårdens och vidare ut i parken. Barnen ritar egna kartor, letar kontroller och avslutar med en riktig sprintbana runt kvarteret.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår, höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i par eller tremannalag	3	Ute, Inne	4 timmar

Förberedelser

- Rita en enkel karta över fritidsrummet och en över skolgården ovanifrån. Använd tydliga färger: grönt för gräs, grått för asfalt, svart för hus.
- Gör 10-15 kontroller av mjölkkartonger, orange och vita, med en bokstav eller stämpel på.
- Lägg tre banor på skolgården: kort, mellan, lång. Gör en kontrollkortslapp för varje.
- Kontakta gärna en orienteringsklubb i närheten. Många erbjuder skolkartor och hjälp, och vissa kör Hittahem-träffar i bostadsnära parker.
- Välj en park nära skolan till dag 5 och gå igenom gränser för var man får springa.

Material

- Kartor över rum och skolgård
- Kontroller av mjölkkartong
- Kontrollkort och pennor eller stämplar
- Kompasser om det finns
- Stoppur
- Reflexvästar

Barnens inflytande

Barnen väljer bana och svårighet, ritar egna kartor och lägger banor åt varandra.

Alla ska kunna vara med

Bilderna på kartan gör att ingen behöver läsa. Banorna kan gås. Den som inte vill tävla har stjärnorientering i egen takt. Rullstol: banor på asfalt.

Upplägg

1. Dag 1: Kartan i rummet. Göm saker i rummet och markera på kartan. Barnen ritar egna rumskartor.
2. Dag 2: Skolgårdskartan. Vänd kartan rätt (passa in den mot verkligheten). Hitta 5 kontroller i par.
3. Dag 3: Väderstreck. Hitta norr med solen, klockan och skuggor. Kompassen visas för den som vill.
4. Dag 4: Stjärnorientering. Gå ut till en kontroll, tillbaka till start, ut till nästa. Barnen lägger kontroller åt varandra.
5. Dag 5: Parksprint. En bana i parken med kontroller, i par, tid för den som vill.

Avslutning

Prisutdelning där alla får ett orienteringsdiplom. Barnen visar sina egna kartor på en utställning.

Vill ni mer?

- Fotoorientering: i stället för karta får man foton av platser där kontrollerna finns.
- Bjud in en orienteringsklubb till en prova på-eftermiddag.

Lgr22

Att använda närmiljön för fysisk aktivitet och att orientera sig. Berör natur och samhälle (kartor, väderstreck, rumsuppfattning) och matematik (skala, avstånd).

Underlag

Svensk Orientering: Hittahem, sprintorientering i bostadsnära parker: https://www.orientering.se/orientering-och-samhallet/engagera-din-forening/vara-koncept/hittahem/
Scouternas aktivitetsbank: Hitta väderstrecken utan kompass: https://www.aktivitetsbanken.se/hitta-vaderstrecken-utan-kompass

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T090

Rekordveckan

Hoppa, kasta och springa på lekfulla sätt, och slå sitt eget rekord. Varje barn har ett rekordkort och tävlar bara mot sig själv. På fredagen slår fritids ett gemensamt rekord.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	2	Ute, Stort rum/sal	2 timmar

Förberedelser

- Hämta Friidrottsförbundets material med lekfulla friidrottsövningar för skola. Välj 4-5 grenar: längdhopp med kort ansats, kast bakåt, hinderslalom, stafett.
- Gör ett rekordkort per barn med en ruta per gren och dag.
- Mät upp en hoppgrop eller sandlåda, en sprintsträcka och en kastplats. Ha måttband och koner.
- Bestäm ett gemensamt rekord att slå, t.ex. att fritids tillsammans ska springa lika långt som till Uppsala (räkna varv).

Material

- Måttband
- Koner
- Stoppur
- Mjuka bollar, ärtpåsar, gamla tennisbollar
- Låga häckar av kartong eller pinnar
- Rekordkort och pennor
- Varvräknare (streck på tavla)

Barnens inflytande

Barnen väljer egna grenar och hittar på roliga varianter (kasta en gummistövel, hoppa baklänges).

Alla ska kunna vara med

Rekord mot sig själv, ingen ranking. Alla grenar går att göra sittande eller med anpassad utrustning. Den som inte vill ha tid kan vara domare eller måttagare.

Upplägg

1. Dag 1: Hoppdagen. Längdhopp, trestegshopp, hopp i rockringar.
2. Dag 2: Kastdagen. Kast bakåt över huvudet, kast med ärtpåse mot mål, 'diskus' med frisbee.
3. Dag 3: Springdagen. Slalom, häckar, stafett med kurirpinne.
4. Dag 4: Prova igen. Alla väljer två grenar där de vill slå sitt rekord.
5. Dag 5: Gemensamma rekordet. Alla springer varv som räknas ihop mot det stora målet.

Avslutning

Varje barn får sitt rekordkort med sina förbättringar inringade. Det gemensamma rekordet målas på en karta i hallen.

Vill ni mer?

- Bjud in en friidrottsförening att visa en gren.
- Kör samma rekordvecka varje vår och jämför med förra året.

Lgr22

Idrott och fysisk aktivitet ute och inne, och att se sin egen utveckling. Berör hälsa (aktivitet och vila) och matematik (mäta, jämföra).

Underlag

Svenska Friidrottsförbundet: Lekfulla friidrottsövningar för barn 9-10 år (pdf): https://www.friidrott.se/media/wtuhmvmr/friidrottsövningar-för-barn-9-10-år.pdf

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T091

Hopprepsveckan

Hopprepet är en av de äldsta rastleksakerna och fortfarande en av de bästa. En vecka med enkelrep, långrep, ramsor och trick. Målet är att alla lär sig något nytt.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Temavecka	1 vecka	vår	F-3
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	2	Ute, Stort rum/sal	1-2 timmar

Förberedelser

- Räkna hopprep. Det behövs ett per barn och 3-4 långrep. Laga eller köp in det som saknas.
- Samla 4-5 hoppramsor (fråga kollegor och vårdnadshavare, eller titta i gamla lekhäften).
- Gör en tricktrappa på ett papper: 1 hopp, 10 hopp i rad, baklänges, kors, dubbelhopp. Med bilder.
- Märk ut en hoppyta på asfalten eller i salen så att långrepen har plats.

Material

- Hopprep, ett per barn
- 3-4 långrep
- Tricktrappa på papper med bilder
- Kritor
- Musik

Inköp: Hopprep om det fattas, ca 30 kr styck.

Barnens inflytande

Barnen hittar på egna trick och ramsor och bestämmer vilka som kommer med i showen.

Alla ska kunna vara med

Långrep där vuxna vänder gör att alla kan hoppa, även de som inte kan vända själva. Barn som inte vill hoppa kan vända långrepet eller räkna.

Upplägg

1. Dag 1: Grunder. Hoppa jämfota utan rep, sedan med rep. Hoppa till musik.
2. Dag 2: Långrep. Två vänder, en hoppar in och ut. Ramsor där man byter.
3. Dag 3: Trick. Barnen tränar på tricktrappan och visar varandra.
4. Dag 4: Hoppa i par och grupp. Två i samma rep, hela gruppen i långrepet.
5. Dag 5: Hopprepsshow och gemensamt rekord: hur många hopp blir det tillsammans på en minut?

Avslutning

Hopprepsshow vid hämtning där grupper visar sina ramsor och trick. Tricktrappan sitter kvar så att barnen kan fortsätta.

Vill ni mer?

- Bjud in 4-6 som är duktiga att visa avancerade trick.
- Gör en egen ramsbok med fritids alla ramsor.

Lgr22

Att lära sig och leda lekar och fysisk aktivitet. Berör språk (ramsor, rytm) och hälsa (puls och kondition).

Underlag

Isof folkminnesbloggen: Vad gjorde du på rasterna?: https://www.isof.se/folkminnen/folkminnesbloggen/inlagg/2019-10-10-vad-gjorde-du-pa-rasterna
Kulturen i Lund: På lek, samlade traditionella lekar (pdf): https://www.kulturen.com/wp-content/uploads/2016/12/Pa_Lek-samlade-traditionella-lekar.pdf

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T092

Fritids-OS

Fritids blir ett olympiskt spel med länder, flaggor, maskot, invigning med eld och tokiga grenar. Barnen planerar grenarna, tränar och tävlar med fair play som viktigaste regel.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3 veckor	vår, sommar	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i länder om 5-6	3	Ute, Stort rum/sal	4-5 timmar

Förberedelser

- Titta i Sveriges Olympiska Kommittés material OS i skolan, särskilt temadagen för 4-6 med invigning och egna grenar.
- Dela in barnen i blandade 'länder' med både yngre och äldre. Varje land har en vuxen kontakt.
- Ta fram en lista med 10-12 möjliga grenar, gärna från en lekbanks femkampsgrenar: säckhopp, ballongkram, fotbollscurling, 'kast med vad som helst', lag-längdhopp.
- Boka plats för spelen och bestäm datum. Bjud in vårdnadshavare till invigning eller avslutning.
- Ordna en OS-eld utan eld: en ficklampa i en papprulle med gult silkespapper.

Material

- Koner, rep, bollar, säckar
- Ballonger
- Papper och färg till flaggor och maskot
- Medaljer av kartong och snöre
- Musik
- Resultattavla

Inköp: Medaljband eller snöre och guldpapper, ca 100 kr.

Barnens inflytande

Barnen röstar fram grenarna, designar maskot och flaggor, och leder själva sina grenar som domare och funktionärer.

Alla ska kunna vara med

Varje land har roller: tävlande, domare, fotograf, hejarklacksledare. Ingen behöver tävla individuellt. Grenar anpassas så att rullstolsburna och barn med NPF kan delta på lika villkor.

Upplägg

1. Vecka 1: Länderna bildas. Varje land gör flagga, hejarop och en gemensam maskot för hela fritids.
2. Vecka 1: Barnen röstar fram 6-8 grenar. Varje land ansvarar för att leda och döma en gren.
3. Vecka 2: Träningsdagar på varje gren. Länderna övar och testar regler.
4. Vecka 2: Fair play-samtal. Vad betyder det att respektera motståndaren? Varje land skriver sin ed.
5. Vecka 3: Invigning med marsch, OS-eld och ed. Spelen genomförs under 1-2 eftermiddagar.
6. Vecka 3: Avslutning med prisutdelning och fair play-pris.

Avslutning

Prisutdelning där alla länder får medalj i någon kategori (bästa hejarop, mest fair play, snyggaste flagga), och vårdnadshavare bjuds in.

Vill ni mer?

- Vinter-OS med pulkagrenar och snöbollsprecision.
- Para-OS: en gren där alla prövar sittvolleyboll eller ledsagad löpning.

Lgr22

Att planera och genomföra lekar och idrott, och att utveckla förmåga att samarbeta och följa regler. Berör natur och samhälle (länder, demokrati, normer) och skapande (flaggor och maskot).

Underlag

Sveriges Olympiska Kommitté: OS i skolan: http://sok.se/vara-projekt/os-i-skolan.html
Sveriges Olympiska Kommitté: Temadag OS i skolan 4-6 (pdf): https://sok.se/download/18.7811267e1789ce6f5c5a07dc/1760949726477/OiS%20-%20Temadag%20OS%20i%20Skolan%204-6.pdf
Lekarkivet: Femkamp (kategori med grenar): https://lekarkivet.se/lekar/?kat=8

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T093

Kojbyggarna

I skogsdungen bakom skolan eller i en närliggande park bygger kojlagen var sin koja av nedfallna grenar, presenningar och rep. Kojorna får stå kvar hela hösten.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3-4 veckor, 2 eftermiddagar i veckan	höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i kojlag om 4-6	3	Ute	3 timmar

Förberedelser

- Välj plats och fråga markägaren (ofta kommunen) om lov att bygga kojor som får stå en tid. Skriv ner svaret.
- Gå igenom allemansrätten: bryt inte levande grenar och träd, städa efter er, stör inte djur. Kojor byggs av det som redan ligger på marken.
- Samla material: presenningar, rep, snören, gamla lakan. Fråga vårdnadshavare om de har något.
- Säkerhet: inga kojor högre än ett barn, inga tunga stockar ovanför huvudhöjd, inga träd att klättra upp i för att bygga.
- Ta med sekatör för vuxna och kniv bara under vuxens uppsikt.

Material

- Presenningar
- Rep och snören
- Gamla lakan och filtar
- Arbetshandskar
- Sekatör (vuxen)
- Sittunderlag
- Foton och papper för kojdagbok

Inköp: Rep och ett par presenningar, ca 200 kr om det inte finns.

Barnens inflytande

Barnen väljer plats, form och namn på sin koja och bestämmer egna kojregler.

Alla ska kunna vara med

Det finns plats för både byggare och inredare. Barn som behöver lugn kan ha en egen hörna i kojan. Om terrängen är svår för rullstol: bygg i parkens kant.

Upplägg

1. Vecka 1: Studiebesök i skogen. Vad finns det för material? Vilka platser är bra? Rita kojidéer.
2. Vecka 1: Kojlagen väljer plats och lär sig tre knopar (dubbelt halvslag, råbandsknop, pålstek).
3. Vecka 2: Bygga stommen. Grenar mot ett träd eller en ås mellan två träd.
4. Vecka 2-3: Tak och väggar av granris från marken, löv och presenning. Testa med en hink vatten om det håller tätt.
5. Vecka 3: Inredning. Sittplatser, en skylt, ett gömställe.
6. Vecka 4: Kojbesök och kojfika. Därefter monteras det som inte är natur ner.

Avslutning

Kojvisning där lagen guidar varandra och vårdnadshavare. Kojdagböckerna med foton och ritningar ställs ut.

Vill ni mer?

- Övernattningskänsla på eftermiddagen: läs en saga i kojan med ficklampa i november.
- Bygg ett vindskydd som hela fritids kan använda och som får stå kvar året om.

Lgr22

Utevistelse i närmiljön, att vara säker och visa hänsyn i naturen och känna till allemansrätten. Berör natur och teknik (konstruktion, knopar) och samarbete.

Underlag

Friluftsfrämjandet: Allemansrätten för barn: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/allemansratten/allemansratten-for-barn/
Friluftsfrämjandet: Så bygger du en egen bivack: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/fjallturer/bygga-bivack/
Lekarkivet: Riskfyllda lekar är livsträning!: https://lekarkivet.se/riskfyllda-lekar-ar-livstraning/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T094

Lajvet

Fritidsklubben gör ett eget levande rollspel ute. Barnen skapar rollfigurer och fraktioner, tillverkar kostym och rekvisita, och på lajvdagen spelar de en hel eftermiddag i en värld de själva varit med och byggt.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	3 veckor, avslutas med en lajvdag	vår	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
12-24 barn i fraktioner om 4-6	3	Ute	6-8 timmar

Förberedelser

- Läs Sveroks uppförandekod för lajvföreningar och bestäm säkerhetsregler: ett stoppord som betyder att allt stannar direkt, en 'utanför spelet'-signal (handen på huvudet), ingen fysisk kontakt utöver det man kommit överens om.
- Välj en grundhistoria som är lätt att bygga vidare på: en by som förlorat sin källa, en rymdkoloni, en skola för trollkarlar.
- Gör en karta över spelområdet med zoner och gränser. Inga zoner utom synhåll för vuxna.
- Samla kostymmaterial: lakan, gamla kläder, kartong, tejp, skärp.
- Bestäm hur konflikter löses i spelet: utan att slåss, t.ex. med sten-sax-påse eller med gåtor.

Material

- Gamla lakan, tyg och kläder
- Kartong, tejp, färg
- Rep och band för att märka zoner
- Visselpipa
- Små 'skatter' och föremål till handlingen
- Papper till brev, kartor och kontrakt

Inköp: Silvertejp och färg, ca 150 kr.

Barnens inflytande

Barnen skapar världen, fraktionerna och sina egna rollfigurer, och kan föreslå vändningar till handlingen.

Alla ska kunna vara med

Det finns roller som inte kräver att man spelar högt: spejare, kartritare, arkivarie. Stoppordet ger trygghet. Barn med NPF kan få sin roll och handling i förväg.

Upplägg

1. Vecka 1: Vad är lajv? Visa och prova korta improvisationer. Gå igenom stoppordet och öva det.
2. Vecka 1: Fraktioner bildas. Varje fraktion hittar på sitt namn, vad de vill och vad de är rädda för.
3. Vecka 2: Rollfigurer. Varje barn skriver eller ritar sin figur: namn, ett mål, en hemlighet.
4. Vecka 2: Verkstad. Kostymer, sköldar av kartong, skyltar och rekvisita.
5. Vecka 3: Generalrepetition på 30 minuter. Justera regler.
6. Vecka 3: Lajvdagen, 2-3 timmar. Vuxna är spelledare och spelar några figurer som driver handlingen.

Avslutning

Efter lajvet samlas alla för 'avrollning': man lämnar rollen, berättar vad som hände för ens figur och vad man tyckte var bäst. Bilder på kostymer sätts upp.

Vill ni mer?

- Låt barnen själva skriva handlingen för nästa lajv.
- Gör ett kort lajv för F-3 där 4-6 är spelledare.

Lgr22

Att starta, planera och delta i lek ute, med regler som gruppen gjort gemensamt. Berör språk och kommunikation (berätta, förhandla) och skapande (rekvisita, rollspel).

Underlag

Lajvbyrån via Västsverige: Höstlovslajv på biblioteket för 8-13 år: https://www.vastsverige.com/tanum/evenemang/hostlovs-lajv-pa-biblioteket-draupners-forbannelse/

Sverok: Uppförandekod för lajvföreningar (pdf): https://infobank.sverok.se/wp-content/uploads/2018/04/Sveroks_uppfarandekad_for_lajvforeningar.pdf

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T095

Lekledarskolan

Fritidsklubbens barn utbildas till lekledare och leder sedan lekar för de yngre på fritids. De lär sig välja lek, förklara kort, dela in lag och se till att alla får vara med.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	4-5 veckor, 1-2 gånger i veckan	höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
8-16 barn från fritidsklubben som lär ut till F-3	2	Ute, Stort rum/sal	3 timmar

Förberedelser

- Prata med F-3-personalen och bestäm när lekledarna ska leda, t.ex. två eftermiddagar i veckan.
- Gör en lekbank: 15-20 lekar på kort, sorterade som 'lätt att förklara', 'mycket spring' och 'lugn'. Ta gärna med anpassade lekar ur SPSM:s häfte 'Lekar för alla'.
- Gör en lekledarchecklista: samla gruppen, förklara på högst en minut, visa, prova, kolla att alla är med.
- Skaffa lekledarvästar eller band så att ledarna syns.
- Bestäm hur lekledarna får stöd: en vuxen finns alltid i närheten men tar inte över.

Material

- Lekkort
- Lekledarvästar
- Koner, bollar, lekband, hopprep
- Visselpipa
- Lekledarchecklista
- Diplom

Inköp: Lekledarvästar om det inte finns, ca 300 kr.

Barnens inflytande

Lekledarna väljer egna lekar och utvecklar lekbanken. F-3-barnen röstar på vilka lekar de vill ha.

Alla ska kunna vara med

Lekledare kan leda i par. Barn som inte vill stå framför gruppen kan ansvara för material, tid eller lagindelning. Lekkort med bilder hjälper.

Upplägg

1. Träff 1: Vad gör en bra lekledare? Barnen minns lekledare de själva gillat.
2. Träff 2: Förklara och visa. Lekledarna leder en lek för varandra och får feedback (en sak som var bra, en sak att prova).
3. Träff 3: Dela in lag på schyssta sätt och hantera den som inte vill vara med.
4. Träff 4-5: Lekledarna leder för F-3 i par, med en vuxen i närheten.
5. Träff 6: Utvärdering. Vad var svårt, vad funkade? Lekbanken uppdateras.
6. Därefter: lekledarna har egna lektider varje vecka resten av terminen.

Avslutning

Lekledardiplom delas ut av rektor eller fritidschef inför F-3-barnen, som får säga vilken lek de gillade mest.

Vill ni mer?

- Starta en Skol-IF där barnen själva driver föreningen och aktiviteterna.
- Lekledarna testar lekar för barn med funktionsnedsättning och skriver egna anpassningar.

Lgr22

Att starta, planera och leda lekar och att anpassa så att alla kan delta. Berör språk och kommunikation (instruera, lyssna) och demokrati och ansvar.

Underlag

RF-SISU Jämtland-Härjedalen: Föreningen där unga leder rörelsen (Skol-IF): https://rfsisu.se/distrikt/jamtland-harjedalen/vi-arbetar-med/barn-och-ungdomsidrott/rorelsesatsning-i-skolan/inspiration-till-rorelse-och-idrott/foreningen-dar-unga-leder-rorelsen
Svedala kommun: När unga leder unga skapas rörelseglädje och gemenskap: https://www.svedala.se/paverka/nyheter/2026/augusti/nar-unga-leder-unga-skapas-rorelsegladje-och-gemenskap/
SPSM m.fl.: Lekar för alla, anpassade lekar och rastaktiviteter (pdf): https://www.spsm.se/globalassets/fysisk-aktivitet/lekar_for_alla.pdf
Lekarkivet: 15 sätt att dela in lag: https://lekarkivet.se/hur-man-delar-in-lag/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T096

Världens lekar

Familjerna på fritids kommer från många länder och har lekt många lekar. Varje vecka lär sig fritids en lek från en familj och lägger den i en egen lekbank med karta.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	4-6 veckor, en lek i veckan	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	2	Ute, Stort rum/sal	3 timmar

Förberedelser

- Skicka hem en fråga på flera språk (gärna med bildstöd): 'Vilken lek lekte du som barn? Vad hette den?' Be om ett svar i text, bild eller röst.
- Sätt upp en stor världskarta där lekarna får nålar eller lappar.
- Prata med modersmålslärare och studiehandledare. Kanske vill de lära ut en lek.
- Välj en lek per vecka och prova den bland personalen först.
- Samla det som behövs för lekarna: stenar, pinnar, snören, bollar.

Material

- Världskarta och nålar
- Lekkort med namn på originalspråket och på svenska
- Bollar, rep, stenar, pinnar
- Papper för ritad lekbank

Barnens inflytande

Barnen väljer vilka lekar som tas med och visar själva hur de leks. De bestämmer vilka lekar som blir kvar som vanliga fritidslekar.

Alla ska kunna vara med

Bildstöd och att visa i stället för förklara gör att nyanlända barn ofta blir experter. Barn som inte vill stå framför gruppen kan berätta för en vuxen som presenterar.

Upplägg

1. Vecka 1: Vad leker barn i världen? Barnkonventionens artikel 31 om rätten till lek. Barnen berättar om lekar de själva kan.
2. Vecka 1: Första leken presenteras, gärna av ett barn eller en vuxen från familjen.
3. Vecka 2-5: En ny lek varje vecka. Leken får namn på originalspråket och en lapp på kartan.
4. Varje vecka: jämför med svenska lekar. Finns det en lek här som liknar?
5. Sista veckan: lekfest med alla lekar på stationer.

Avslutning

Lekfest där familjerna är bjudna och barnen leder lekarna. Lekbanken trycks som häfte och skickas hem.

Vill ni mer?

- Spela in lekramsor på olika språk och gör en ljudkarta.
- Bjud in en annan skola eller ett fritids att byta lekar med.

Lgr22

Att lära sig olika lekar och leka tillsammans. Berör språk och kommunikation (flerspråkighet), natur och samhälle (länder, barns rättigheter) och normer och värden.

Underlag

UNICEF Sverige: Barnkonventionen, läs texten (artikel 31 om lek, vila och fritid): https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten
Lekarkivet: Australisk bollek: https://lekarkivet.se/lekar/?id=553

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T097

Frisbeegolfbanan

Fritidsklubben ritar, bygger och invigar en egen frisbeegolfbana på skolgården, med mål av hinkar och däck. Banan får stå kvar så att alla på skolan kan spela.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Projekt	4-6 veckor	vår, höst	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
10-20 barn i banlag om 3-4	2	Ute	3-4 timmar

Förberedelser

- Prata med rektor och vaktmästare om var banan kan ligga och vad som får sitta kvar. Undvik fönster, cykelställ och lekplatser för små barn.
- Skaffa 6-10 frisbees, gärna mjuka. Fråga Fritidsbanken eller en discgolfklubb om lån.
- Samla mål: hinkar, gamla däck, rockringar, ett staket med markerad ruta.
- Gör en tom karta över skolgården som banlagen kan rita på.
- Säkerhet: man kastar bara när ingen står i kastriktningen, och man ropar 'fore' eller 'akta' om frisbeen flyger mot någon.

Material

- Frisbees
- Hinkar, däck, rockringar
- Pinnar och plankor som utkastplatser
- Skyltar av plastskivor eller trä
- Färg och penslar
- Scorekort

Inköp: Frisbees, ca 50-100 kr styck om ni inte kan låna.

Barnens inflytande

Barnen designar hålen, bestämmer namn och regler och ansvarar för att låna ut frisbees efteråt.

Alla ska kunna vara med

Scramble, där laget väljer det bästa kastet, gör att alla bidrar. Avstånden kan väljas från flera utkastplatser. Rullstolsburna kastar från hårt underlag.

Upplägg

1. Vecka 1: Prova att kasta. Forehand, backhand, putt. Testa en riktig bana om det finns en i närheten.
2. Vecka 2: Varje banlag designar ett eller två hål. De mäter avstånd, bestämmer par och ritar på kartan.
3. Vecka 3: Bygg. Mål placeras, utkastplatser markeras och skyltar målas med hålnummer, par och en bild.
4. Vecka 4: Testspel. Alla spelar varandras hål och föreslår ändringar.
5. Vecka 5: Invigning med öppen turnering för hela skolan.

Avslutning

Invigning med bandklippning och en scrambleturnering där lag spelar tillsammans. Banan står kvar med en låda frisbees som går att låna.

Vill ni mer?

- Skapa ett banrekord att slå varje månad.
- Gör en mini-bana åt F-3 med kortare avstånd och större mål.

Lgr22

Att planera och genomföra fysisk aktivitet ute och använda närmiljöns möjligheter. Berör natur och teknik (mäta, rita karta, bygga) och demokrati (påverka skolgården).

Underlag

UDisc: Sörgårdsskolans discgolfpark, en fyrhålsbana på en skolgård: https://udisc.com/courses/soergardsskolans-discgolfpark-WMGN

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T098

Brännbollscupen

Terminsstarten inleds varje år med brännbollscupen. Lag med både stora och små, hejarramsor och en final där vuxna möter barn. Det bästa sättet att få nya barn att känna sig hemma.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	Varje år, 2-3 veckor i augusti och september	sommar, höst	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids i blandade lag om 8-10	3	Ute	2 timmar första året, sedan 1 timme

Förberedelser

- Gör blandade lag med F-3 och 4-6. Varje lag har en lagkapten från 4-6.
- Rita en enkel spelplan och gör ett schema där alla lag möts.
- Bestäm husregler: de yngsta får tre slag och kasta själva, man får springa i par med en kompis, frizoner på fyra baser.
- Plocka fram brännbollsrack, mjuka bollar och koner. Kontrollera att racken är hela.
- Gör ett vandringspris av något gammalt (en målad pokal av en vas eller en sko) som går vidare varje år.

Material

- Brännbollsrack
- Mjuka bollar
- 4 koner eller bandymål som baser
- En brännplatta (hink eller ruta)
- Schema och resultattavla
- Vandringspris

Barnens inflytande

Barnen gör husreglerna tillsammans och ändrar dem från år till år. Lagkaptenerna planerar uppställning och turordning.

Alla ska kunna vara med

Husregler gör att alla kan vara med. Den som inte vill tävla kan vara domare, poängräknare eller hejarklacksledare. Sittande varianter för barn med rörelsehinder.

Upplägg

1. Vecka 1: Träning. Gå igenom regler, slå, fånga, bränna. Lagen gör lagnamn och hejarop.
2. Vecka 1-2: Gruppspel 2-3 eftermiddagar. Matcher på 15-20 minuter.
3. Vecka 2: Fair play-pris: varje lag nominerar en spelare i ett annat lag som var schysst.
4. Vecka 3: Final och 'Barnen mot personalen'-match.
5. Vecka 3: Prisutdelning med vandringspriset.

Avslutning

Prisutdelning med vandringspris, fair play-pris och 'bästa hejarop'. Vinnarlaget skriver sitt namn på vandringspriset.

Vill ni mer?

- Prova gränsbrännboll eller sittande brännboll i salen när det regnar.
- Låt 4-6 vara domare och planera schemat.

Lgr22

Att delta i lekar och idrott med regler och samarbete. Berör normer och värden (fair play, att inkludera nya) och demokrati (gemensamma regler).

Underlag

Scouternas aktivitetsbank: Brännboll: https://www.aktivitetsbanken.se/brannboll
SPSM m.fl.: Lekar för alla, anpassade lekar och rastaktiviteter (pdf): https://www.spsm.se/globalassets/fysisk-aktivitet/lekar_for_alla.pdf
Lekarkivet: 15 sätt att dela in lag: https://lekarkivet.se/hur-man-delar-in-lag/

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T099

Kingligan

King spelas redan på varje skolgård. Kingligan gör det till en tradition med egna regler, en regelbok som barnen skriver och en ligatabell som tickar hela året.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	Hela läsåret, en ligaomgång i veckan	hela året	4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Alla i fritidsklubben som vill, 8-30 barn	1	Ute, Stort rum/sal	1-2 timmar första gången

Förberedelser

- Måla eller kritmarkera 2-4 kingrutor på asfalten. Vanlig storlek är ca 4 x 4 meter, delad i fyra.
- Samla barnen och skriv regelboken tillsammans: hur högt bollen ska studsa, vad som gäller på linjen, specialregler.
- Gör en ligatabell på whiteboard eller papper. Poäng ges för varje gång man är kung när omgången slutar.
- Skaffa några bra bollar (tennisboll eller lekboll).

Material

- Kingrutor (målade eller kritade)
- Bollar
- Regelbok i pärm
- Ligatabell
- Stoppur för omgångar

Inköp: Bollar om det behövs, ca 50 kr.

Barnens inflytande

Barnen skriver och ändrar regelboken, sköter ligatabellen och dömer själva.

Alla ska kunna vara med

Den öppna rutan gör att man kan spela utan poäng. Mjukare boll och större ruta gör att fler hinner. Barn som inte vill spela kan vara domare eller tabellansvarig.

Upplägg

1. Start: Regelstämma där barnen röstar om reglerna för året.
2. Varje vecka: en ligaomgång på 30 minuter. Poäng räknas och sätts upp.
3. Varje månad: ny specialregel som barnen röstat fram, t.ex. 'bara vänster hand'.
4. Parallellt: en 'öppen ruta' där man bara spelar för skojs skull, utan poäng.
5. Terminens slut: King-mästare koras i en final.

Avslutning

Terminsfinal med publik och priser i flera klasser: mästare, mest förbättrad, schysstast spelare.

Vill ni mer?

- Låt 4-6 lära ut King till F-3 och ha en egen F-3-ruta.
- Dubbel-king: fyra par i rutan i stället för fyra personer.

Lgr22

Att starta, planera och delta i lekar och göra gemensamma regler. Berör demokrati (regelstämma) och språk (skriva regler och argumentera för dem).

Underlag

Lekarkivet: King Out: https://lekarkivet.se/lekar/?id=447
Sveriges Radio P4 Västernorrland: Kung på skolgården: https://www.sverigesradio.se/artikel/7068691

LEKAR, FYSISK AKTIVITET OCH UTEVISTELSE · T100

Fyra utedagar

Fyra gånger per år ägnar fritids en hel lovdag eller lång eftermiddag åt att vara ute, oavsett väder. Samma plats varje gång, så barnen ser hur den förändras mellan rusk, snö, knopp och sol.

TYP	LÄNGD	NÄR	FÖR
Tradition	En dag per årstid, återkommande	hela året	F-3 och 4-6
GRUPP	**VUXNA**	**PLATS**	**FÖRBEREDELSE**
Hela fritids	4	Ute	2 timmar per tillfälle

Förberedelser

- Välj en fast plats inom gångavstånd: en skogsdunge, ett grönområde eller en park.
- Skicka hem en klädlista inför varje utedag: lager på lager, ombyte, mössa och vantar, sittunderlag. Ha extra kläder på fritids.
- Planera tre fasta inslag varje gång (en lek, en matstund, en utforskning) och ett inslag som barnen väljer.
- Gå igenom allemansrätten och säkerhetsregler vid platsen: gränser, samlingssignal, vad man gör om man tappar bort gruppen (stanna och ropa).
- Packa ryggsäck: första hjälpen, mobil, varm dryck, sopsäck.

Material

- Sittunderlag
- Termosar och muggar
- Första hjälpen-väska
- Extra kläder
- Lekmaterial (rep, bollar, koner)
- Kamera för årstidsbilder

Barnens inflytande

Barnen väljer det fjärde inslaget varje gång och bestämmer en egen tradition för platsen, t.ex. ett namn eller en hälsning.

Alla ska kunna vara med

Platsen bör gå att nå med rullstol eller ha en tillgänglig del. Barn som fryser lätt får extra kläder och tidsbegränsade pass. Bildschema hjälper barn som behöver veta vad som händer.

Upplägg

1. Höst: Höstlekar i löven, kottkastning på mål, bygga en höstkoja. Fotografera platsen.
2. Vinter: Spårlekar i snön, snöskulpturer, stormkök med varm choklad. Fotografera platsen.
3. Vår: Leta efter de första tecknen på vår, stafett och hinderbana i naturen. Fotografera platsen.
4. Sommar: Picknick, vattenlekar, en lång lek som pågår hela eftermiddagen. Fotografera platsen.
5. Varje gång: ett samtal om hur platsen förändrats sedan sist.

Avslutning

De fyra fotona sätts upp i en rad och visar platsen under ett år. Varje utedag avslutas med att alla säger en sak de vill göra nästa gång.

Vill ni mer?

- Låt 4-6 planera en av utedagarna och leda en lek för hela fritids.
- Lägg till en övernattningskänsla: skymningsfika med lyktor på vinterdagen.

Lgr22

Vistelse ute under alla årstider och att använda närmiljöns natur för lek och fysisk aktivitet, att vara säker och känna till allemansrätten. Berör hälsa (kläder, mat, rörelse) och natur (årstidsväxlingar).

Underlag

Friluftsfrämjandet: Så kommer du ut i naturen med barnen: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/skogsmulle-och-skogens-varld/sa-kommer-du-ut-i-naturen-med-barnen/
Friluftsfrämjandet: Klä barnen rätt: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/skogsmulle-och-skogens-varld/kla-barnen-ratt/
Friluftsfrämjandet: Allemansrätten för barn: https://www.friluftsframjandet.se/lat-aventyret-borja/kunskap--guider/allemansratten/allemansratten-for-barn/